

ఓం

శ్రీ రమణాయనమః

శ్రీ వాసిష్ఠ గణపతిముని గ్రథిత

శ్రీ రమణగీత

తాత్పర్య సహితము

శ్రీ రమణ చత్వారింశత్, విభక్త్యష్టకము,
గురుగీతమను సతాత్పర్యానుబంధములతో

మూడవ కూర్పు

ప్రకాశకులు :
నిరంజనానందస్వామి
సర్వాధికారి
శ్రీ రమణాశ్రమము
తిరువణ్ణామలై
1938

 [వెల అ. 6.

విషయానుక్రమణిక

పుట

శ్రీ రమణగీతా

అధ్యాయము

శ్రీ వాసిష్ఠ గణపతిమునులు

ఉపోద్ఘాతము

2 6 4 4 2
23-3-73

ామలయందు జ్ఞానతేజోమూర్తులై ప్రకాశిం
రాన్ శ్రీ రమణమహర్షుల ఉపదేశరూపగ్రంథ
ం లీ గ్రంథము నందలి విషయములఁ బరిశీలించి
తు రని వీనినిట ప్రస్తావింపలేదు. మహత్తర
మాత్రప్రాయమగు నొప్పు నీ గ్రంథము నెవముగ
సంగ్రహముగఁ దెలుపఁగలరు? కాని మంత్ర
రాగ జ్ఞానయోగ భక్తియోగ రహస్యములిందు
రూపింపఁబడినవని మాత్రముఁ జెప్పనగును.

నుపదేశించిన మహాపురుషుల నామముఁగొని
తే'' యని యీ గ్రంథము వ్యవహరింపఁబడు

గవాన్ వాసుదేవుఁడు భగవద్గీతయందు నుపదే
రాన్ కృష్ణద్వైపాయనుఁడు తదనుసారముగ గ్రం
యు నయినట్లు, ఇందు భగవాన్ శ్రీ రమణ
దేష్టయు శ్రీ వాసిష్ఠగణపతి మునీంద్రులు తదను
ంథ నిబంధకర్తయునై యొప్పుచున్నారు. ప్రశ్న
కులై గ్రంథ నిబంధకర్తయు వారిలో నొకరుగ
త్రమిట విశేషాంశము.

ామణాలు జేరిగిన దినము లీ ప్రశ్నోత్తరమాలలో

విశదమగుటచే నివి ఒకేదినమున జేరుగలేదని స్పష్టమగుచుండ నీ విషయ మిచ్చట మఱల జెప్పనక్కరలేదు.

ప్రశ్నలకు శ్రీ భగవాను లుత్తర మిచ్చునపుడును, లేక తామె ఉపన్యసించునపుడును గ్రంథకర్త సన్నిహితుఁడై తదంశములను శ్లోకరూపమున రచించినట్లు స్పష్టముగఁ దెలియనగును. తమ ప్రశ్నలివియని తెల్లమగునట్లు గ్రంథకర్త ఉత్తమపురుష ప్రయోగించిరి. ద్వితీయాధ్యాయమునందు రెండవ శ్లోకము శ్రీ భగవానులు స్వయముగనే యనుగ్రహించిరి. ఆ అధ్యాయ పరిశిష్టశ్లోకముల వలన ఈ శ్లోకార్థమును గ్రంథకర్త విశదీకరించిరి. 5–వ 6–వ అధ్యాయములు శ్రీ భగవానులె ఉపన్యసించిరి; ఇతర అధ్యాయములలో ప్రశ్నలకనుగుణ్యమగు నుత్తరము లొసఁగిరి.

ఈ గ్రంథోపదేశకులను గూర్చియు గ్రంథకర్తను గూర్చియు కొలఁదిగఁ దెలిపి విరమింతును.

ఉపదేశకులగు భగవాన్ శ్రీరమణమహర్షులు ప్రమాథి సంవత్సర మార్గశీర్షమాస పునర్వసు నక్షత్రమం దావిర్భవించి, దుర్ముఖి సంవత్సర శ్రావణమాసమునందు కేవల మీశ్వరానుగ్రహముచే ఆత్మసాక్షాత్కారము బడసి పితృగృహము వీడి శ్రీ అరుణగిరి జేరి నిత్య సహజాత్మ నిష్ఠాగరిష్ఠులై ప్రకాశించుచున్నారు.

పాండ్యదేశమునందు తిరుచ్చుళి నివాసులు పరాశర కులోద్భవులును బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులును అగు శ్రీసుందరమయ్యరుకును అళఘమ్మకు నుద్భవించి, బ్రహ్మచర్యమునుండియే
2 వీరు పరమహంసు లయిరి.

శాస్త్రప్రమాణముల నాధారముగఁ జేసిగాని, అను మానపూర్వక తర్కనిరూపణముచేగాని శ్రీ భగవాను లుపదేశించువారు గారు. అంతర్ధ్యానదృష్టిచే స్వానుభవమువలన జూచిన దాని నుపదేశించు వీరు త్రిమతస్థు లనేకులచే గురు భావముతో నారాధింపఁ బడుచున్నారు. ధీమంతులగు శిష్యు లనేకులు నిత్య సహజాత్మనిష్ఠాగరిష్ఠులగు శ్రీ భగవానులు గుహాంశ సంభూతులని మొక్కుచున్నారు. శిష్యులలో శ్రేష్ఠులగు ఈ గ్రంథకర్తయు నిట్లే ఉత్తమస్తుతిఁగావించిరి. దివ్యజ్ఞాన దృష్టిచేఁ దెలియనగు యీ విషయము నిసుమంతయు నిరూపింప నే నశక్తుఁడనైనను విశ్వసింతునని మాత్రము చెప్పగలను.

గ్రంథకర్తయగు శ్రీ గణపతి మునీంద్రులు విశాఖ పట్టణజిల్లా కలవరాయి గ్రామ నివాసులగు శ్రీ నరసింహ శాస్త్రిల పుత్రులు. బహుధాన్యసంవత్సర కార్తికమాస మఘ నక్షత్రమున జన్మించి, ప్లవంగసంవత్సరమునందు వీరు శ్రీ భగవానుల శిష్యులైరి. తపోఘనులగు వీరు గతించిన ధాత్రి సంవత్సర శ్రావణశుద్ధ సప్తమినాఁడు కీర్తిశేషులైరి.

వస్తుతః ఏతద్గ్రంథ పరిశీలనాపరులు నిష్కల్మష యోగ మార్గాభిజ్ఞులగుదు రనుటయందు లేశమైన సంశయము లేదు. జిజ్ఞాసులకు యోగసాధకులకు నీ గ్రంథ ప్రచురణము మిక్కిలి యుపకరించుననుట నిర్వివాదాంశము.

ఇట్లు,

సజ్జన సేవకుడు.

శాస్త్రప్రమాణముల నాధారముగఁ జేసిగాని, అనుమానపూర్వక తర్కనిరూపణముచేగాని శ్రీ భగవాను లుపదేశించువారు గారు. అంతర్ధ్యానదృష్టిచే స్వానుభవమునలన జూచిన దాని నుపదేశించు వీరు త్రిమతస్థు లనేకులచే గురు భావముతో నారాధింపఁ బడుచున్నారు. ధీమంతులగు శిష్యు లనేకులు నిత్య సహజాత్మనిష్ఠాగరిష్ఠులగు శ్రీ భగవానులు గుహాంశ సంభూతులని మొక్కుచున్నారు. శిష్యులలో శ్రేష్ఠులగు ఈ గ్రంథకర్తయు నిట్లే ఉత్తమస్తుతిఁగావించిరి. దివ్య జ్ఞాన దృష్టిచేఁ దెలియనగు యీ విషయము నిసుమంతయు నిరూపింప నే నశక్తుఁడనైనను విశ్వసింతునని మాత్రము చెప్పగలను.

గ్రంథకర్తయగు శ్రీ గణపతి మునీంద్రులు విశాఖ పట్టణజిల్లా కలవరాయి గ్రామ నివాసులగు శ్రీ నరసింహ శాస్త్రిల పుత్రులు. బహుధాన్యసంవత్సర కార్తికమాస మఘ నక్షత్రమున జన్మించి, ప్లవంగసంవత్సరమునందు వీరు శ్రీ భగవానుల శిష్యులైరి. తపోధనులగు వీరు గతించిన ధాత్రి సంవత్సర శ్రావణశుద్ధ సప్తమినాఁడు కీర్తిశేషులైరి.

వస్తుతః ఏతద్గ్రంథ పరిశీలనాపరులు నిష్కల్మష యోగ మార్గాభిజ్ఞులగుదు రనుటయందు లేశమైన సంశయము లేదు. జిజ్ఞాసులకు యోగసాధకులకు నీ గ్రంథ ప్రచురణము మిక్కిలి యుపకరించుననుట నిర్వివాదాంశము.

ఇట్లు,

సజ్జన సేవకుఁడు.

ఆమోదోక్తి

సదసద్వ్యక్తి హేతువులారా!

శ్రీరమణభగవానునిఁ జిత్తమున నుంచి రమణగీతోప నిషత్పరామర్శ మొనరింతునని యెంచితిని. కాని తత్పరనా నందమున నున్నప్పుడు వ్రాయఁదరముకాదని యనవలసివచ్చు చున్నది. "ఆనందమే బ్రహ్మమని దెలియఁదగు" నను గూఢోపదేశము రూఢమగుచున్నది. పరామర్శించుటెక్కడ? అపారభావసంభావనాధేయమగు రమణగీతను విమర్శింతు ననుటకంటె వింతలేదు. ప్రతిపదము సారస్ఫురితమయి యున్నది. విషయము భగవద్రమణగదితము, గణపతిముని గ్రథితమయి సుగుప్తమైయున్నది. ఇఁకఁగావలయునదేమి? ఆ వ్యక్తులెవరు? ఎవరైననేమి? తెలిసికొందమన్న వేఱొక చో నడుగుఁడు. నన్నడుగఁదలఁతురేని, వినుఁడు. వారిరువురు నరనారాయణులు. ఆర్యజ్ఞానహీనతాదవనిర్దగ్ధభారతీయజన తరుమండలప్రాప్త దివ్యజ్ఞానామృతాంభోధరాధి దేవతలు. ఇతరులుకారు.

ఆ వ శ్య క త.

భగవద్గీత గలదు. రమణగీతయేల? భగవద్గీతాను వాదమనుటకు మాఱు రమణగీతయనిరా? అపూర్వవిషయ మిందేమి కలదు? నామభేదమే యందురా? పైశంకల నిరా కరించి యావశ్యకతఁ జూపవలయును. భగవదుక్తి యగుటయే

యావశ్యకతయని భక్తులకుఁ జెప్పెదను. విమర్శకులకిట్లు వ్రాకుత్తును. వేదవేదాంగ వేదాంతములనేకధావ్యాఖ్యాత శాస్త్ర ములయి జిజ్ఞాసుసందేహ నివారణాక్షమములై విశ్వాసపాత్ర ములుగాక విమర్శక జనులకు సత్యాన్వేషకులకు నూహాభంగ ములై యిప్పుడున్నవి. అన్యమత సిద్ధాంతముల నరయుట కాస హెచ్చెయ్యెను. దీనిని నివారించుటయెట్లు? జ్ఞానకాండ మని యలసత నలవరించుకొనవలయునా? ఆదర్శకస్థితి నొంద వలయునా? స్థితప్రజ్ఞుఁడేమిచేయఁదగును? మొదలగు సంశ యములుగలవు. సంసారియెట్లుండవలయును? గృహస్థుఁడేమి చేయఁదగును? వీనికిఁ బ్రత్యుత్తర మొక్కరీతి నిచ్చువారేరి? కలుగకపోవరు. వారేవీరు. "సత్యాసత్యవివేకము వైరాగ్య సాధనము. ఆత్మనిష్ఠ బంధహానియగును". అని రమణగీత యుపక్రమింపఁబడినది. సిద్ధలోక మహిమాభివర్ణనముతో నుపసంహరింపఁబడినది. అని తాత్పర్యలింగమిందు గ్రహింప వలనుపడదు. ఒక్కొక్క ప్రశ్నకు నుత్తరమును విమర్శించు కొనుచు రావలయును. కావున ననేకసంశయోచ్ఛేదియని చెప్పకయ చెప్పుచున్నది. వానప్రస్థులకును, గృహస్థులకును, బ్రహ్మవాదులకును, సన్యాసులకును, సాంఖ్యులకును, శాసకుల కును, భారతీయులకును, నితరులకును నందఱకు నన్నివిధముల నుపపత్తిఁజూపి, తత్తదభిరుచిమూలమునఁ పరమపదము బోధించి యనుభూతిమార్గములఁ జూపి యసాధారణ కార్య నిర్వహణ సామర్థ్యము ప్రకటించు గ్రంథముకలదా? బ్రహ్మ సూత్రములున్నవి. లేకేమి? అనేక విజ్ఞానేకాధాభిప్రేతము. సంశయప్రోతము. నివృత్తియెట్లు? రమణగీతయే. ఇట్టిగ్రంథ

ముదయింపవలసివచ్చెను. భగవదుక్తియగుట నత్యంతావశ్యకమయగును.

విశేషములు.

శిష్యు లనేక స్థితులవారును ప్రశ్నము లనేక మతములునై తదుద్ధరణార్థముగ బోధించిన బోధములు నుత్తరములు వివిధవిషయ నిర్ణాయకములని చెప్పవలయునా? ద్వైతమా? అద్వైతమా? ఏమియో సత్యమతము. ఇట్టివిషయముల నేకములు గలవు. ఇదియొక యపూర్వత.

గ్రంథప్రశంస.

బ్రహ్మసూత్రములకు, ధర్మపదమునకు (దమ్మపదము), ఉపనిషత్తులకు, గీతలకు, అన్యమత గ్రంథములకు (బైబిలు, కోరాను ఇత్యాదులకు), సమన్వయ వ్యాఖ్యానము కావలయునని తలంచువారీ "రమణగీత" పఠింపఁదగును. నీలకంఠ, శంకర, రామానుజ, మధ్వాది వ్యాఖ్యాతృజన హృదయవిద్య నెఱుంగుదమన్న రమణగీతఁ బఠింపవలయును. శంకరుఁడు జగత్తు నసత్యమన లేదని యెన్నెని యుక్తివాదములు లోకములోఁ బుట్టలేదు? వారివారి నిష్కృష్టాభిప్రాయముల నెందఱో యన్వేషించిరి, సంశయించిరి.

"నాసత్యంచింతయేద్విశ్వం ।. నవాస్వస్యతదన్యతాం॥"
"సిద్ధానాంకృతకృత్యానాం । గళంతినియమాస్స్వయం॥"
"ఉపాసనంవినాసిద్ధిర్నైవ"
"కుర్వంతిభూయస్స్వైచిత్తశుద్ధయే ॥"

ఇత్యాది మహావాక్యముల నరయునప్పు డనేక సంశయ

నివారణైక గ్రంథమిదియే యని యందుము. పంచమాధ్యా
యములోని హృదయవిద్య, దశమాధ్యాయములోని సంఘ
విద్య, అష్టమాధ్యాయములోని యాశ్రమధర్మ నిర్వచనము,
"సోపానవత్పరం ప్రాప్తుం"; "అత్యంతపక్వచిత్తస్య క్రమా
పేక్షానవిద్యతే" అను వాక్యములలోని గంభీరాభిప్రాయ
మును గ్రహించితీరవలయును. భావసంబంధాఖిల పరాపర
విద్యలకు నాకరంబై సకలశాస్త్ర సాగరమై సజ్జనసేవ్యమై
యొప్పు రమణగీత విమర్శింపఁ గడంగుదురేని మూలగ్రంథ
మునకు మించునని విస్తరభీతిచే విరమించుచున్నాను.

10-11-23,
B. H. School,
Madanapalle.

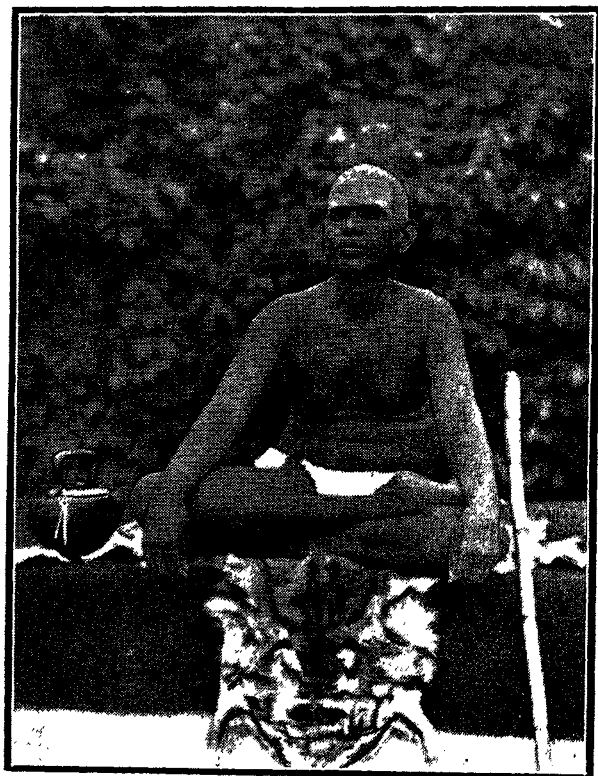
ఇట్లు,
భావానందుఁడు,
కాశీభట్ట కృష్ణరాయశాస్త్రి,
సాలూరు,
Vizag District.

శ్రీ రమణ స్తుతి

అపారసచ్చిత్సుఖవారిరాశే
ర్యస్యోర్మిమాత్రం భువనం సమస్తం।
గుహాహితం తం రమణం గభీరం
చింతావిహీనం హృది చింతయామి॥

లోకమంతయు అలలు మాత్రమై ఒప్పు అనంత సచ్చిత్సుఖ సాగర స్వరూపుఁడును, హృదయ గుహావాసియు, గంభీరుఁడును, చింతా రహితుఁడునగు శ్రీ రమణుని హృదయమున స్మరింతును.

భగవాన్ శ్రీ రమణ మహర్షుల వారు

ఓం

శ్రీరమణాయనమః

శ్రీ అరుణాచల పంచరత్నం.

1. కరుణా పూర్ణ సుధాబ్ధే।
   కబళిత ఘన విశ్వరూప కిరణావల్యా।
   అరుణాచల పరమాత్మ।
   న్నరుణోభవ చిత్తకంజ సువికాసాయ॥

దయచే నిండిన అమృత సముద్రమా! కిరణపంక్తిచే మ్రింగబడిన గొప్ప ప్రపంచరూపము గలవాడవైన అరుణాచల పరమాత్మా! హృదయ పద్మము మిగుల వికసింప జేయుటకై సూర్యుడ వగుమా!

2. త్వయ్యరుణాచల సర్వం।
   భూత్వాస్థిత్వా ప్రలీనమేతచ్చిత్రం।
   హృద్యహమిత్యాత్మతయా।
   నృత్యసిభో స్తేవదంతి హృదయంనామ॥

అరుణాచలుఁడా! నీయందీ చిత్రమంతయుబుట్టి, నిలిచి, లయమగు చున్నది. ఆత్మ స్వరూపుఁడవగుటచేత హృదయమునందు "నేను" అని, ఓయీ! నాట్యమాడుచున్నావు గదా! దానివలన నీకు హృదయమను పేరు గలిగెననుచున్నారు.

3. అహమితి కుతఆయాతీ।
   త్యన్విష్యాంతః ప్రవిష్టయాఽత్యమలధియా।

అవగమ్య స్వం రూపం ।
శామ్యత్యరుణాచల త్వయినదీవాబ్ధౌ ॥

ఆ "నేను" యనున దెచ్చటనుండి వచ్చుచున్నది యని లోపల ప్రవేశించిన నిర్మలమగు బుద్ధిచే వెదకి స్వీయమగు అనగా తనదియగు రూపమును దెలిసికొని, అరుణాచలుఁడా! సముద్రమునందలి నదివలె నీయందే చేరుచున్నాడు.

4. త్యక్త్వా విషయం బాహ్యం ।
రుద్ధప్రాణేన రుద్ధమనసాంతస్త్వాం ।
ధ్యాయన్పశ్యతి యోగీ ।
దీధితి మరుణాచల త్వయి మహీయంతే ॥

ఓయీ! యరుణాచలుఁడా! బాహ్యవిషయములను వదలి నిరోధించిన ప్రాణముచే నిరోధింపబడిన మనస్సుచే యోగి నిన్ను లోపల ధ్యానించుటచేత నీయందలి వెలుగును జూచుచున్నాడు. ఈ నీ వెలుగు గొప్పది.

5. త్వయ్యర్పితమనసా త్వాం ।
పశ్యం త్సర్వం తవాకృతితయా సతతం ।
భజతేఽనన్యప్రీత్యా ।
సజయత్యరుణాచల త్వయి సుఖే మగ్నః ॥

నీయందర్పించిన మనస్సుచే సర్వమును నీయాకారముగ నెప్పుడును చూచుచున్నవాఁడై, అనన్యమగు భక్తిచేత నిన్నెవ్వఁడు ధ్యానింపుచున్నాడో, ఓయీ యరుణాచలుఁడా! వాఁడు సుఖస్వరూపుఁడవగు నీయందు మునిగినవాఁడై విజయముఁ జెందుచున్నాడు.

శ్రీమద్రమణమహర్షే ।
ర్దర్శన మరుణాచలస్య దేవగిరా ।

గళంతీ గంగేయం విమలతరగీ్రైవ మహాత్మో ।
నగాధీశాచ్ఛ్రీమద్రమణ ముని రూపాజ్జనిమతీ ।
పథోవాణీరూపా ద్గణపతికవేర్భక్త హృదయం ।
సముద్రం సంయాతి ప్రబలమలహారిణ్యనుపదం ॥

అతి నిర్మలమైన ఈ రమణగీత గంగ శ్రీరమణముని యను అత్యున్నత పర్వతరాజములో నుద్భవించి గణపతికవి వాగ్రూప మార్గమున పదేపదే బహు కల్మషనాశినియై ప్రవహించుచు భక్తహృదయార్ణవములో సంగమమగును.

ఓం

శ్రీరమణాయనమః

శ్రీ రమణగీతా.

ప్రథమోధ్యాయః

ఉపాసన ప్రాధాన్య నిరూపణం.

---

1. మహర్షిం రమణం నత్వా కార్త్తికేయం నరాకృతిం ।
మతం తస్య ప్రసన్నేన గ్రంథే నోపనిబధ్యతే ॥

మొదటి అధ్యాయము.

మనుష్యాకృతిఁ దాల్చిన కుమారస్వామియగు రమణమహర్షిని నమస్కరించి, యతని మతంబును నిర్మలంబగు గ్రంథరూపంబుగ నొనర్చెదను.

2. ఈశపుత్రశకే రామ భూమినందధరామితే ।
ఏకోన త్రింశద్దివసే ద్వాదశే మాసి శీతలే ॥

1913 క్రీస్తుశకము డిసెంబరు నెల ఇరువదితొమ్మిదియవ తేదీని.

3. ఉపవిష్టేషు సర్వేషు శిష్యేషు నియతాత్మసు ।
భగవంత మృషిం సోహ మపృచ్ఛం నిర్ణయాప్తయే ॥

సకలురగు శిష్యులు చలించని చిత్తముకలవారై కూర్చొని యుండగ సిద్ధాంతమును దెలిసికొను నిమిత్తము భగవంతుఁడగు ఋషిని నేనడిగితిని.

ప్రథమః ప్రశ్నః.

4. సత్యాసత్యవివేకేనముచ్యతే కేవలేన కిం ।
ఉతాహో బంధహానాయ విద్యతే సాధనాంతరం ॥

మొదటి ప్రశ్న.

ఇది సత్య మిది యసత్య మని పరామర్శించుటచేతనే ముక్తిని చెందుచున్నాడా? లేక బంధమునుండి తొలగుటకు వేఱుగ సాధనమున్నదా?

ద్వితీయః ప్రశ్నః.

5. కిమలం శాస్త్రచర్చైవ జిజ్ఞాసూనాంవిముక్తయే ।
యథాగురూపదేశంకి ముపాసనమపేక్షతే ॥

రెండవ ప్రశ్న.

ఆత్మను దెలియఁగోరువారికి ముక్తికొఱకు శాస్త్రచర్చయే చాలునా? గురూపదేశము ననుసరించి యేదైన నొక యుపాసన మపేక్షింపఁబడునా?

తృతీయః ప్రశ్నః.

6. స్థితప్రజ్ఞః స్థితప్రజ్ఞ మాత్మానం కింసమర్థయేత్ ।
విదిత్వా పరిపూర్ణత్వం జ్ఞానస్యోపరతేరుత॥

మూడవ ప్రశ్న.

సహజస్థితిగలవాఁడు పూర్ణత్వమును దెలిసికొనియో లేక ప్రాపంచకజ్ఞాన ముపరమించుటవలననో తనను సహజస్థితి కలవానినిగా నిశ్చయించుకొనగలడా?

చతుర్థః ప్రశ్నః.

7. జ్ఞానినం కేనలింగేన జ్ఞాతుం శక్ష్యంతి కోవిదాః। క్యం

నాలుగవ ప్రశ్న.

విద్వాంసు లేగుర్తుచేత (నొకనిని) జ్ఞానముకలవానినిగ గన్గొనెదరు?

పంచమః ప్రశ్నః.

జ్ఞానాయైవ సమాధిః కిం కామాయాప్యుత కల్పతే॥

అయిదవ ప్రశ్న.

యోగము జ్ఞానమాత్రసాధనమా? లేక కోరికలకు గూడ సాధనమగునా?

షష్ఠః ప్రశ్నః

8. కామేనయోగ మభ్యస్య స్థితప్రజ్ఞో భవేద్యది।
సకామోఽ ముష్యసాఫల్య మధిగచ్ఛతివానవా॥

ఆఱవ ప్రశ్న.

కోరికనిమిత్తమై యోగమభ్యసించి వృత్తిరోధమాహాత్మ్యముచే మధ్యకాలమునందు పూర్ణజ్ఞానసిద్ధి తటస్థించినయెడల నతనికి పిమ్మట మొదటికోరిక ఫలించునా?

9. ఏవం మమ గురుః ప్రశ్నా నాకర్ణ్య కరుణానిధిః।
అబ్రవీత్సంశయచ్ఛేదీ రమణో భగవానృషిః॥

దయాసముద్రుఁడును, సంశయములఁ బోగొట్టువాఁడును, భగవంతుడును, గురువునగు రమణమహర్షి యివ్విధముగ నేనడిగిన ప్రశ్నల విని బదులు చెప్పెను.

ప్రథమ ప్రశ్నస్యోత్తరం.

10. మోచయేత్సకలాన్బంధా నాత్మని స్థైవ కేవలం।
సత్యాసత్య వివేకంతు ప్రాహుర్వైరాగ్యసాధనం॥

మొదటి ప్రశ్న కుత్తరము.

ఆత్మయందలి నిలకడ యొక్కటియె సకలబంధములఁ బోగొట్టును. సత్యమును అసత్యమును విమర్శించి వేఱుపఱచి తెలిసికొనుటను వైరాగ్యమునకు సాధనమని చెప్పుచున్నారు.

11. సదాతిష్ఠతి గంభీరో జ్ఞానీ కేవల మాత్మని।
నాసత్యం చింతయేద్విశ్వం నవాస్వస్య తదన్యతాం॥

జ్ఞాని యాత్మయందే గంభీరుఁడై యెల్లప్పుడు నిలకడఁ జెంది యుండును. ప్రపంచమును యసత్యమని తలచడు. ప్రపంచము తనకంటె వేఱని యుఁ దలచడు.

ద్వితీయ ప్రశ్నస్యోత్తరం.

12. నసంసిద్ధి ర్విజిజ్ఞాసోః కేవలం శాస్త్రచర్చయా।
ఉపాసనం వినాసిద్ధి ర్నైవస్యాదితినిర్ణయః॥

రెండవప్రశ్నకు త్తరము.

ఆత్మ నెఱుఁగ దలచిన వానికి కేవలము శాస్త్రశోధనచేత సిద్ధిగలుగదు. ఉపాసన లేక సిద్ధి కలుగదని సిద్ధాంతము.

13. అభ్యాసకాలేసహజాం స్థితింప్రాహురుపాసనం।
సిద్ధిం స్థిరాం యదాగచ్ఛేత్ సైవజ్ఞానంతదోచ్యతే॥

అభ్యాసకాలమందలి సహజమగు నిలకడను యుపాసనయని చెప్పుచున్నారు. ఆనిలకడ ఎప్పుడు స్థిరమగుసిద్ధిని పొందునో అప్పుడదియే జ్ఞానమని చెప్పబడుచున్నది.

14. విషయా౯ సంపరిత్యజ్య స్వస్వభావేనసంస్థితిః।
జ్ఞానజ్వాలాకృతిః ప్రోక్తా సహజాస్థితిరాత్మనః॥

ఆత్మకు విషయముల వదలి జ్ఞానజ్వాలాకారమైన స్వాభావికమగు నిలకడ సహజస్థితి యనబడుచున్నది.

తృతీయ ప్రశ్నస్యోత్తరం.

15. నిర్వాసనేవమౌనేన స్థిరాయాం సహజస్థితౌ।
జ్ఞానీజ్ఞానినమాత్మానం నిస్సందేహస్సమర్థయేత్॥

మూడవప్రశ్నకు త్తరము.

వాసనారహితమగు [మునియొక్క భావమగు] మౌనముచేత సహ

గా జ్ఞాని తనను సందేహములేక జ్ఞానిగా నిశ్చ

చతుర్థ ప్రశ్నస్యోత్తరం.

సమత్వేన లింగేన జ్ఞాన మూహ్యతాం।

నాలుగవప్రశ్న కుత్తరము.

యందు పక్షపాతములేక మెలగుట యను గుర్తుచేత
దని యూహింపవలయును.

పంచమ ప్రశ్నస్యోత్తరం.

స్సమాధిస్తు కామం ఫలతి నిశ్చితం॥

అయిదవప్రశ్న కుత్తరము.

ాధియోగ మభ్యసించిన వానికి నిశ్చయముగా కోరిక

షష్ఠ ప్రశ్నస్యోత్తరం.

యోగమభ్యస్య స్థిత ప్రజ్ఞోభవేద్యది।
ముష్య సాఫల్యం గచ్ఛన్నపినహర్షయేత్॥

ఆఱవప్రశ్న కుత్తరము.

యోగమభ్యసించి మధ్యయందు పూర్ణజ్ఞానియైన
క యతనికి ఫలించును, గాని దానిచే నతడు సంత
[illegible]

తాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
ివాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపని
ఉపాసనప్రాధాన్య నిరూపణం
ామ ప్రథమోధ్యాయః॥

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీత
యందు రమణ శిష్యుఁడును వాసిష్ఠుండునగు గణపతిచేఁ
జేయబడిన గ్రంథమున ఉపాసన ప్రాధాన్య
నిరూపణమను మొదటి అధ్యాయము.

ద్వితీయోఽధ్యాయః

మార్గత్రయ కథనం.

---

1. ఈశపుత్ర శకేబాణ
భూమినందధరామితే।
చాతుర్మాస్యే జగౌసారం
సంగృహ్య భగవాన్ ఋషిః॥

రెండవ అధ్యాయము.

1915 క్రీస్తుశకము చాతుర్మాస్యములో సారమును సంగ్రహించి భగవంతుఁడగు ఋషి యీక్రింది శ్లోకముచే గీర్తించెను.

2. "హృదయ కుహరమధ్యే కేవలం బ్రహ్మమాత్రం
హ్యహమహమితిసాక్షా దాత్మరూపేణభాతి।
హృదివిశ మనసాస్వం చిన్వతా మజ్జతావా
పవనచలన రోధా దాత్మనిష్ఠోభవత్వం॥"

హృదయమను గుహయొక్క మధ్యమున కేవలము బ్రహ్మమె "నేను నేను" అని ప్రత్యక్షముగ యాత్మరూపముగ ప్రకాశింపుచున్నది. ఆత్మనుగుఱించి వెదకుచున్న లేక మునుగుచున్న మనస్సుచే హృదయమున బ్రవేశింపుము; లేక ప్రాణవృత్తి నిరోధమువలన నీవాత్మయందు నిలకడఁ గలవాఁడవగుము.

3. శ్లోకం భగవతో వక్త్రా న్మహర్షేరిమముద్గతం।
శ్రుత్యంతసారం యో వేద సంశయో నాస్య జాతుచిత్॥

భగవంతుఁడగు రమణఋషి ముఖమునుండి బయలువెడలిన వేదాంత సారభూతమగు నీశ్లోకము నెవడు తెలిసికొనునో యతని కెప్పుడును సంశయము గలుగదు.

4. అత్రశ్లోకే భగవతా పూర్వార్ధే స్థానమీరితం।
శారీరకస్యదృశ్యేస్మిన్ శరీరే పాంచభౌతికే॥

దృశ్యమగునదియు పంచభూతములచే నేర్పడిన ఈ శరీరము నాశ్రయించిన యాత్మయొక్క స్థానమును భగవంతుఁడీ శ్లోకమున పూర్వార్ధమందు (హృదయకుహరమధ్యమని) వచించెను.

5. తత్రైవలక్షణం చోక్తం ద్వైతమీశాచవారితం।
ఉక్తంచాప్యపరోక్షత్వం నానాలింగ నిబర్హణం॥

ఆ పూర్వార్ధమునందే లక్షణమును వచించెను. జీవేశ్వర భేదమును బోగొట్టెను. అనేకచిహ్నములనుండి దొలగినదగు ప్రత్యక్షభావమును వచించెను.

6. ఉపదేశో ద్వితీయార్ధే శిష్యాభ్యాసకృతేకృతః।
త్రేధాభిన్నేనమార్గేణ తత్త్వాద్యైక్యం సమీయుషా॥

ద్వితీయార్ధమందు మూడు విధములుగ భేదమును జెందినదియు, తత్త్వమువలన ఏకత్వము నొందిన మార్గముచే శిష్యుల కభ్యాసమగుటకై యుపదేశమొనర్చెను.

7. ఉపాయో మార్గణాభిఖ్యః ప్రథమస్సం ప్రకీర్తితః।
ద్వితీయో మజ్జనాభిఖ్యః ప్రాణరోధ స్తృతీయకః॥

ఆత్మను వెదుకుటయు, యాత్మయందే మునుగుటయు, ప్రాణమును స్థిరపరచుటయు ఆత్మను కన్గొనుటకీ మూడు యుపాయము లుపదేశింపఁబడెను.

అక్ష్రేష్వ నే మూర్గ మా ర్గణః

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుప
నిబంధే మార్గత్రయ కథనం నామ
ద్వితీయోధ్యాయః

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణ గీత
యందు రమణశిష్యుఁడును వాసిష్ఠుండునగు గణపతిచేఁ
జేయబడిన గ్రంథమున మార్గత్రయ కథనమను
రెండవ అధ్యాయము.

తృతీయోధ్యాయః

ముఖ్యకర్తవ్య నిరూపణం.

1. దైవరాతస్య సంవాద మాచార్య రమణస్యచ।
నిబద్ధ్నమ స్తృతీయేస్మిన్ అధ్యాయే విదుషాంముదే॥

మూడవ అధ్యాయము.

దైవరాతునికిని యాచార్యుఁడగు రమణునికిని జరిగిన సంవాదమును ఈ మూడవ యధ్యాయమున విద్వాంసులు సంతసించుటకై చేర్చుచున్నారము.

దైవరాత ఉవాచ.

2. కింకర్తవ్యం మనుష్యస్య ప్రధానమిహసంసృతౌ।
వే ఏకంనిర్ధార్యభగవాన్ తన్మేవ్యాఖ్యాతు మర్హతి॥

దైవరాతుని వాక్యము.

మనుష్యునికీసంసారమున ముఖ్యముగ జేయఁదగిన కార్యమెద్దియో, ఓ భగవంతుఁడా! నాకు విస్తరించి చెప్పుము.

భగవానువాచ.

3. స్వస్యస్వరూపం విజ్ఞేయం ప్రధానం మహదిచ్ఛతా।
ప్రతిష్ఠాయత్ర సర్వేషాం ఫలానాముతకర్మణాం॥

భగవంతుని వాక్యము.

గొప్పతనము నిచ్ఛించువానిచే యెచ్చట సకలములైన ఫలములును కర్మలును గాపురముండునో యాతనదగు యాత్మరూపము ప్రధానవిజ్ఞేయము.

దైవరాత ఉవాచ.

4. స్వస్యస్వరూపవిజ్ఞానే సాధనంకిం సమాసతః।
సిద్ధ్యేత్కేనప్రయత్నేన ప్రత్యగ్దృష్టిర్మహీయసీ॥

దైవరాతుని వాక్యము.

సంగ్రహముగా తన్నుతాఁదెలిసికొను సాధనమెద్ది? ఏ ప్రయత్నముచే మిగుల గొప్పదగు ప్రత్యగ్దృష్టి (తన్నుదా చూచుట) లభించును.

భగవానువాచ.

5. విషయేభ్యఃపరావృత్య వృత్తీస్సర్వాఃప్రయత్నతః।
విమర్శే కేవలంతిష్ఠే దచలేనిరుపాధికే॥

భగవంతుని వాక్యము.

ప్రయత్నముచే సర్వములగు వ్యాపారములను విషయములగు భోగములనుండి మరలించి (అనగ తొలగించి) చలించనిదియు విషయములేనిదియునగు కేవల విమర్శయందే నిలకడ జెంది యుండవలయును.

6. స్వస్యస్వరూపవిజ్ఞానే సాధనం తత్సమాసతః।
సిద్ధ్యేత్తే నైవయత్నేన ప్రత్యగ్దృష్టిర్మహీయసీ॥

తనయొక్క యాత్మరూపమునుఁ దెలిసికొనుటకు మున్ను చెప్పఁబడినదియె సంగ్రహముగ సాధనము. ఆ ప్రయత్నముచేతనే మిగుల

గొప్పదగు ప్రత్యగ్దృష్టి సిద్ధింపుచున్నది. [అనగా, తన (ఆత్మ) బింబము (ఆత్మయగు) తాను చూచుట కలుగుచున్నది.]

దైవరాత ఉవాచ.

7. యావత్సిద్ధిర్భవేన్నౄణాం యోగస్య మునికుంజర।
తావంతంనియమాః కాలం కిం యత్నముపకుర్వతే॥

దైవరాతుని వాక్యము.

ఓ మునిశ్రేష్ఠుడా! యెంతకాలములోగ మనుష్యులకు యోగసిద్ధి కలుగునో యంతకాలమువఱకు యా యోగ ప్రయత్నమునకు నియమము లుపకార మొనర్చుచున్నవా?

భగవానువాచ.

8. ప్రయత్నముపకుర్వంతి నియమాయుంజతాంసతాం।
సిద్ధానాంకృతకృత్యానాం గలంతినియమాస్స్వయం॥

భగవంతుని వాక్యము.

యోగమభ్యసింపుచున్న సత్పురుషులయొక్క యోగప్రయత్నమునకు నియమములు తోడ్పడుచున్నవి; పట్టుగలను సాధించిన సిద్ధులనుండి నియమములు తమంతటనె తొలఁగుచున్నవి.

దైవరాత ఉవాచ.

9. కేవలేనవిమర్శేన స్థిరేణ నిరుపాధినా।
యథాసిద్ధిస్తథామంత్రైః జప్తైస్సిద్ధిర్భవేన్నవా॥

దైవరాతుని వాక్యము.

ఉపాధిరహితమగు స్థిరమైన కేవల విమర్శచే సిద్ధి గలిగినటుల మంత్రజపములచే సిద్ధి కలుగునా? లేదా?

భగవానువాచ.

10. అచంచలేనమనసా మంత్రైర్జప్తైర్నిరంతరం।
సిద్ధిస్స్యాత్ శ్రద్ధధానానాం జప్తేన ప్రణవేనవా॥

భగవంతుని వాక్యము.

అచంచలమగు మనస్సుచే నెడతెగక జపించిన మంత్రముచేనైనను ప్రణవ జపముచేనైనను, శ్రద్ధగలవానికి సిద్ధి యొదవును.

11. వృత్తిర్జపేనమంత్రాణాం శుద్ధస్యప్రణవస్యవా।
విషయేభ్యఃపరావృత్తా స్వస్వరూపాత్మికాభవేత్॥

మంత్రముయొక్కగాని శుద్ధప్రణవముయొక్కగాని జపముచే విషయములనుంచి తొలగిన వ్యాపారము తనయొక్క యాత్మరూపముతో నైక్యముఁ జెందినదగును.

12. ఈశపుత్రశకే శైల భూమినందధరామితే।
సప్తమే సప్తమేసోయం సంవాదోఽభవదద్భుతః॥

1917 క్రీస్తుశకము జూలై నెల యేడవ తేదీని యీ అద్భుత సంవాదము జరిగెను.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుప
నిబంధే ముఖ్యకర్తవ్యనిరూపణంనామ
తృతీయోధ్యాయః

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీ రమణగీతయందు
రమణశిష్యుడును వాసిష్ఠుండునగు గణపతిచేఁ జేయబడిన
గ్రంథమున ముఖ్యకర్తవ్య నిరూపణమను
మూడవ అధ్యాయము.

చతుర్థోధ్యాయః.

జ్ఞా న స్వ రూ ప క థ న ం.

ప్రథమః ప్రశ్నః.

1. అహంబ్రహ్మాస్మీతి వృత్తిః కింజ్ఞానం మునికుంజర ।
ఉతబ్రహ్మాహమితిధీః ధీరహం సర్వమిత్యుత ॥

నాలుగవ అధ్యాయము.

మొదటి ప్రశ్న.

మునిశ్రేష్ఠుఁడా! "నేను బ్రహ్మమగుచున్నాను" అను వృత్తి జ్ఞానమా? లేక "బ్రహ్మము నేను" యను బుద్ధి జ్ఞానమా? "నేను సర్వము" అను బుద్ధియా?

2. అథవాసకలంచైతత్ బ్రహ్మేతిజ్ఞానముచ్యతే ।
అస్మాత్ వృత్తి చతుష్కాద్వా కిన్నుజ్ఞానం విలక్షణం ॥

మఱియు "ఈ సర్వప్రపంచమును బ్రహ్మ" మనునది జ్ఞానమా? ఈ నాలుగు వృత్తులకంటె విలక్షణమగునదియే జ్ఞానమా?

అస్యోత్తరం.

3. ఇమంమమగురుఃప్రశ్న మంతేవాసినఆదరాత్ ।
ఆకర్ణ్యరమణోవాక్య మువాచభగవాన్మునిః ॥

ఉత్తరము.

శిష్యుఁడగు నాయొక్క ఈ ప్రశ్న నాదరముచే విని భగవంతుఁడును గురువునగు రమణఋషి ప్రత్యుత్తరమును వచించెను.

4. వృత్తయోభావనా ఏవ సర్వాఏతానసంశయః ।
స్వరూపావస్థితింశుద్ధాం జ్ఞానమాహుర్మనీషిణః ॥

ఈ సకలములగు వృత్తులు తలంపులేను. సంశయములేదు. విద్వాంసులు పరిశుద్ధమగు నాత్మరూపమునందలి నిలకడను జ్ఞానమని చెప్పుచున్నారు.

ద్వితీయః ప్రశ్నః.

5. గురోర్వచ స్తదాకర్ణ్య సంశయచ్ఛేదకారకం ।
అపృచ్ఛంపునరేవాహ మన్యంసంశయముద్గతం ॥

రెండవ ప్రశ్న.

సంశయమును బోగొట్టు గురువుయొక్క యీమాటను విని తిరుగ వేఱగు సంశయమును గుఱించి యడిగితిని.

6. వృత్తివ్యాప్యంభవేద్బ్రహ్మ నవానాథతపస్వినాం ।
ఇమంమేహృదిసంజాతం సంశయంఛేత్తుమర్హసి ॥

తపస్సులయొక్క పతియగు ఓ ఋషీ! వృత్తిచే బ్రహ్మ వ్యాపింపబడునా కాదా? నాయొక్క హృదయమునఁ గలిగిన ఈ సంశయమునుఁ బోగొట్ట నర్హుఁడగుచున్నావు.

అస్యోత్తరం.

7. తమిమంప్రశ్నమాకర్ణ్య మిత్రమంఘ్రిజుషాంఋషిః ।
అభిషిచ్యకటాక్షేణ మామిదంవాక్యమబ్రవీత్ ॥

ఉత్తరము.

ఈ ప్రశ్న విని తనయొక్క పాదసేవకులకు మిత్రమగు నన్ను క్రేగంట జూచి, ఋషి పలికెను.

8. స్వాత్మభూతంయదిబ్రహ్మ జ్ఞాతుంవృత్తిఃప్రవర్తతే ।
స్వాత్మాకారాతదాభూత్వా నపృథక్ ప్రతితిష్ఠతి ॥

వృత్తి తనయొక్క యాత్మయైన బ్రహ్మను తెలిసికొనుటకు

మెలగుచున్నట్టాయెనా యప్పుడు ఆ యాత్మతో నైక్యమునుఁ జెందినద్దై యాత్మకంటె వేఱుగ నుండదు.

9. అయంప్రాగుక్తపవాబ్దే సప్తమే త్వేకవింశకే ।
అభవన్నామిత్రగ్రంథః సంవాదో రోమహర్షణః ॥

ఈ చిన్నదగు మా గంభీర సంవాదము 1917 జూలై యిరువది యొకటియవ తేదీని జఱిగెను.

ఇతి శ్రీ రమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
జ్ఞానస్వరూపకథనంనామ చతుర్థోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీ రమణగీతయందు
రమణశిష్యుడును వాసిష్ఠుండునగు గణపతిచేఁ జేయబడిన
గ్రంథమున జ్ఞానస్వరూపకథనమను నాలుగవ అధ్యాయము.

పంచమోధ్యాయః.

హృదయవిద్యా.

---

1. ప్రాగుక్తేబ్దేష్టమేమాసి నవమేదివసేనిశి ।
ఉపన్యసితవాన్ సమ్య గుద్దిశ్యహృదయంమునిః ॥

అయిదవ అధ్యాయము.

మున్ను జేర్కొనబడిన వత్సరమున ఎనిమిదవ నెలయందు తొమ్మిదవ దినమున రాత్రి ఋషి హృదయమును గుఱించి యుపన్యసించెను.

2. నిర్గచ్ఛంతియతస్సర్వా వృత్తయో దేహధారిణాం ।
హృదయంతత్సమాఖ్యాతం భావనాకృతివర్ణనం ॥

దేహధారులకు సకలములగు వ్యాపారము లెచ్చటనుంచి బయలు వెడలుచున్నవో అదియె హృదయమనబడును. ఆకారవర్ణనము కేవల భావన.

3. అహంవృత్తిస్సమస్తానాం వృత్తీనాంమూలముచ్యతే ।
నిర్గచ్ఛతియతోఽహంధీః హృదయం తత్సమాసతః ॥

సకలవృత్తులకు "నేను" అను వృత్తి మూలమని చెప్పబడుచున్నది. "నేను" అను బుద్ధి ఎచ్చటనుండి బయలు వెడలుచున్నదో యదియె హృదయము.

4. హృదయస్యయదిస్థానం భవేచ్చక్రమనాహతం ।
మూలాధారంసమారభ్య యోగస్యోపక్రమఃకుతః ॥

హృదయమున కనాహతచక్రమే స్థానమైనయెడల మూలాధారమునుండి యోగారంభ మెట్లు సిద్ధించును ?

5. అన్యదేవ తతోరక్త పిండాద్ధృదయముచ్యతే ।
అయంహృదితివృత్త్యాత దాత్మనోరూపమీరితం ॥

ఆ రక్తపిండముకంటె హృదయము వేఱగునదియే. హృత్ + అయం=హృదయం అను పదవిభాగముచే ఆత్మరూపము హృదయమని చెప్పబడుచున్నది.

6. తస్యదక్షిణతోధామ హృత్పీఠేనైవవామతః ।
తస్మాత్ప్రవహతిజ్యోతిః సహస్రారంసుషుమ్నయా ॥

హృత్ఫలకమునందు హృదయము కుడివైపుననున్నది. ఎడమవైపున కాదు. ఆ హృదయస్థానమునుండి సుషుమ్నా నాడియొక్క మార్గముగ జ్యోతిస్సు (వెలుతురు) సహస్రారమునకు ప్రవహింపుచున్నది.

7. సర్వందేహంసహస్రారా త్తదా లోకానుభూతయః ।
తాఃప్రపశ్యన్విభేదేన సంసారీమనుజోభవేత్ ॥

ఆ జ్యోతిస్సు సహస్రారమునుంచి దేహమునందంతయు (నాడుల ద్వారా) ప్రసరింపుచున్నది. [అనగా యాజ్యోతి దశేంద్రియములద్వారా వెలి ప్రవాహము గలదగుచున్నది]. అప్పుడు లోకానుభవములు కలుగుచున్నవి. మనుష్యుఁడా లోకానుభవములను యాత్మప్రకాశముకంటె వేఱని తలచెనా సంసారమునం జిక్కుకొనును.

8. ఆత్మస్థస్యసహస్రారం శుద్ధంజ్యోతిర్మయంభవేత్ ।
తత్రజీవేన్నసంకల్పో యదిసాన్నిధ్యతఃపతేత్ ॥

ఆత్మయందు నిలకడఁ జెందినవానియొక్క సహస్రారము శుద్ధమై జ్యోతిస్స్వరూపమగును. సాన్నిధ్యబలమువల్ల దానియందుపడిన సంకల్పము జీవించదు.

9. విజ్ఞాయమాన విషయం సన్నికర్షేణయద్యపి ।
నభవేద్యోగభంగాయ భేదస్యాగ్రహణేమనః ॥

మనస్సు సాన్నిధ్యముచే లోక విషయంబులఁ దెలిసికొనుచున్నను భేదమును గ్రహింపనప్పుడు యోగమునకు భంగము కలుగదు.

10. గృహ్ణతోఽపిస్థిరైకాధీ స్సహజాస్థితిరుచ్యతే ।
నిర్వికల్పస్సమాధిస్తు విషయాసన్నిధౌభవేత్ ॥

విషయములను గ్రహించునపుడుకూడ స్థిరంబైన ఏకాకారబుద్ధి సహజస్థితి యని చెప్పబడుచున్నది. విషయములను గ్రహింపనపుడు నిర్వికల్ప సమాధి గలుగును.

11. అండంవపుషినిశ్శేషం నిశ్శేషంహృదయేవపుః ।
తస్మాదండస్యసర్వస్య హృదయంరూపసంగ్రహః ॥

శరీరమున మిగతలేనిదిగ యండముండును. హృదయమున శరీరము మిగతలేక యుండును. అందువలన సర్వమగు యండముయొక్క రూప సంగ్రహము హృదయము.

12. భువనంమనసోనాన్య దన్యన్నహృదయాన్మనః ।
అశేషాహృదయేతస్మా త్కథాపరిసమాప్యతే ॥

భువనం మనస్సుకంటె వేఱైనది గాదు. మనస్సు హృదయమున కంటె వేఱగునదిగాదు. అందువలన హృదయమున సర్వప్రపంచకథయు ముగింపఁబడుచున్నది.

13. కీర్త్యతేహృదయంపిండే యథాండేభానుమండలం ।
మనస్సహస్రారగతం బింబంచాంద్రమసంయథా ॥

బ్రహ్మాండమున సూర్యమండలమువలె, పిండాండమున హృదయ మున్నది. అండమున చంద్రబింబమువలె పిండమున సహస్రారగతంబగు మనంబున్నది.

14. యథాదదాతితపనః తేజఃకైరవబంధవే ।
ఇదంవితరతిజ్యోతిః హృదయంమనసేతథా ॥

తేజస్సును చంద్రునికి సూర్యుఁడిచ్చినటుల, హృదయము మనస్సు నకు వెలుతురు నిచ్చుచున్నది.

15. హృద్యసన్నిహితోమర్త్యః మనఃకేవలమీక్షతే ।
అసన్నికర్షేసూర్యస్య రాత్రౌచంద్రే యథామహః ॥

సూర్యునియొక్క పరోక్షమున రాత్రికాలమున చంద్రునియందలి తేజస్సునువలె, హృదయముయొక్క పరోక్షమున మనుజుఁడు మనస్సును మాత్రము చూచుచున్నాడు.

16. అపశ్యన్తేజసోమూలం స్వరూపంసత్యమాత్మనః ।
మనసాచపృథక్పశ్యన్ భావాన్నశ్యతిపామరః ॥

తేజస్సునకు మూలమును సత్యమునగు యాత్మయొక్క స్వరూప మును కన్గొననివాఁడై భావములను వేఱుగా మనస్సుచే చూచుచూ పామరుఁడు నశించుచున్నాడు.

17. హృదిసన్నిహితో జ్ఞానీ లీనం హృదయతేజసి।
ఈశతే మానసం తేజః దివాభానావివైందవం ॥

జ్ఞానియగువాఁడు హృదయసన్నిధానమున మెలగుచున్నవాఁడై హృదయ తేజస్సునందిమిడియున్న మానసంబగు తేజంబును పగలు సూర్యునియందిమిడియున్న చంద్రుని తేజమునువలె కన్గొనుచున్నాడు.

18. ప్రజ్ఞానస్య ప్రవేత్తారః వాచ్యమర్థం మనోవిదుః ।
అర్థం తు లక్ష్యం హృదయం హృదయాన్నాపరః పరః ॥

విద్వాంసులు మనస్సును జ్ఞానమునకు వాచ్యార్థమని వచింపుచున్నారు. హృదయమును లక్ష్యార్థమని చెప్పుచున్నారు. హృదయముకంటె ఈశ్వరుఁడు వేఱుకాఁడు.

19. దృగ్దృశ్యభేదధీరేషా మనసి ప్రతితిష్ఠతి ।
హృదయే వర్తమానానాం దృగ్దృశ్యైనైకతాం వ్రజేత్ ॥

చూచునది చూడదగినదను భేదబుద్ధి మనస్సునందున్నది. హృదయమున (ఆత్మయందు) మెలగుచున్నవారికి దృగ్దృశ్యములందు ఐక్యముఁ గలుగును.

20. మూర్ఛానిద్రాతిసంతోష శోకావేశ భయాదిభిః ।
నిమిత్తైరాహతా వృత్తిః స్వస్థానం హృదయం వ్రజేత్ ॥

మూర్ఛ నిద్ర గొప్పసంతోషము దుఃఖము ఆవేశము భయము మున్నగు నిమిత్తములచే గొట్టబడినదగు వృత్తి తన తావగు హృదయమునఁ చేరును.

21. తదానజ్ఞాయతే ప్రాప్తిః హృదయస్య శరీరిణా ।
విజ్ఞాయతే సమాధౌతు నామభేదో నిమిత్తతః ॥

ఆ సమయమున శరీరులకు హృదయముయొక్క సంబంధముఁ దెలి

యదు; సమాధియందైననో ఈ సంబంధము దెలియుచున్నది. నామభేదము నిమిత్తభేదముచే గలిగినది.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతే వాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
హృదయవిద్యానామ పంచమోఽధ్యాయః

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు
రమణశిష్యుడును వాసిష్ఠుండునగు గణపతిచేఁ జేయబడిన
గ్రంథమున హృదయవిద్యయను అయిదవ అధ్యాయము.

షష్ఠోఽధ్యాయః.

మ నో ని గ్ర హో పా య ః .

1. నిరూప్యహృదయస్యైవం తత్వంతత్వవిదాంవరః ।
మనసోనిగ్రహోపాయ మవదద్రమణోమునిః ॥

ఆఱవ అధ్యాయము.

హృదయముయొక్క తత్వము నిట్లు నిరూపించి తత్వవేత్తలలో శ్రేష్ఠుడగు రమణఋషి మనస్సును నిగ్రహించు యుపాయమును వచించెను.

2. నిత్యవృత్తి మతాంన్నృణాం విషయాసక్తచేతసాం ।
వాసనానాం బలీయస్త్వా న్మనోదుర్నిగ్రహంభవేత్ ॥

విషయములందాసక్తమగు చిత్తముగలవారును ఎడతెగని వ్యాపారముఁ గలవారునౌ మనుజులయొక్క మనస్సు దుర్వాసనలచే బలిష్ఠమగుట వలన లోబఱచుకొనుట కలవిగానిదిగ యుండును.

3. చపలంతన్నిగృహ్ణీయా త్ప్రాణరోధేనమానవః ।
పాశబద్ధోయథాజంతు స్తథాచేతోనచేష్టతే ॥

చలంబగు ప్రాణవాయువు నడ్డగించి చంచలంబగు ఆ మానసంబును లోబఱచుకొనవలయును. అప్పుడు త్రాటిచేగట్టిన పశువువలె మనస్సు చలింపదు.

4. ప్రాణరోధేనవృత్తీనాం నిరోధస్స్యాద్ధితోభవేత్ ।
వృత్తిరోధేనవృత్తీనాం జన్మస్థానే స్థితోభవేత్ ॥

చలంబగు ప్రాణమును యడ్డగించుటచే వృత్తుల నడ్డగింపవచ్చును. వృత్తుల నడ్డగించుటచే యా వృత్తులు బుట్టిన తావగు హృదయమున నిలకడ జెందినవాడగును.

5. ప్రాణరోధశ్చమనసా ప్రాణస్యప్రత్యవేక్షణం ।
కుంభకంసిద్ధ్యతిహ్యేవం సతతప్రత్యవేక్షణాత్ ॥

మనస్సుచే ప్రాణరూపమగు వాయువు నెదురుచూచుటయే ప్రాణరోధము. ఇటుల యెడతెగక ప్రాణవాయువును నెదురుచూచుటచే కుంభకముఁ గలుగుచున్నది.

6. యేషాంనై తేనవిధినా శక్తిఃకుంభకసాధనే ।
హఠయోగవిధానేన తేషాంకుంభకమిష్యతే॥

ఎవ్వరికివ్విధముగ కుంభకము సాధించుటకు శక్తిచాలదో వారికి హఠయోగము ననుసరించినయెడల కుంభకమేర్పడును.

7. ఏకదారేచకంకుర్యాత్ కుర్యాత్పూరకమేకదా।
కుంభకంతుచతుర్వారం నాడీశుద్ధిర్భవేత్తతః॥

గాలిని ఒకతూరిపూరించి (నిండించి) యొకతూరి రేచించి (విడిచి) నాలుగుతూరులు కుంభించ (చేర్చ) వలయును. ఇందుచే నాడీశుద్ధిగలుగును.

8. ప్రాణోనాడీషుశుద్ధాసు నిరుద్ధఃక్రమశోభవేత్।
ప్రాణస్యసర్వథారోధ శ్శుద్ధంకుంభకముచ్యతే॥

నాడులు శుద్ధములాయెనా క్రమముగ ప్రాణవాయువు నడ్డగింప వచ్చును. అన్నివిధముల ప్రాణవాయువు నడ్డగించుట శుద్ధమగు కుంభక మని చెప్పుచున్నారు.

9. త్యాగందేహాత్మభావస్య రేచకంజ్ఞానినఃపరే।
పూరకంమార్గణంస్వస్య కుంభకంసహజస్థితిం॥

కొందరు జ్ఞానులు దేహమే యాత్మయను భావమును వదలుటను రేచకమనియు, తన్ను దావెదకికొనుటను పూరకమనియు, తనయొక్క సహజమగు నిలకడను కుంభకమనియు వచింపుచున్నారు.

10. జపేనవాథమంత్రాణాం మనసోనిగ్రహోభవేత్।
మానసేనతదామంత్రః ప్రాణేనైకతాంవ్రజేత్॥

ప్రణవజపము నామజపము మంత్రజపములచే మనస్సుయొక్క నిలకడ గలుగును. అప్పుడు మనస్సుతో మంత్రప్రాణములైక్యముఁ జెందును.

11. మంత్రాక్షరాణాంప్రాణేన సాయుజ్యంధ్యానముచ్యతే।
సహజస్థితయేధ్యానం దృఢభూమిప్రకల్పతే॥

ప్రాణముతో మంత్రాక్షరములు ఐక్యముఁ జెందుటయే ధ్యానము. దృఢధ్యానమే సహజస్థితిని గలుగజేయును.

12. సహవాసేనమహతాం సతామారూఢచేతసాం।
క్రియమాణేనవానిత్యం స్థానేలీనంమనోభవేత్॥

ఆత్మచే నారోహింపఁబడిన చిత్తముఁ గలవారును సత్పురుషులు నైన మహాత్ములతో సహవాసమొనర్చుచున్నయెడల మనస్సు ఆత్మయొక్క నిలకడ యందైక్యముఁ జెందిన వాఁడగును.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
మనోనిగ్రహోపాయోనామ షష్ఠోధ్యాయః

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు
రమణ శిష్యుఁడును వాసిష్ఠుండునగు గణపతిచేఁ జేయబడిన
గ్రంథమున మనోనిగ్రహోపాయమను ఆఱవ అధ్యాయము.

సప్తమోధ్యాయః.

ఆత్మవిచారాధికారి తదంగనిరూపణం.

---

1. భారద్వాజస్యవై కార్ష్ణే రాచార్యరమణస్యచ।
అధ్యాయేకథ్యతేశ్రేష్ఠ స్సంవాదఇహసప్తమే॥

ఏడవ అధ్యాయము.

భరద్వాజగోత్రోద్భవుఁడగు కార్ష్ణి యొక్కయు యాచార్యుఁడగు రమణుని యొక్కయు సంవాదమీసప్తమాధ్యాయమునఁ జెప్పుచున్నాము.

కార్ష్ణిరువాచ.

2. రూపమాత్మవిచారస్య కిన్ను కింవాప్రయోజనం।
లభ్యాదాత్మవిచారేణ ఫలంభూయోన్యతోస్తివా॥

కార్ష్ణి వాక్యము.

ఆత్మవిచారముయొక్క రూపమేలాటిది? దీని ప్రయోజనమేమి? ఆత్మవిచారముచేఁ గలుగు ఫలముకంటె నధిక ఫలము మఱియొకదానిచేఁ గలుగుచున్నదా?

భగవానువాచ.

3. సర్వాసామపివృత్తీనాం సమష్టిర్వ్యాసమీరితా।
అహంవృత్తేరముష్యాస్తు జన్మస్థానంవిమృశ్యతాం॥

భగవంతుని వాక్యము

దేనిని సకలములగు వృత్తులయొక్క చేరిక యని చెప్పుచున్నారో అట్టి ఈ "నేను" అను వృత్తియొక్క పుట్టినతావును విమర్శింపవలయును.

4. ఏషఆత్మవిచారస్స్యాత్ నశాస్త్రపరిశీలనం।
అహంకారోవిలీనస్స్యాత్ మూలస్థానగవేషణే॥

ఇటుల విచారించుటయే ఆత్మవిచారము. శాస్త్రపరిశీలనమాత్రమాత్మవిచారముకాదు. వృత్తియొక్క జన్మస్థానము వెదకి కన్గొనిన యహంకారమడగును.

5. ఆత్మాభాసస్త్వహంకార స్స్వయదాసంప్రలీయతే।
ఆత్మాసత్యోభితఃపూర్ణః కేవలఃపరిశిష్యతే॥

ఆత్మాభాసమగు యహంకారము యెప్పుడు యాత్మయందడగునో యప్పుడు సత్యస్వరూపమగు యాత్మయొక్కటియె అంతట నిండినదై మిగులును.

6. సర్వక్లేశనివృత్తిస్స్యాత్ ఫలమాత్మవిచారతః।
ఫలానామవధిస్సోయ మస్తినేతోధికంఫలం॥

ఆత్మ విచారముచేనగు ప్రయోజనము సర్వకష్టములు తనకంటకుండుటయే. ఇంతకంటె నతిశయించిన ఫలములేదు.

7. అద్భుతాస్సిద్ధయస్సాధ్యాః ఉపాయాంతరతశ్చయాః।
తాఃప్రాప్తోపిభవత్యంతే విచారేణైవనిర్వృతః॥

ఇతరోపాయములచే సాధింపతగిన సిద్ధులన్నియుఁ బొందియు యాత్మవిచారము చేతనే కడపట ముక్తిని చెందుచున్నాడు.

కార్ష్ణిరువాచ.

8. ఏతస్యాత్మవిచారస్య ప్రాహుఃకమధికారిణం।
అధికారస్యసంప్త్తిః కింజ్ఞాతుంశక్యతేస్వయం॥

కార్ష్ణియొక్క వాక్యము.

ఈ యాత్మవిచారమున కెవనిని యధికారియని చెప్పుచున్నారు? తానుగ అధికారసంపదను దెలిసికొనుట సాధ్యమగునా?

భగవానువాచ.

9. ఉపాసనాదిభిశ్శుద్ధం ప్రాగ్జన్మసుకృతేనవా।
దృష్టదోషంమనోయస్య శరీరేవిషయేషుచ॥

భగవంతుని వాక్యము.

ఉపాసన మున్నగువానిచేనైన లేక పూర్వజన్మ సుకృతముచేనైనను బరిశుద్ధమగు యెవనియొక్క మనస్సు శరీరమందలి ఇంద్రియ విషయములందలి దోషములఁ గన్గొనుచున్నదో,

10. మనసాచరతోయస్య విషయేష్వరుచిర్భృశం।
దేహేచానిత్యతాబుద్ధి స్తంప్రాహురధికారిణం॥

మనస్సుచే చరింపుచున్న యెవనికి మిగుల విషయములయందభిలాష లేమియు, దేహమునందశాశ్వతబుద్ధియుఁ గలుగుచున్నదో వానినధికారిగఁ జెప్పుచున్నారు.

11. దేహేనశ్వరతాబుద్ధే ర్వైరాగ్యాద్విషయేషుచ।
ఏతాభ్యామేవలింగాభ్యాం జ్ఞేయాస్వస్యాధికారితా॥

దేహమస్థిరమను బుద్ధిచే, విషయములయందలి వైరాగ్యముచే, ఈ రెండుగుర్తులచేతను యాత్మవిచారమునకు "అర్హుడనైతి"నని తెలిసికొనవలయును.

కార్ష్ణిరువాచ.

12. స్నానంసంధ్యాజపోహోమః స్వాధ్యాయో దేవపూజనం।
సంకీర్తనంతీర్థయాత్రా యజ్ఞోదానంవ్రతానిచ॥

కార్ష్ణి యొక్క వాక్యము.

స్నానము, సంధ్య, జపము, హోమము, వేదాధ్యయనము, దేవతలను బూజించుటయు, నామకీర్తనము, యజ్ఞము, తీర్థయాత్రయు, దానము, వ్రతములు,

13. విచారేసాధికారస్య వైరాగ్యాచ్చవివేకతః।
కింవాప్రయోజనాయస్యు రుతకాలవిఘాతయే॥

పైజెప్పినవి వైరాగ్యముచే వివేకముచేతను యాత్మవిచారమున యధికారియగు వానికి ప్రయోజనములగునా లేక గాలమును గడుపునవి యగునా?

భగవానువాచ.

14. ఆరంభిణాంక్షీయమాణ రాగాణామధికారిణాం।
కర్మాణ్యేతానిసర్వాణి భూయస్యైచిత్తశుద్ధయే॥

భగవంతుని వాక్యము.

ఆత్మవిచారమున కారంభించిన వారలై వైరాగ్యముగలవారికి కర్మలన్నియు అధికమైన చిత్తశుద్ధి గలుగఁజేయును.

15. యత్కర్మసుకృతంప్రోక్తం మనోవాక్కాయసంభవం।
తత్తుకర్మాంతరంహంతి మనోవాక్కాయసంభవం॥

మనోవాక్కాయములచే గలిగిన సుకృతమే మనస్సు వాక్కు శరీరములచే నొనర్పబడు దుష్కృతమును యడ్డగింపుచున్నది.

16. అత్యంతశుద్ధమనసాం పక్వానామధికారిణాం।
ఇదంలోకోపకారాయ కర్మజాలంభవిష్యతి॥

మిగుల పరిశుద్ధ మానసము గలవారై పరిపాకముఁ జెందినవారై యాత్మవిచారమున కధికారులగు వారొనర్చిన ఈ కర్మలయొక్క సమూహము లోకోపకారమున కుపయోగపడును.

17. పరేషాముపదేశాయ క్షేమాయచమనీషిణః।
పక్వాశ్చకర్మకుర్వంతి భయాన్నాదేశశాస్త్రతః॥

వేత్తలు యితరుల కుపదేశించుటకొఱకును, వారి మేలునకును పరిపాకము జెందినవారై కర్మలొనర్చుచున్నారు, గాని విధి శాస్త్రభయము చే యాచరించువారు గారు.

18. విచారప్రతికూలాని నపుణ్యానినరర్షభ।
క్రియమాణాన్యసంగేన భేదబుద్ధ్యుపమర్దినా॥

భేదబుద్ధిలేని సంగరహితునిచే జేయబడు కర్మలు ఆత్మవిచార ప్రతికూలములు కావు.

19. నచాకృతానిపాపాయ పక్వస్యాత్మవిమర్శినః।
స్వవిమర్శోమహత్పుణ్యం పావనానాంహిపావనం॥

కర్మల నాచరించకపోయినను పరిపాకము జెందినవారికి పాపము గలుగదు. ఆత్మవిమర్శయె గొప్పపుణ్యము. అదియె పావన కార్యములలో నెల్ల మిగుల పావనమైనది.

20. దృశ్యతేద్వివిధానిష్ఠా పక్వానామధికారిణాం॥
త్యాగఏకాంతయోగాయ పరార్థంచక్రియాదరః॥

పరిపాకముఁజెందిన యధికారులయొక్క నిలకడ రెండు విధములుగ యగుపడుచున్నది. కర్మను విడుచుట ఏకాంత యోగమునకును, కర్మయందలి యాదరము ఇతరుల నిమిత్తమునకును యని తెలిసికొనవలయును.

కార్ష్ణి రువాచ.

21. నిర్వాణాయా స్తిచేదన్యో మార్గఆత్మవిచారతః।
ఏకోవావివిధ స్తంమే భగవాన్వక్తుమర్హతి॥

కార్ష్ణి యొక్క వాక్యము.

ఆత్మవిచారముకాక మోక్షమునుఁ జెందుటకు మఱి ఏదయిన మార్గమున్నదా? అది యొకటియా? అనేకవిధములా? చెప్పవలయును.

భగవానువాచ.

22. ఏకః ప్రాప్తుం ప్రయతతే పరః ప్రాప్తార మృచ్ఛతి।
చిరాయప్రథమోగచ్ఛన్ప్రాప్నోత్యాత్మానమంతతః॥

భగవంతుని వాక్యము.

ఒకఁడాత్మనుబొందుటకు ప్రయత్నించుచున్నాఁడు. మఱియొకఁడు పొందువాఁడెవఁడని కనిపెట్టుచున్నాఁడు. మొదటివాఁడు చాలాకాలము పోయిపోయి కడపట యాత్మనే జెందుచున్నాఁడు.

23. ఏకస్యధ్యానతశ్చిత్త మేకాకృతిభవిష్యతి।
ఏకాకృతిత్వంచిత్తస్య స్వరూపేస్థితయేభవేత్॥

ఒక వస్తువుయొక్క ధ్యానమువలన చిత్తమేకాకారము గలదగును. చిత్తమేకాకారము గలదైనయెడల యాత్మరూపమున నిలకడఁజెందును.

24. అనిచ్ఛయాప్యతోధ్యాయ న్విందత్యాత్మనిసంస్థితిం।
విచారకస్తువిజ్ఞాయ భవేదాత్మనిసంస్థితః॥

ఇందువలన యాత్మరూపమును గన్గొనవలెనని కోరక ధ్యానించుచున్నవాఁడును యాత్మయందలి నిలకడఁ జెందుచున్నాఁడు. ఆత్మను గుఱించి విమర్శించువాఁడు యాత్మరూపముఁ దెలిసికొని యాత్మయందు లీనమగుచున్నాఁడు.

25. ధ్యాయతో దేవతాంమంత్ర మన్యద్వాలక్ష్యము త్తమం।
ధ్యేయమాత్మమహాజ్యోతి ష్యంతతో లీనతాంవ్రజేత్॥

దేవతను, మంత్రమును, ధ్యానింపదగిన యుత్తమమగు మఱియొక లక్ష్యమునుగాని ధ్యానింపుచున్నవాని ధ్యేయవస్తువు కడపట యాత్మ యను గొప్ప వెలుగునందు లీనమగుచున్నది.

26. గతిరేవంద్వయోరేకా ధ్యాతుశ్చాత్మవిమర్శినః।
ధ్యాయన్నేకఃప్రశాంతస్స్యాత్ అన్యోవిజ్ఞాయశామ్యతి॥

ఒకడు ధ్యానింపుచున్నవాడై శాంతుడగును, మఱియొకడు తెలిసి కొని నెమ్మదిఁ జెందుచున్నాడు. ఇవ్విధముగ యాత్మను విమర్శించు వానికిని, ధ్యానము సేయువానికిని గతియొక్కటియే.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే
రుపనిబంధే ఆత్మవిచారాధికారి
తదంగనిరూపణంనామ
సప్తమోఽధ్యాయః

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు
శ్రీరమణ శిష్యుండును వాసిష్ఠుండునగు గణపతిచేఁ జేయబడిన
గ్రంథమున ఆత్మవిచారాధికారి తదంగనిరూపణమను
ఏడవ అధ్యాయము.

అష్టమోధ్యాయః.

ఆ శ్ర మ వి చా రః.

1. కార్ష్ణేరేవాపరం ప్రశ్నం నిశమ్యభగవాన్మునిః।
చాతురాశ్రమ్యసంబద్ధ మధికారంన్యరూపయత్॥

ఎనిమిదవ అధ్యాయము.

కార్ష్ణి యొక్కయే మఱియొక ప్రశ్న నాలకించి నాలుగు ఆశ్రమములకు సంబంధించు యధికారమును రమణభగవంతుడు నిరూపించెను.

2. బ్రహ్మచారీగృహీవాపి వానప్రస్థోథవాయతిః।
నారీవావృషలోవాపి పక్వోబ్రహ్మవిచారయేత్॥

బ్రహ్మచారియు గృహస్థుడును వానప్రస్థుడును లేక యతియును స్త్రీయైనను శూద్రుడైనను పరిపాకముఁ జెందిన యెవరైనను బ్రహ్మస్వరూపమును విచారింపవచ్చును.

3. సోపానవత్పరంప్రాప్తుం భవిష్యత్యాశ్రమక్రమః।
అత్యంతపక్వచిత్తస్య క్రమాపేక్షానవిద్యతే॥

ఆశ్రమములయొక్క వరుస సోపానములవలె పరస్వరూపమును (అనగా ఆత్మస్వరూపమును) బొందుటకు ఆధారమగుచున్నది. మిగుల పరిపక్వమగు చిత్తముగలవారికి ఆశ్రమక్రమము ననుసరించుట యనవసరము.

4. గతయేలోకకార్యాణా మాదిశంత్యాశ్రమక్రమం।
ఆశ్రమత్రయధర్మాణాం నజ్ఞానప్రతికూలతా॥

లోకమునఁ జేయదగిన పనులకాశ్రమములవరుస యాధారమగుచున్నది. బ్రహ్మచర్య గృహస్థ వానప్రస్థములను మూడు యాశ్రమముల ధర్మములు యాత్మజ్ఞానమున కనుకూలించునవియేగాని ప్రతికూలములుకావు.

5. సన్న్యాసోనిర్మలంజ్ఞానం నకాషాయోనముండనం।
ప్రతిబంధక బాహుళ్య వారణాయాశ్రమోమతః॥

పరిశుద్ధ జ్ఞానమే సన్న్యాసముగాని కాషాయవస్త్రములు ధరించుటయు ముండనమును సన్న్యాసముకాదు. కొన్ని ప్రతిబంధకములను నివారించుకొను నిమిత్తము ఆశ్రమస్వీకారమేర్పడినది.

6. బ్రహ్మచర్యాశ్రమేయస్య శక్తిరుజ్జృంభతేవ్రతైః।
విద్యయాజ్ఞానవృద్ధ్యాచ సపశ్చాత్ప్రజ్వలిష్యతి॥

బ్రహ్మచర్యాశ్రమమున యెవనికి వ్రతములచే విద్యచే జ్ఞానాభివృద్ధిచే శక్తి యతిశయింపుచున్నదో వాఁడు వెనుకటి యాశ్రమములలో ప్రకాశింపగలడు.

7. బ్రహ్మచర్యేణశుద్ధేన గృహీత్యేనిర్మలోభవేత్।
సర్వేషాముపకారాయ గృహస్థాశ్రమఉచ్యతే॥

పరిశుద్ధమగు బ్రహ్మచర్యముచే గృహస్థాశ్రమమున నిర్మలుడగును. గృహస్థాశ్రమము ముఖ్యముగ లోకోపకారమున కాధారముగుచున్నది.

8. సర్వథావీతసంగస్య గృహస్థస్యాపి,దేహినః।
పరంప్రస్ఫురతిజ్యోతి స్తత్రనైవా స్తిసంశయః॥

[తామరాకులో నీటి బిందువు అంటక నిలుచునటుల,] సంసారమున సుఖదుఃఖముల నంటక యున్నవాడగు గృహస్థుడైన పురుషునకును యాత్మప్రకాశము మిగులఁ బ్రకాశింపుచున్నది. అందు సంశయము లేదు.

9. తపస్స్వాశ్రమఃప్రోక్త స్తృతీయఃపండితోత్తమైః।
అభార్యోవాసభార్యోవా తృతీయాశ్రమభాగ్భవేత్॥

మూడవదగు వానప్రస్థాశ్రమము తపస్సున కాధారమని వేత్తలు జెప్పుచున్నారు. భార్యతోగూడనివాడై లేక భార్యతో గూడినవాడై మూడవ యాశ్రమమునఁ జేరవచ్చును.

10. తపసాదగ్ధపాపస్య పక్వచిత్తస్య యోగినః।
చతుర్థ ఆశ్రమః కాలే స్వయమేవ భవిష్యతి॥

తపస్సుచే పాపములఁ బోగొట్టికొనిన వాడును పరిపక్వమైన చిత్తము గలవాడును అగు యోగికి నాలుగవ యాశ్రమము (సన్యాసము) తనంతనే కాలములో గలుగుచున్నది.

11. ఏష ప్రాగుక్త ఏవాబ్దే త్వష్టమేద్వాదశే పునః।
ఉపదేశో భగవత స్సప్తమాష్టమయోరభూత్॥

ఈ సప్తమాష్టమాధ్యాయముల యుపదేశము 1917 ఆగష్టు పంద్రెండవ తేదీని జరిగెను.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే
రుపనిబంధే ఆశ్రమ విచారో నామ
అష్టమోధ్యాయః

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు
శ్రీరమణశిష్యుడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచేఁ జేయబడిన
గ్రంథమున ఆశ్రమవిచారమను ఎనిమిదవ అధ్యాయము.

నవమోధ్యాయః

గ్రంథిభేదకథనం.

1. చతుర్దశేఽష్టమేరాత్రౌ మహర్షింపృష్టవానహం।
గ్రంథిభేదంసముద్దిశ్య విదుషాంయత్రసంశయః॥

తొమ్మిదవ అధ్యాయము.

ఆగష్టు పదునాల్గవ తేదిరాత్రి సర్వవిద్వాంసులకు సందేహాస్పదమగు గ్రంథి భేదమును గురించి నేనడిగితిని.

2. తమాకర్ణ్యమమ ప్రశ్నం రమణో భగవానృషిః।
ధ్యాత్వాదివ్యేనభావేన కించిదాహమహామనాః॥

గొప్ప మనస్సుగల భగవంతుడగు రమణఋషి ఆ నా ప్రశ్ననువిని కొంచెముకాలము దివ్యభావముచే ధ్యానించి పలికెను.

3. శరీరస్యాత్మనశ్చాపి సంబంధో గ్రంథిరుచ్యతే।
సంబంధేనైవశారీరం భవతిజ్ఞానమాత్మనః॥

శరీరముయొక్కయు యాత్మయొక్కయు సంబంధము గ్రంథి (ముడి) యని చెప్పబడుచున్నది. ఆత్మయొక్క సంబంధముచేతనే శరీరసంబంధ యగు జ్ఞానము గలుగుచున్నది.

4. శరీరంజడమేవస్యా దాత్మాచైతన్యమిష్యతే।
ఉభయోరపిసంబంధో విజ్ఞానేనానుమీయతే॥

శరీరము జడస్వరూపముగ నుండును. ఆత్మ చైతన్యముగనుండును. జ్ఞానముచే రెంటియొక్క సంబంధమూహింపబడుచున్నది.

5. చైతన్యచ్ఛాయయాశ్లిష్టం శరీరంతాతచేష్టతే।
నిద్రాదావ్గ్రహణాభావా దూహ్యతేస్థానమాత్మనః॥

ఓ తండ్రీ! ఆత్మయొక్క ఛాయచే నావరింపబడినదై శరీరము కదలుచున్నది. నిద్ర మున్నగు వాటియందు ఆత్మ శరీరమును గ్రహించ నందువలన యాత్మకు స్థాన మూహింపబడుచున్నది.

6. సూక్ష్మాణాంవిద్యుదాదీనాం స్థూలేతంత్ర్యాదికేయథా।
తథాకళేబరేనాడ్యాం చైతన్యజ్యోతిషోగతిః॥

సూక్ష్మములగు మెఱుపు మున్నగు వానియొక్క విద్యుచ్ఛక్తి స్థూల

ములగు తంతి మున్నగు వాటియందువలె చైతన్యప్రకాశముయొక్క గతి శరీరములోని నాడిలో నగుచున్నది.

7. స్థలమేకముపాశ్రిత్య చైతన్యజ్యోతిరుజ్జ్వలం।
సర్వంభాసయతేదేహం భాస్కరోభువనంయథా॥

సూర్యుడు లోకమునువలె చైతన్యముయొక్క వెలుగు యొక స్థలము నాశ్రయించి ప్రకాశించునదియై దేహమునంతయుఁ బ్రకాశింపజేయుచున్నది.

8. వ్యాప్తేనతత్ప్రకాశేన శరీరేత్వనుభూతయః।
స్థలంతదేవహృదయం సూరయస్సంప్రచక్షతే॥

ఆయాత్మ ప్రకాశము శరీరమునందు వ్యాపించినందున ననుభవములు గలుగుచున్నవి. ఆయాత్మజ్యోతియుండు స్థలమునే విద్వాంసులు హృదయమని వక్కాణింపుచున్నారు.

9. నాడీశక్తివిలాసేన చైతన్యాంశుగతిర్మతా।
దేహస్యశక్తయస్సర్వాః పృథఙ్నాడీరుపాశ్రితాః॥

నాడులయందలి శక్తులయొక్క విలాసముచే చైతన్యకిరణముల గతి యేర్పడుచున్నది. దేహముయొక్క శక్తులన్నియు వేఱుగ నాడుల నాశ్రయించి యున్నవి.

10. చైతన్యంతు పృథఙ్నాడ్యాం తాంసుషుమ్నాంప్రచక్షతే।
ఆత్మనాడీంపరామేకే పరేత్వమృతనాడికాం॥

చైతన్యము యొక నాడియందున్నది. దానిని సుషుమ్న యని వచింపుచున్నారు. కొందఱు దానిని యాత్మనాడి, పరానాడి యని చెప్పుచున్నారు. మఱికొందఱు దానిని యమృతనాడియనుచున్నారు.

11. సర్వందేహంప్రకాశేన వ్యాప్తోజీవోఽభిమానవాన్।
మన్యతేదేహమాత్మానం తేనభిన్నంచవిష్టపం॥

ప్రకాశముచే దేహమునందంతయు వ్యాపించి జీవుడభిమానముగల వాడై దేహమును యాత్మయనియు లోకము తనకంటె వేఱనియుఁ దలచుచున్నాడు.

12. అభిమానంపరిత్యజ్య దేహేచాత్మధియంసుధీః।
విచారయేచ్చే దేకాగ్రో నాడీనాం మథనంభవేత్॥

బుద్ధిమంతుడభిమానమును దేహమునందాత్మయను బుద్ధియు విడచి నిశ్చలుండై యాత్మయొక్క స్థితిని విచారించినట్లయిన నాడులయొక్క మథనము కలుగును.

13. నాడీనాంమథనేనైవ మాత్మాతాభ్యఃపృథక్కృతః।
కేవలామమృతాంనాడీ మాశ్రిత్యప్రజ్వలిష్యతి॥

ఇవ్విధముగ నాడుల శోధించినందుచే (అనగా మథనముచే) యాత్మ యా నాడులనుండి వేఱుచేయబడినదై కేవల మమృతనాడి నాశ్రయించి ప్రకాశింపగలదు.

14. ఆత్మనాడ్యాంయదాభాతి చైతన్యజ్యోతిరుజ్జ్వలం।
కేవలాయాంతదానాన్య దాత్మనస్సంప్రభాసతే॥

కేవల మాత్మనాడియందు చైతన్యప్రకాశము ప్రకాశింపుచున్నపుడు ఆత్మకంటె వేఱేమియు గానరాదు.

15. సాన్నిధ్యాద్భాసమానంవా నపృథక్ప్రతితిష్ఠతి।
జానాతిస్పష్టమాత్మానం సదేహమివపామరః॥

సాన్నిధ్యబలముచే నేదియైన గ్రహింపఁబడినను వేఱుగా నది తలపబడదు. పామరుఁడు తన దేహమును బాగుగ గుర్తెఱిగినటుల జ్ఞాని యాత్మను తెలిసికొనుచున్నాడు.

16. ఆత్మైవభాసతేయస్య బహిరంతశ్చసర్వతః।
పామరస్యేవరూపాది సభిన్నగ్రంథిరుచ్యతే॥

పామరునికి రూపము మొదలగునది యంతట యున్నటుల దోఁచి నట్లు యే వేత్తకు ఆత్మ వెలుపల లోపలఁ దోఁచుచున్నదో (అనగా ప్రకాశింపుచున్నదో) వాఁడు గ్రంథులను (ముడులను) ఛేదించినవాఁడు.

17. నాడీబంధోఽభిమానశ్చ ద్వయంగ్రంథిరుదీర్యతే।
నాడీబంధేనసూక్ష్మోఽపి స్థూలంసర్వం ప్రపశ్యతి॥

నాడీబంధము యభిమానము అని గ్రంథులు రెండు. నాడీబంధముచే స్థూలమునంతయు సూక్ష్మమగు జ్యోతిస్సు కన్గొనుచున్నది.

18. నివృత్తంసర్వనాడీభ్యో యదైకాంనాడికాంశ్రితం।
భిన్నగ్రంథితదాజ్యోతి రాత్మభావాయకల్పతే॥

అన్ని నాడులనుండి మఱలినదై జ్యోతిస్సు యెప్పుడొకనాడినే యాశ్రయించియున్నదో అప్పుడు గ్రంథులను ఛేదించుకొని యాత్మస్థితి నొందుచున్నది.

19. అగ్నితప్తమయోగోళం దృశ్యతేఽగ్నిమయంయథా।
స్వవిచారాగ్నిసంతప్తం తథేదంస్వమయంభవేత్॥

అగ్నిలో కాలిన యినుపచిట్టె మగ్నిరూపమయినటుల యాత్మ విచారమను యగ్నిచే తప్తమైన శరీర మాత్మజ్యోతిర్మయమగును.

20. శరీరాదిజుషాంపూర్వ వాసనానాంక్షయస్తదా।
కర్తృత్వమశరీరత్వా న్నైవతస్యభవిష్యతి॥

అప్పుడు శరీరము మున్నగు వాని నాశ్రయించిన పూర్వవాసనలన్నియు నశింపుచున్నవి. ఆత్మ శరీరికానందున కర్తృత్వమాత్మకు లేదు.

21. కర్తృత్వాభావతఃకర్మ వినాశోఽస్యసమీరితః।
తస్యవస్త్వంతరాభావా త్సంశయానామనుద్భవః॥

ఈయాత్మకు కర్తృత్వములేనందున కర్మవినాశము చెప్పబడెను. దానికి వేఱువస్తువు లేనందున సంశయములు గలుగవు.

22. భవితానపునర్బద్ధో విభిన్న గ్రంథిరేకదా।
సాస్థితిఃపరమాశక్తి స్సాశాంతిఃపరమామతా॥

ఒక సమయమున ముడులం ద్రెంచుకొనిన వాడు మఱల బద్ధుడు గాడు. ఇదియే ఉత్తమమగుస్థితి. ఇదియే గొప్పశక్తి. ఇదియే సర్వోత్తమ మగు శాంతి.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
గ్రంథిభేదకథనం నామ నవమోఽధ్యాయః

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు
శ్రీరమణశిష్యుడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచేఁ జేయబడిన
గ్రంథమునందు గ్రంథిభేదకథనమను
తొమ్మిదియవ అధ్యాయము.

దశమోఽధ్యాయః

సంఘవిద్యా.

1. యతినోయోగనాథస్య మహర్షిరమణస్యచ।
దశమేత్రనిబధ్నీమ స్సంవాదంసంఘహర్షదం॥

పదియవ అధ్యాయము.

యతియగు యోగనాథునియొక్కయు మహర్షియగు రమణుని యొక్కయు సంఘమునకు సంతోషమును గలుగఁజేయు సంవాద మీపది యవ యధ్యాయమున బొందుపఱచుచున్నారము.

యోగనాథోవాచ.

2. సాంఘికస్యచసంఘస్య కస్సంబంధోమహామునే।
సంఘస్యశ్రేయసేనాథ తమేతంవక్తుమర్హసి॥

యోగనాథుని వాక్యము.

ఓ మహర్షీ! సాంఘికునకును సంఘమునకును సంబంధమేమి? సంఘముయొక్క శ్రేయస్సుకై యీవిషయముఁ జెప్పవలయును.

భగవానువాచ.

3. జ్ఞేయశ్శరీరవత్సంఘ స్తత్తదాచారశాలినాం।
అంగానీవాత్రవిజ్ఞేయా స్సాంఘికాస్సాధుసత్తమ।

భగవంతుని వాక్యము.

ఆయా యాచారముల ననుసరించువారికి సంఘము శరీరమువంటి దని తెలిసికొనవలయును. ఓ సాధుశ్రేష్ఠా! సాంఘికులీసంఘమునకు అవయవములవంటివారని గుర్తెఱుగవలయును.

4. అంగంయథాశరీరస్య కరోత్యుపకృతింయతే।
తథోపకారంసంఘస్య కుర్వన్ జయతిసాంఘికః॥

శరీరమున కంగ ముపకృతిఁజేసినటుల సంఘమున కుపకార మొనర్చు సాంఘికుఁడు జయమునందుచున్నాడు.

5. సంఘస్యవాఙ్మనఃకాయై రుపకారోయథాభవేత్।
స్వయంతథాచరన్నిత్యం స్వకీయానపిబోధయేత్॥

ఈప్రపంచమునందలి తాను మనోవాక్కాయముచేత సంఘమున కుపకారముఁ గలుగునటుల తిరుగుచు, తనవారి నందఱిని, మేల్కొలుప వలయును.

6. ఆనుకూల్యేనసంఘస్య స్థాపయిత్వానిజంకులం।
సంఘస్యైవతతోభూత్యై కుర్యాద్భూతియుతంకులం॥

తనయొక్క కులము సంఘమున కనుకూలముగ నేర్పఱచి, సంఘముయొక్క సంపదకై కులమును సంపదగలదానినిగ యొనర్పవలయును.

యోగనాథ ఉవాచ.

7. శాంతిం కేచిత్ప్రశంసంతి శక్తిం కేచిన్మనీషిణః।
అనయోఃకోగుణోజ్యాయాన్ సంఘక్షేమకృతేమునే॥

యోగనాథుని వాక్యము.

సంఘముయొక్క క్షేమమును జేయుటకై కొందఱు శాంతి యుండవలయునని మఱికొందఱు విద్వాంసులు శక్తియుండవలయుననియుఁ జెప్పుచున్నారు. ఇందులో ఏది గొప్పది?

భగవానువాచ.

8. స్వమనశ్శుద్ధయేశాంతి శ్శక్తిస్సంఘస్యవృద్ధయే।
శక్త్యాసంఘంవిధాయోచ్చైశ్శాంతింసంస్థాపయేత్తతః॥

భగవంతుని వాక్యము.

తనయొక్క మనశ్శుద్ధికై శాంతియు సంఘముయొక్క వృద్ధికై శక్తియు నుపయోగపడుచున్నవి. శక్తిచే సంఘమును గొప్పదానినిగ నొనర్చి వెనుక శాంతిని స్థాపించవలయును.

యోగనాథ ఉవాచ.

9. సర్వస్యాపిచసంఘస్య నరాణామృషికుంజర।
గంతవ్యంసముదాయేన కింపరంధరణీతలే॥

యోగనాథుని వాక్యము.

ఓ ఋషిశ్రేష్ఠుడా! సంఘమునందు జేరిన మనుష్యసముదాయముచే భూమియందు బొందఁదగిన ఉత్తమమైన ప్రయోజనమెద్ది?

భగవానువాచ.

10. సముదాయేన సర్వస్య సంఘస్యతనుధారిణాం।
సౌభ్రాత్రం సమభావేన గంతవ్యంపరముచ్యతే॥

భగవంతుని వాక్యము.

సంఘమునందంతయు జేరిన మనుష్యసముదాయమునకు సమభావముగలిగి సహోదరులుగ నుండుటయే యుత్తమమగు పొందదగిన ఫలమని చెప్పబడుచున్నది.

11. సౌభ్రాత్రేణపరా శాంతి రన్యోన్యం దేహధారిణాం।
తదేయం శోభతేసర్వా భూమి రేకం గృహంయథా॥

తమలో దాము యన్నదమ్ములుగ మెలగుటచే మానవుల కెల్ల శాంతి కలుగును. అప్పుడీభూమియంతయు నొక ఇల్లువలె ప్రకాశించును.

12. అభూత్పంచదశేఘస్రే సంవాదస్సోయమష్టమే।
యోగనాథస్యయతినో మహర్షేశ్చదయావతః॥

ఎనిమిదవ మాసమున పదియైదవ వాసరమున యోగనాథయతికిని దయగల మహర్షికి నీసంవాదము జఱిగెను.

ఇతి శ్రీ రమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
సంఘవిద్యానామ దశమోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీ రమణగీతయందు
శ్రీ రమణ శిష్యుడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచేఁ
జేయబడిన గ్రంథమున సంఘవిద్య యను
పదియవ యధ్యాయము.

ఏకాదశోఽధ్యాయః.

జ్ఞానసిద్ధి సామరస్య కథనం.

1. షోడశేదివసేరాత్రౌ వివిక్తే మునిసత్తమం।
గురుం బ్రహ్మవిదాం శ్రేష్ఠం నిత్యమాత్మనిసంస్థితం॥

2. ఉపగమ్య మహాభాగం సోఽహంకైతవమానవం।
రమణంస్తుతవానస్మి దుర్లభజ్ఞానలబ్ధయే॥

పదునొకండవ అధ్యాయము.

పదియాఱవదినము రాత్రియందు రహస్యస్థలమున బ్రహ్మవేత్తలలో శ్రేష్ఠుడును, యెల్లప్పుడాత్మనిష్ఠయందుండువాఁడును, ఋషిశ్రేష్ఠుడును, గొప్ప మహిమగలవాఁడును, నెపముచే మనుష్యుఁడుగ యవతరించిన దేవుఁడగు రమణుని గొప్ప జ్ఞానము గలుగుటకై స్తోత్రమొనర్చితిని.

3. త్వయ్యేవ పరమానిష్ఠా త్వయ్యేవ విశదామతిః।
అంభసామివవారాశి ర్విజ్ఞానానాంత్వమాస్పదం॥

నీయందే యుత్తమమగు నిలకడ, నీయందే నిర్మలమగు బుద్ధి, ఉదకమునకు సముద్రమువలె విజ్ఞానమున కీవు తావు.

4. త్వంతుసప్తదశేవర్షే బాల్యఏవమహాయశః।
లబ్ధవానసివిజ్ఞానం యోగినామపిదుర్లభం॥

నీవు పదియేడవ వత్సరమున బాల్యమునందే యోగులకైనను పొందనలవిగాని విజ్ఞానమును బొందితివి.

5. సర్వేదృశ్యాఇమేభావాః యస్యచ్ఛాయామయాస్తవ।
తస్యతేభగవన్నిష్ఠాం కోనువర్ణయితుంక్షమః॥

చూడదగిన ఈ సకలవస్తువులు యే నీవు నీదరూపములుగనున్నవో, ఓ! భగవంతుడా! ఆ నీయొక్క నిలకడను వర్ణించుట కెవఁడు శక్తుఁడగును.

6. మజ్జతాంఘోరసంసారే వ్యాపృతానామితస్తతః।
దుఃఖంమహత్తితీర్షూణాం త్వమేకాపరమాగతిః॥

భయంకరమగు సంసారమున మునుగుచున్న వారై యీవలావల బడుచున్నవారై గొప్ప కష్టమును దాట నిశ్చయించువారికి నీవొక్కఁడవే ముఖ్యమగు గతి.

7. పశ్యామి దేవదత్తేన జ్ఞానేనత్వాంముహుర్ముహుః।
బ్రహ్మణ్యానాంవరంబ్రహ్మన్ సుబ్రహ్మణ్యంనరాకృతిం॥

బ్రహ్మనిష్ఠగలవారిలో శ్రేష్ఠుఁడగు మనుష్యాకృతి దాల్చిన సుబ్రహ్మణ్యుఁడవని నేను నిన్ను మాటిమాటికి దివ్యజ్ఞానముచేఁ జూచుచున్నాను.

8. నత్వంస్వామిగిరౌనాథ నత్వంకుణికపర్వతే।
నత్వం వేంకటశైలాగ్రే శోణాద్రావసివస్తుతః॥

స్వామిమలయందును చిరుతనికొండయందును తిరుపతికొండయందును నీవిప్పుడు వసించుటలేదు. అరుణాచలమునందున్నావు.

9. భూమవిద్యాంపురానాథ నారదాయమహర్షయే।
భవాన్ శుశ్రూషమాణాయ రహస్యాముపదిష్టవాన్॥

పరిచర్య యొనర్చుచున్న నారదమహర్షికి రహస్యమగు భూమవిద్యను పూర్వ ముపదేశించితివి కదా!

10. సనత్కుమారంబ్రహ్మర్షిం త్వామాహుర్వేదవేదినః।
ఆగమానాంతువేత్తార స్సుబ్రహ్మణ్యంసురర్షభం॥

వేదవేత్తలు నిన్ను సనత్కుమారుడను బ్రహ్మర్షియని వచించు చున్నారు. శాస్త్రజ్ఞులు సుబ్రహ్మణ్యుడవని చెప్పుచున్నారు.

11. కేవలంనామభేదోయం వ్యక్తిభేదోనవిద్యతే।
సనత్కుమారస్స్కందశ్చ పర్యాయాతవతత్వతః॥

ఇటుల జెప్పుట పేరులలో భేదమేగాని రూపభేదము గాదు. సనత్కుమారుడు స్కందుడు అను నీరెండు పర్యాయార్థక నామములు.

12. పురాకుమారిలోనామ భూత్వాబ్రాహ్మణసత్తమః।
ధర్మంవేదోదితంనాథ త్వంసంస్థాపితవానసి॥

పూర్వము కుమారిలుడను ప్రసిద్ధిజెందిన బ్రాహ్మణ శ్రేష్ఠుడవుగ యుండి వేదమునందుఁ జెప్పబడిన ధర్మములను స్థాపించినవాఁడవైతివి

13. జైనైర్వ్యాకులితేధర్మే భగవన్ ద్రవిడేషుచ।
భూత్వాత్వంజ్ఞానసంబంధః భక్తింస్థాపితవానసి॥

ఓ భగవంతుఁడా! ద్రవిడ దేశములయందు జైనులు వైదికధర్మములఁ జెఱచునపుడు నీవు జ్ఞానసంబంధమూర్తివిగ యవతరించి భక్తి మార్గమును స్థాపించితివిగదా.

14. అధునాత్వంమహాభాగ బ్రహ్మజ్ఞానస్యగుప్తయే।
శాస్త్రజ్ఞానేనసంతృప్తైః నిరుద్ధస్యాగతోధరాం॥

ఓ మహిమగలవాడా! ఇప్పుడు శాస్త్రజ్ఞానముచేఁ దృప్తిజెంది యనుభవజ్ఞానము లేని వారిచే చెఱుపబడిన బ్రహ్మజ్ఞానానుభవముఁ బాలి రక్షించుటకై భూమియందవతరించితివి.

15. సందేహాబహవోనాథ శిష్యాణాంవారితాస్త్వయా
ఇమంచమమసందేహం నివారయితు మర్హసి॥

శిష్యుల కనేక సందేహములఁ బోగొట్టితివి. ఈ నాసందేహము కూడ బోగొట్ట నర్హుడగుచున్నావు.

16. జ్ఞానస్యచాపిసిద్ధీనాం విరోధఃకింపరస్పరం।
ఉతాహోకోపిసంబంధం వర్తతేమునికుంజర॥

జ్ఞానమునకును అణిమాది సిద్ధులకును పరస్పరము విరోధమా లేక సంబంధ మున్నదా ?

17. మయైవంభగవాన్ పృష్టః రమణోనుతిపూర్వకం।
గభీరయాదృశావీక్ష్య మామిదం వాక్యమబ్రవీత్॥

ఇవ్విధముగ స్తోత్రపూర్వకముగ యడిగిన నన్ను గుఱించి గంభీర ముగజూచి భగవంతుఁడగు రమణఋషి ఈమాట చెప్పెను.

18. సహజాంస్థితిమారూఢః స్వభావేన దినేదినే।
తపశ్చరతిదుర్ధర్షం నాలస్యంసహజస్థితౌ॥

సహజమగు నిలకడను జెందిన వాఁడు స్వభావముగ ప్రతి దినమున యశక్యమగు తపంబొనరింపుచున్నాఁడు.

19. తపస్తదేవదుర్ధర్షం యానిష్ఠాసహజాత్మని।
తేననిత్యేనతపసా భవేత్పాకఃక్షణేక్షణే॥

ఆత్మయందలి సహజమగు నిలకడయె యలవిగాని తపంబు. ఆ యెడ తెగని తపస్సుచేఁ బ్రతిక్షణమును పరిపాకము కలుగును.

20. పరిపాకేనకాలేస్యు స్సిద్ధయస్తాతపశ్యతః।
ప్రారబ్ధంయదితాభిస్స్యా ద్విహారోజ్ఞానినోపిచ॥

నిత్యాత్మదృష్టి గలవానికి తపఃపరిపాకముచే పక్వకాలమునందు సిద్ధులు కలుగును. ప్రారబ్ధమున్నయెడల జ్ఞానికూడా వాటితో విహరించును.

21. యథాప్రపంచగ్రహణే స్వరూపాన్నేతరన్మునేః।
సిద్ధయఃక్రియమాణాశ్చ స్వరూపాన్నేతరత్తథా॥

మననశీలునికి ప్రపంచము యాత్మరూపముకంటె వేఱుగానియటులు దోచువిధమున, తపస్సుచే గలుగు సిద్ధులును యాత్మరూపముకంటె ఇతరములని దోచవు.

22. భవేన్నయస్య ప్రారబ్ధం శక్తిపూర్ణోప్యయంమునిః।
అతరంగఇవాంభోధిః నకించిదపిచేష్టతే॥

ఎవనికి ప్రారబ్ధములేదో ఆముని సమగ్రమగు శక్తిగలవాఁడైనను అలలులేని సముద్రమువలె కొంచెమైనను చలింపడు.

23. నాన్యంమృగయతేమార్గం నిసర్గాదాత్మనిస్థితః॥
సర్వాసామపిశక్తీనాం సమష్టిస్స్వాత్మనిస్థితిః॥

స్వభావముగ యాత్మయందు నిలకడఁ జెందినవాఁడు వేఱగు మార్గమును వెదకడు. తనకాత్మయందలి నిలకడఁ గలుగుటయే సకలములగు శక్తులయొక్క చేరిక.

24. అప్రయత్నేనతుతప స్సహజాస్థితిరుచ్యతే।
సహజాయాంస్థితౌపాకా చ్ఛక్తీనాముద్భవోమతః॥

ప్రయత్నములేక కలిగిన తపస్సు సహజమగు నిలకడయని చెప్పబడుచున్నది. సహజమగు నిలకడయందు శక్తులుత్పత్తి జెందును.

25. పరీవృతోపిబహుభిః నిత్యమాత్మనిసంస్థితః।
ఘోరంతపశ్చరత్యేవ నతస్యైకాంతకామితా॥

తన్ను నేకులు జుట్టుకొనియున్నను సహజస్థితి గలవాఁడు దుష్కరంబగు తపంబాచరింపుచునే యున్నాడు. అతని కేకాంతముగ నుండవలసిన యావసరములేదు.

26. జ్ఞానంశక్తేరపేతంయో మన్యతేనైవవేదసః।
సర్వశక్తేభితఃపూర్ణే స్వస్వరూపేహిబోధవాన్॥

ఎవడు జ్ఞానమును శక్తితోఁ జేరనివని తలచుచున్నాడో వాఁడు తెలియనివాడు. జ్ఞాని అన్నిటియందు శక్తిఁగలదియై యంతట నిండినదైన తనదగు యాత్మరూపమున నిలకడఁ జెందియున్నవాఁడుగదా.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
జ్ఞానసిద్ధిసామరస్య కథనంనామ
ఏకాదశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు
శ్రీ రమణశిష్యుండును వాసిష్ఠుండునగు గణపతిచేఁ జేయబడిన
గ్రంథమున జ్ఞానసిద్ధి సామరస్య కథనమను
పదునొకండవ అధ్యాయము.

ద్వాదశోధ్యాయః.

శ క్తి వి చా రః.

---

1. ఏకోనవింశేదివసే భారద్వాజోమహామనాః।
కపాలీకృతిషుజ్యాయా నపృచ్ఛత్ రమణంగురుం॥

పంద్రెండవ అధ్యాయము.

పందొమ్మిదవ వాసరమున భరద్వాజ గోత్రమున యుద్భవించిన వాఁడును, గొప్ప మనసుగలవాఁడును, విద్వాంసులలో శ్రేష్ఠుండునగు కపాలి రమణ గురుని ప్రశ్నించెను.

కపాల్యువాచ.

2. విషయీవిషయోవృత్తి రితీదంభగవంస్త్రికం।
జ్ఞానినాంపామరాణాంచ లోకయాత్రాసుదృశ్యతే॥

కపాలి వాక్యము.

విషయి అనగా అహంకారి, విషయమనగా రూపాదికము, వృత్తి (రెంటియొక్క సంబంధముచేనగు) వ్యాపారము, అను మూడు లోకము నందు పండిత పామరులకు సమానముగా నున్నవి.

3. అథ కేనవిశేషేణ జ్ఞానిపామరతోఽధికః।
ఇమంమేనాథసందేహం నివర్తయితుమర్హసి॥

ఇంక నే విశేషముచే జ్ఞాని పామరునికంటె నధికుఁడు? ఈ సందేహముఁ బోఁగొట్టవలయును.

భగవానువాచ.

4. అభిన్నో విషయీయస్య స్వరూపాన్మనుజర్షభ।
వ్యాపారవిషయాభాతః తస్యాభిన్నౌ స్వరూపతః॥

భగవంతుని వాక్యము.

పురుష శ్రేష్ఠుఁడా! ఎవనికి స్వరూపముకంటె విషయియగు నహంవృత్తివేఱుగా ననుభవింపఁబడదో ఆతనికి వ్యాపారవిషయములు కూడ స్వరూపముకంటె భిన్నముగా భాసింపవు.

5. విభిన్నో విషయీయస్య స్వరూపాదభిమానినః।
వ్యాపారవిషయాభాతః తస్యభిన్నౌ స్వరూపతః॥

అభిమానముగల ఎవనికి స్వరూపముకంటె విషయియగు నహంవృత్తి భిన్నముగా నుండునో వానికి వ్యాపారవిషయములు స్వరూపముకంటె భేదము నొందినటుల దోచుచున్నవి.

6. భేదాభాసేవిజానాతి జ్ఞాన్యభేదంతుతాత్త్వికం।
భేదాభాసవశంగత్వా పామరస్తువిభిద్యతే॥

* భేదముగ దోచినటులుండినను యచ్చట జ్ఞానముగలవాఁడు తత్త్వమునకు సంబంధించు యభేదమునే గ్రహించుచున్నాడు. భేదముగ

ప్రకాశించుటకు భ్రమచే నధీనతను జెంది పామరుఁడు వేఱు జెందు చున్నాడు.

కపాల్యువాచ.

7. నాథయస్మిన్నిమే భేదా భాసంతే త్రిపుటీమయాః।
శక్తిమద్వాస్వరూపంతత్ ఉతాహోశక్తివర్జితం॥

కపాలి వాక్యము.

ఓ గురురాయా! ఈ భేదము లెచ్చట ముప్పిరి గొనియున్నవో ఆ స్వరూపము శక్తిగలదా, లేనిదా, చెప్పుము.

భగవానువాచ.

8. వత్సయస్మిన్నిమే భేదా భాసంతే త్రిపుటీమయాః।
సర్వశక్తంస్వరూపంత దాహుర్వేదాంతవేదినః॥

భగవంతుని వాక్యము.

ఓ బిడ్డా! ఈ భేదము లెచ్చట ముప్పిరి గొనియున్నవో యాస్వరూపమును వేదాంతవేత్తలు సర్వశక్తులు గలదానినిగ వచింపుచున్నారు.

కపాల్యువాచ.

9. ఈశ్వరస్యతుయాశక్తి ర్గీతా వేదాంతవేదిభిః।
అస్తివాచలనంతస్యా మాహోస్విన్నాథనాస్తివా॥

కపాలి వాక్యము.

వేదాంతవేత్తలు దేనిని ఈశ్వరునియొక్క శక్తిగ స్తుతింపుచున్నారో దానియందు చలనమున్నదా లేదా?

భగవానువాచ.

10. శక్తేస్సంచలనాదేవ లోకానాంతాతసంభవః।
చలనస్యాశ్రయోవస్తు నసంచలతికర్హిచిత్॥

భగవంతుని వాక్యము.

శక్తియొక్క కదలికవలన తండ్రీ! లోకములయొక్క యుత్పత్తి కలుగుచున్నది. చలనమున కాశ్రయమగు వస్తువు యెకప్పుడును కదలక యున్నది.

11. అచలస్యతుయచ్ఛక్తే శ్చలనంలోకకారణం।
తామేవాచక్షతేమాయా మనిర్వాచ్యాంవిపశ్చితః॥

అచంచలమగు వస్తువు సంబంధమైన శక్తియొక్క యే చలనము లోకకారణమనియెదరో దానినే చెప్పనలవిగాని మాయ అని విద్వాంసులు చెప్పుచున్నారు.

12. చంచలత్వంవిషయిణో యథార్థమివభాసతే।
చలనంనరశ్రేష్ఠ స్వరూపస్యతువస్తుతః॥

చలనము విషయియగు నహంకారికి నిజమగు దానివలె తోచుచున్నది. పురుషశ్రేష్ఠుఁడా! యాత్మకు చలనము నిజముగ లేదు.

13. ఈశ్వరస్యచశక్తేశ్చ భేదోదృష్టినిమిత్తకః।
మిథునంత్విదమేకంస్యాత్ దృష్టిశ్చేదుపసంహృతా॥

ఈశ్వరునికిని శక్తికిని భేదము దృష్టిచే గలిగినది. చూపును లోనికి ద్రిప్పిన ఈ దంపతులు (జంట) యొకటిగనే యుండును.

కపాల్యువాచ.

14. వ్యాపారఈశ్వరస్యాయం దృశ్యబ్రహ్మాండకోటికృత్।
నిత్యఃకింఅథవాఽనిత్యో భగవాన్వక్తుమర్హతి॥

కపాలి వాక్యము.

చూడఁదగిన యనేక బ్రహ్మాండముల సృజించు ఈశ్వరుని వ్యాపారము నిత్యమా లేక అనిత్యమా భగవంతుఁడా! చెప్పవలసినది.

భగవానువాచ.

15. నిజయాపరయాశక్త్యా చలన్నప్యచలఃపరః।
కేవలంమునిసంవేద్యం రహస్యమిదముత్తమం॥

భగవంతుని వాక్యము

తనదైన యుత్తమమగు శక్తిచే కదలుచున్న వాఁడైనను ప్రకృతి కంటె పరుఁడగు వాఁడు (ఆత్మ) కదలకయె యున్నాడు. కేవలము ఋషులచేఁ దెలియదగినది యుత్తమ రహస్యమిది.

16. చలత్వమేవవ్యాపారః వ్యాపారశ్శక్తిరుచ్యతే।
శక్త్యాసర్వమిదంద్దృశ్యం ససర్జపరమఃపుమాన్॥

చలనమే వ్యాపారము. వ్యాపారమే శక్తి యని చెప్పబడు చున్నది. శక్తిచేఁ బరమపురుషుఁడు ఈ దృశ్యప్రపంచమునంతయు సృజించెను.

17. వ్యాపారస్తుప్రవృత్తిశ్చ నివృత్తిరితిచద్విధా।
నివృత్తిస్థాయత్రసర్వ మాత్మైవాభూదితిశ్రుతిః॥

వ్యాపారమున్ను ప్రవృత్తియనియు నివృత్తియనియు రెండువిధములుగ నున్నది. "యత్ర సర్వమాత్మైవాభూత్" అను శ్రుతి నివృత్తి పరమై యున్నది.

18. నానాత్వంద్వైతకాలస్థం గమ్యతేసర్వమిత్యతః।
అభూదితిపదేనాత్ర వ్యాపారఃకోపిగమ్యతే॥

సర్వమనుటచే ద్వైతసంకేత సమయసిద్ధమగు నానాత్వము దోఁచుచున్నది. అభూత్ (ఆయెను) అను పదముచే ఈ ప్రపంచమందలి వ్యాపారమొకటి దోఁచుచున్నది.

19. ఆత్మైవేతివినిర్దేశా ద్విశేషాణాంసమంతతః।
ఆత్మన్యేవోపసంహార స్తజ్జాతానాంప్రకీర్తితః॥

“ఆత్మగనే” యని నిర్దేశించుటవలన ఆ యాత్మయందుత్పత్తి జెందిన విశేషముల కన్నిటికిని ఆ యాత్మయందే లయముఁ జెప్పబడెను.

20. వినాశక్తింనరశ్రేష్ఠ స్వరూపంనప్రతీయతే।
వ్యాపారఆశ్రయశ్చేతి ద్వినామాశక్తిరుచ్యతే॥

శక్తిలేక స్వరూపము ప్రకాశింపదు. వ్యాపారము, ఆశ్రయము అని శక్తి రెండుపేరులు గలదిగ జెప్పబడుచున్నది.

21. వ్యాపారోవిశ్వసర్గాది కార్యముక్తంమనీషిభిః।
ఆశ్రయోద్విపదాంశ్రేష్ఠ స్వరూపాన్నాతిరిచ్యతే॥

ప్రపంచముయొక్క సృష్టి మొదలగు కార్యమును వ్యాపారము చెప్పుచున్నారు. ఓ మనుష్య శ్రేష్ఠుఁడా! స్వరూపమే ఆశ్రయము.

22. స్వరూపమన్యసాపేక్షం నైవసర్వాత్మకత్వతః।
శక్తింవృత్తింస్వరూపంచ యఏవంవేదవేదసః॥

సర్వస్వరూపమగుటవలన యాత్మరూప మితర వస్తువులయొక్క యపేక్షతోఁ గూడినదియె కాదు. ఈ విధముగా శక్తిని ఆశ్రయముగాను వ్యాపారముగాను గూడ నెవఁడు తెలిసికొనుచున్నాఁడో వాఁడు వేత్త.

23. వృత్తేరభావేతుసతో నానాభావోనసిధ్యతి।
సత్తాశక్త్యతిరిక్తాచే ద్వృత్తేర్నైవసముద్భవః॥

వృత్తియొక్క లేమియందు సత్తుకు నానాత్వము (అనేక విధవలుగ నుండుట) సిద్ధించదు. సత్తు శక్తిని యతిక్రమించినట్టయి (వృత్తికి) వ్యాపారమున కుత్పత్తియె గలుగదు.

24. యదికాలేనమహతా జగతఃప్రళయోమహాన్।
అభేదేనస్వరూపేఽయం వ్యాపారోలీనవద్భవేత్॥

కాలక్రమము ననుసరించి జగమునకు గొప్ప ప్రళయము గలిగినా వ్యాపారము ఆత్మయందు భేదములేక లయించినదివలె నుండును.

25. సర్వోపివ్యవహారోయం నభవేచ్ఛక్తిమంతరా।
నసృష్టిర్నాపివిజ్ఞానం యదేతత్త్రిపుటీమయం॥

శక్తిని విడచి ఈ సర్వమగు వ్యవహారమున్ను గలుగదు. సృష్టియు గలుగదు. ఏ యీ జ్ఞానము ముప్పిరిగొనియున్నదో యట్టి జ్ఞానమును గలుగదు.

26. స్వరూపమాశ్రయత్వేన వ్యాపారస్సర్గకర్మణా।
నామభ్యాముచ్యతేద్వాభ్యాం శక్తిరేకాపరాత్పరా॥

పరాత్పరమైనశక్తి ఆశ్రయముగానుండి స్వరూపమనియు సృష్టి చేయుచు వ్యాపారమనియు రెండుపేళ్లతో వ్యవహరింపబడుచున్నది.

27. లక్షణంచలనంయేషాం శక్తేస్తేషాంతదాశ్రయః।
యత్కించిత్పరమంవస్తు వక్తవ్యంస్యాన్నరర్షభ॥

ఎవరికి శక్తియొక్క లక్షణము చలనముగ నున్నదో వారికి యీ చలన శక్తికి ఆశ్రయమై యేదేని యొక విలక్షణమగు వస్తువున్నదని యో పురుషశ్రేష్ఠుఁడా! చెప్పదగినదిగ యున్నది.

28. తదేకంపరమంవస్తు శక్తిమేకేప్రచక్షతే।
స్వరూపంకేపివిద్వాంసో బ్రహ్మాన్యేపురుషంపరే॥

ఆయుత్తమమగు నొకవస్తువును కొందఱు శక్తిగఁ జెప్పుచున్నారు; కొందఱు ఆత్మరూపమని వచింపుచున్నారు; కొందఱు విద్వాంసులు బ్రహ్మయనియు, మఱికొందఱు పురుషుఁడనియు వచింపుచున్నారు.

29. వత్ససత్యంద్విధాగమ్యం లక్షణేనచవస్తుతః।
లక్షణేనోచ్యతేసత్యం వస్తుతస్త్వనుభూయతే॥

ఓ తండ్రీ! లక్షణముచేతను వస్తురూపముచేతను రెండువిధములుగ సత్యము బొందదగినదిగ నున్నది. సత్యమును లక్షణము చే జెప్పుచున్నారు; వస్తురూపముగ యనుభవింపుచున్నారు.

30. తస్మాత్స్వరూపవిజ్ఞానం వ్యాపారేణచవస్తుతః।
తాటస్థ్యేనచసాక్షాచ్చ ద్వివిధంసంప్రచక్షతే॥

అందువలన స్వరూప విజ్ఞానమును (ఆత్మరూపము కన్గొనుటను) వ్యాపారముచేతను వస్తురూపముచేతను, అనగా తటస్థభావముచే, ప్రత్యక్షభావముచే, రెండువిధములుగఁ జెప్పుచున్నారు. ఆత్మయొక్క వ్యాపారమును తటస్థభావము చేతను, ఆత్మయొక్క వస్తురూపమును ప్రత్యక్షముగను కన్గొనవలెను.

31. స్వరూపమాశ్రయంప్రాహు ర్వ్యాపారంతాతలక్షణం।
వృత్త్యావిజ్ఞాయతన్మూల మాశ్రయేప్రతితిష్ఠతి॥

స్వరూపమును ఆశ్రయముగ వ్యాపారమును లక్షణముగ ఓ తండ్రీ! చెప్పుచున్నారు. వ్యాపారముచే దానియొక్క మూలము నాశ్రయముగ తెలిసికొని ఆశ్రయమగు ఆత్మయందు నిలకడఁ జెందుచున్నారు.

32. స్వరూపంలక్షణోపేతం లక్షణంచస్వరూపవత్।
తాదాత్మ్యేనైవసంబంధ స్త్వనయోస్సంప్రకీర్తితః॥

స్వరూపము లక్షణముతో గూడినది. లక్షణమున్ను స్వరూపము గలది. ఈ రెంటికిని తాదాత్మ్యసంబంధమున్నది.

33. తటస్థలక్షణేనైవం వ్యాపారాఖ్యేనమారిష।
యతోలక్ష్యంస్వరూపంస్యా న్నిత్యవ్యాపారవత్తతః॥

ఓయీ! వ్యాపారమను పేరుగల తటస్థలక్షణముచే ఆత్మనిరూపింపబడినదగుటచేత యాత్మకు వ్యాపారము నిత్యమని యొప్పుకొనక తప్పదు.

34. వ్యాపారోవస్తునోనాన్య ద్యదిపశ్యసితత్వతః।
ఇదంతుభేదవిజ్ఞానం సర్వంకాల్పనికంమతం॥

వ్యాపారము వస్తువుకంటె నితరముగాదు. తత్వముచే దెలిసికొనినవాఁడవైతివా ఈ భేదజ్ఞానమంతయు కల్పనచేఁ గలిగినదని తోచును.

౩౫. శక్త్యుల్లాసాహ్వయాసేయం సృష్టిస్స్యాదీశకల్పనా।
కల్పనేయమతీతాచే త్స్వరూపమవశిష్యతే॥

శక్తియొక్క ప్రకాశమను పేరుగల ఆ యీ సృష్టి ఈశ్వరుని యొక్క కార్యముగనుండును. ఆ యీ కార్యమును దాటిన ఆత్మరూపము మిగులుచున్నది.

ఇతి శ్రీ రమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
శక్తివిచారోనామ ద్వాదశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు
శ్రీ రమణశిష్యుడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచే జేయబడిన
గ్రంథమున శక్తివిచారమను పండ్రెండవ అధ్యాయము.

త్రయోదశోధ్యాయః.

సన్యాసే స్త్రీపురుషయో స్తుల్యాధికార నిరూపణం.

---

1. అత్రీణామన్వయజ్యోత్స్నా వసిష్ఠానాంకులస్నుషా।
మహాదేవస్యజననీ ధీరస్యబ్రహ్మవేదినః॥

2. ప్రతిమానంపురంధ్రీణాం లోకసేవావ్రతేస్థితా।
విభ్రాణామహతీంవిద్యాం బ్రహ్మాదివిబుధస్తుతాం॥

3. దక్షిణేవింధ్యతశ్శక్తే స్తారిణ్యాఆదిమాగురుః।
తపస్సాక్షీమేదయిత్రా విశాలాక్షీయశస్వినీ॥

4. ప్రశ్నద్వయేన రమణా హ్వాయంవిశ్వహితంమునిం।
అభ్యగచ్ఛదదుష్టాంగీ నిక్షిప్తేనముఖేమమ॥

పదుమూడవ అధ్యాయము.

ఆత్రేయుల వంశమునకు వెన్నెలయు, వాసిష్ఠకులమునకు కోడలును, ధీరుఁడగు బ్రహ్మవేత్త యయిన మహాదేవునికి తల్లియు, పతివ్రతలలో శ్రేష్ఠురాలును, లోకసేవ యను వ్రతమున దీక్షగలదియు, విబుధులచే స్తుతింపబడు బ్రహ్మోదియనగా కాది (కకారాది) పంచదశీ మహావిద్యను ధరించుచున్నదియు, వింధ్యాద్దక్షిణదేశమునందు తారిణీశక్తి మహావిద్యకు ఆదిమగురువుగ ప్రసిద్ధురాలును తపస్సఖియగు నా భార్య విశాలాక్షి లోకహితుఁడగు శ్రీ రమణఋషిని రెండు ప్రశ్నలను నాద్వారా యడిగించెను.

5. ఆత్మస్థితానాంనారీణా మస్తిచేత్ప్రతిబంధకం।
గృహత్యాగేనహంసీత్వం కిముస్యాత్ శాస్త్రసమ్మతం॥

ఆత్మయందు నిలకడఁజెందిన స్త్రీలకు ప్రతిబంధక మున్నయెడల ఇల్లు విడచి పరమహంసినిలుగ యుండుట శాస్త్రసమ్మతమగునా ?

6. జీవన్త్యాఏవముక్తాయా దేహపాతోభవేద్యది।
దహనంవాసమాధిర్వా కార్యంయుక్తమనంతరం॥

జీవన్ముక్తురాలికి దేహపతనము సంభవించిన యనంతరము దహనమొనర్చవలయునా సమాధి నాచరించవలయునా, యుక్తమెద్ది?

7. ప్రశ్నద్వయమిదంశ్రుత్వా భగవాన్ ఋషిసత్తమః।
అవోచన్నిర్ణయంతత్ర సర్వశాస్త్రార్థతత్వవిత్॥

ఈ రెండు ప్రశ్నలు విని సర్వ శాస్త్రార్థముల నిజముఁ దెలిసినవాఁడును భగవంతుఁడునగు ఋషిశ్రేష్ఠుఁడు అందలి నిర్ణయముఁ దెలిపెను.

8. స్వరూపేవర్తమానానాం పక్వానాంయోషితామపి।
నివృత్తత్వాన్నిషేధస్య హంసీత్వంనైవదుష్యతి॥

స్త్రీలయినను పరిపాకముఁ జెందినవారై ఆత్మరూపమున నిలకడఁ జెందినవారికి నిషేధములేనందున హంసినిలుగ నుండుట తప్పుగాదు.

9. ముక్తత్వస్యావిశిష్టత్వాత్ బోధస్య చ వధూరపి।
జీవన్ముక్తా న దాహ్యా స్యాత్తద్దేహో హి సురాలయః॥

ముక్తియు జ్ఞానమును స్త్రీపురుషులకు తుల్యమగుటచేత స్త్రీయైనను జీవన్ముక్తురాలిని దహింపదగదు. (ఏలన) ఆమె దేహమును దేవాలయముగ నున్నది.

10. యే దోషా దేహదహనే పుంసో ముక్తస్య సంస్మృతాః।
ముక్తాయాస్సంతి తే సర్వే దేహదాహే చ యోషితః॥

ముక్తుఁడగు పురుషునియొక్క దేహదహనమున యెన్ని దోషము లున్నవో, ముక్తురాలగు స్త్రీయొక్క దేహమును దహనమొనర్చినను అన్ని దోషములున్నవి.

11. ఏకవింశే హ్ని గీతో భూ దయమర్థో మనీషిణా।
అధికృత్య జ్ఞానవతీం రమణేన మహర్షిణా॥

ఇరువదియొకటవదినమున నీ యర్థమును వేత్తయగు రమణమహర్షి జ్ఞానవతినిగుఱించి ఉపన్యసించెను.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
సన్యాసే స్త్రీపురుషయో స్తుల్యాధికార నిరూపణం
నామ త్రయోదశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు శ్రీ
రమణశిష్యుండును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచేఁ జేయబడిన గ్రంథ
మున సన్యాసే స్త్రీపురుషయోస్తుల్యాధికార నిరూపణ
మను పదుమూడవ అధ్యాయము.

చతుర్దశోఽధ్యాయః.

జీవన్ముక్తివిచారః.

1. నిశాయామేకవింశేఽహ్ని భారద్వాజోఽవిదాంవరః।
ప్రాజ్ఞశ్శివకులోపాధి ర్వైదర్భో వదతాంవరః॥

పదునాలుగవ అధ్యాయము.

ఇరువదియొకటవ దినమున రాత్రియందు వేత్తలలో శ్రేష్ఠుఁడును విద్వాంసుఁడును చక్కఁగ మాటలాడువాఁడును శివకులమను యుపాధిగలవాఁడును అగు భారద్వాజవైదర్భుఁడు

2. జీవన్ముక్తింసముద్దిశ్య మహర్షింపరిపృష్టవాన్।
అథసర్వేషుశృణ్వత్సు మహర్షి ర్వాక్యమబ్రవీత్॥

జీవన్ముక్తినిగుఱించి మహర్షి ని యడిగెను. పిమ్మట యందఱు వినుచుండఁగ మహర్షి బదులుఁ జెప్పెను.

3. శాస్త్రీయైర్లౌకికైశ్చాపి ప్రత్యయైరవిచాలితా।
స్వరూపేసుదృఢానిష్ఠా జీవన్ముక్తిరుదాహృతా॥

శాస్త్రసంబంధములగు లోకసంబంధములగు వాసనలచేఁ జలింపని మిగుల దృఢమగు యాత్మరూపమందలి నిలకడయె జీవన్ముక్తియని చెప్పఁబడుచున్నది.

4. ముక్తిరేకవిధైవస్యాత్ ప్రజ్ఞానస్యావిశేషతః।
శరీరస్థంముక్తబంధం జీవన్ముక్తంప్రచక్షతే॥

గొప్ప జ్ఞానముఁ గలవానికి సామాన్యముగ ముక్తి యొక విధముగనే యుండును. శరీరమందున్నవాఁడైనను, బంధమునుండి తొలగినవానిని జీవన్ముక్తునిగఁ జెప్పుచున్నారు.

5. బ్రహ్మలోకగతో ముక్తః శ్రూయతే నిగమేషు యః।
అనుభూతౌ న భేదోఽస్తి జీవన్ముక్తస్య తస్య చ॥

ఎవనిని బ్రహ్మలోకముఁజేరి ముక్తిఁజెందినవానినిగ శాస్త్రములు జెప్పుచున్నవో, జీవన్ముక్తునికిని వానికిని యాత్మానుభవంబున భేదంబు లేదు.

6. ప్రాణాస్సమవలీయంతే యస్యాత్మైవ మహాత్మనః।
తస్యాప్యనుభవో విద్వన్నేతయోరుభయోరివ॥

ఇచ్చటనే ఏ మహాత్మునియొక్క ప్రాణములు యాత్మయందు లీనమగుచున్నవో వానియొక్క ముక్త్యనుభవమును వీరిద్దరియొక్క యనుభవమువలె నున్నది.

7. సామ్యాత్స్వరూపనిష్ఠాయాః బంధహానేశ్చ సామ్యతః।
ముక్తిరేకవిధైవ స్యాత్ భేదస్తు పరబుద్ధిగః॥

ఆత్మరూపమందలి నిలకడ సమమగుటవలన బంధమునుండి తొలగుటయు సమానమైనదగుటవలన ముక్తి యొక్కవిధముగలదిగనే యుండును. ఇందలి భేదము పరబుద్ధికిమాత్రము తోచునదిగా నున్నది.

8. ముక్తో భవతి జీవన్యో మహాత్మాత్మని సంస్థితః।
ప్రాణాస్సమవలీయంతే తస్యైవాత్ర నరర్షభ॥

పురుషశ్రేష్ఠుఁడా! ఆత్మస్థితుఁడైన యే మహాత్ముఁడు దేహముండగానే ముక్తుఁడగుచున్నాడో వానికిమాత్ర మీలోకముననే ప్రాణములాత్మయందు లయము నొందుచున్నవి.

9. జీవన్ముక్తస్య కాలేన తపసః పరిపాకతః।
స్పర్శాభావోఽపి సిద్ధస్స్యాత్ రూపే సత్యపి సుత్రచిత్॥

కాలక్రమముగ తపస్సుయొక్క పరిపాకముచే రూపమున్నను జీవన్ముక్తునికి తాకుడుయొక్క లేమియు సిద్ధించును.

10. భూయశ్చ పరిపాకేన రూపాభావోపి సిద్ధ్యతి।
కేవలం చిన్మయో భూత్వా ససిద్ధో విహరిష్యతి॥

మఱలను (పిమ్మటను) ఆత్మానుభవరూప తపఃపరిపాకముచే రూపముయొక్క లేమియును సిద్ధింపుచున్నది. అట్టి సిద్ధుఁడు కేవలము జ్ఞానరూపుఁడై విహరింపగలడు.

11. శరీరసంశ్రయం సిద్ధ్యోర్ ద్వయమేతన్నరోత్తమ।
అల్పేనాపిచకాలేన దేవతానుగ్రహాద్భవేత్॥

దేవతానుగ్రహమువలన శరీరము నాశ్రయించిన ఈ రెండు సిద్ధులు పురుషశ్రేష్ఠుఁడా! అల్పకాలముననే గలుగును.

12. భేదమేతం పురస్కృత్య తారతమ్యంనసంపది।
దేహవానశరీరోవా ముక్తఆత్మనిసంస్థితః॥

ఈ భేదముననుసరించి ఆత్మానుభవసంపదయందు హెచ్చుతక్కువలు గలుగవు; దేహముగలవాఁడైనను లేనివాఁడైనను ఆత్మయందు నిలకడఁ జెందినవాఁడు ముక్తుఁడుగ నున్నాడు.

13. నాడీద్వారార్చిరాద్యేన మార్గేణోర్ధ్వగతిర్నరః।
తత్రోత్పన్నేనబోధేన సద్యోముక్తో భవిష్యతి॥

సుషుమ్నానాడినుండి యర్చిరాది మార్గమున యూర్ధ్వగతిగలవాఁడైన పురుషుఁడు అచ్చట గలిగిన జ్ఞానముచే యప్పుడే ముక్తిఁజెందినవాఁడు గాగలడు.

14. ఉపాసకస్యసుతరాం పక్వచిత్తస్య యోగినః।
ఈశ్వరానుగ్రహాత్ప్రోక్తా నాడీద్వారోత్తమాగతిః॥

ఉపాసకుఁడును మిగులఁ బరిపాకము నొందిన చిత్తముగలవాఁడునైన యోగికీశ్వరానుగ్రహముచే సుషుమ్నానాడిమూలకముగ యుత్తమగతి లభింపుచున్నది.

15. సర్వేషు కామచారోఽస్య లోకేషు పరికీర్తితః।
ఇచ్ఛయాఽనేక దేహానాం గ్రహణంచాప్యనుగ్రహః॥

వీనికి సర్వలోకములయందు ఇష్టమువచ్చినటుల సంచరించుటయు, కోరికననుసరించి దేహములను గ్రహించుశక్తియు లోకానుగ్రహశక్తియు గలుగును.

16. కైలాసం కేపిముక్తానాం లోకమాహుర్మనీషిణః।
ఏకేవదంతి వైకుంఠం పరేత్వాదిత్యమండలం॥

విద్వాంసులు ముక్తులు వసించులోకమును కైలాసమని కొందఱు, వైకుంఠమని మఱికొందఱు, మఱికొందఱు సూర్యమండలమనియుఁ జెప్పుచున్నారు.

17. ముక్తలోకాశ్చ తేసర్వే విద్వన్ భూమ్యాది లోకవత్।
చిత్రవైభవయాశక్త్యా స్వరూపే పరికల్పితాః॥

ఓయీ విద్వాంసుడా! భూలోకము మున్నగులోకములవలె యీ ముక్తలోకము లన్నియు ఆత్మయొక్క యాశ్చర్యమైనదియు చిత్రమైనదియునగు వైభవముగల శక్తిచే నాత్మరూపమునందే కల్పింపఁబడినవి.

ఇతి శ్రీ రమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
జీవన్ముక్తి విచారోనామ చతుర్దశోఽధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు శ్రీ రమణ శిష్యుఁడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచేఁ జేయబడిన గ్రంథమున జీవన్ముక్తి విచారమను పదునాలుగవ అధ్యాయము.

పంచదశోऽధ్యాయః.

శ్రవణ మనన నిదిధ్యాసన నిరూపణం.

1. శ్రవణంనామకింనాథ మననం నామకంమతం।
కింవా మునికులశ్రేష్ఠ నిదిధ్యాసనముచ్యతే॥

పదునైదవ అధ్యాయము.

ఓ ప్రభో! శ్రవణమన నేమి? మననమనిన యభిప్రాయమేమి? మునులగుంపులో శ్రేష్ఠుఁడా! నిదిధ్యాసనమన నేమని చెప్పబడుచున్నది?

2. ఇత్యేవం భగవాన్పృష్టో మయాబ్రహ్మవిదాంవరః।
ద్వావింశేదివసేప్రాత రబ్రవీచ్ఛిష్యసంసది॥

ఇవ్విధమున నేనడుగగ నా బ్రహ్మవేత్తలలో శ్రేష్ఠుఁడగు భగవంతుడైన రమణఋషి ఇరువది రెండవదినమున శిష్యులయొక్క సభయం దివ్విధముగఁ జెప్పెను.

3. వేదశీర్షస్థవాక్యానా మర్థవ్యాఖ్యానపూర్వకం।
ఆచార్యాచ్ఛ్రవణం కేచి ఛ్ఛ్రవణం పరిచక్షతే॥

అర్థము వెల్లడియగునటుల వేదాంతవాక్యముల నాచార్యునివలన వినుటను శ్రవణమని కొందఱు జెప్పెదరు.

4. అపరేశ్రవణంప్రాహు రాచార్యాద్విదితాత్మనః।
గిరాంభాషామయీనాంచ స్వరూపంబోధయంతియాః॥

మఱికొందఱు ఆత్మరూపమునుఁ దెలుపునవియు తమయొక్క భాషలలో జేరినవియగు మాటలను కూడ ఆత్మను దెలిసిన యాచార్యునివలన వినుటను శ్రవణమని చెప్పచున్నారు.

• 5. శ్రుత్వా వేదాంతవాక్యాని నిజవాక్యానివాగురోః।
జన్మాంతరీయ పుణ్యేన జ్ఞాత్వావోభయమంతరా॥

గురువువలన వేదాంతవాక్యములను, స్వంతవాక్యములనుగాని విని పూర్వజన్మ పుణ్యముచే ఉభయము వినా తెలిసికొనిగాని,

6. అహంప్రత్యయమూలంత్వం శరీరాదేర్విలక్షణః।
ఇతీదం శ్రవణంచిత్తాచ్ఛ్రవణం వస్తుతోభవేత్॥

"నేను" అనువృత్తికి మూలమగు వాఁడవు నీవు శరీరము మున్నగు వానికంటె విలక్షణుఁడవు యను చిత్తవృత్తినుంచి గలిగిన యీ శ్రవణమే శ్రవణమగును.

7. వదంతి మననం కేచిత్ శాస్త్రార్థస్య విచారణం।
వస్తుతో మననంతాత స్వరూపస్యవిచారణం॥

కొందఱు శాస్త్రార్థమును విచారించుట మననమని చెప్పుచు న్నారు. ఓ తండ్రీ! నిజముగ ఆత్మరూపమును విచారించుటయే మననము.

8. విపర్యాసేనరహితం సంశయేనచమానద।
కైశ్చిద్బ్రహ్మాత్మవిజ్ఞానం నిదిధ్యాసనముచ్యతే॥

ఓయీ గౌరవశాలీ! వైపరీత్యములేనిదై సంశయమునుండి తొలగి నదియు నగు బ్రహ్మమే ఆత్మస్వరూపమను విజ్ఞానమును కొందఱు నిది ధ్యాసనమనుచున్నారు.

9. విపర్యాసేనరహితం సంశయేనచయద్యపి।
శాస్త్రీయమైక్య విజ్ఞానం కేవలం నానుభూతయే॥

విపరీతభావమునుండి తొలగినదియు సంశయము లేనిదియునైనను కేవలము శాస్త్రముచే గలిగిన జీవేశ్వరైక్యజ్ఞానము అనుభవమునకురాదు.

10. సంశయశ్చవిపర్యాసః నివార్యేతే ఉభావపి।
అనుభూత్యైవ వాసిష్ఠ నశాస్త్ర శతైరపి॥

సంశయమున్ను విపరీతభావనయున్ను రెండును, ఓయీ వాసిష్ఠుఁడా! అనుభవముచేతనే బోగొట్టబడుచున్నవి. నూఱు శాస్త్రములచేనైనను దొలగవు.

11. శాస్త్రం శ్రద్ధావతో౽హంతి సంశయంచవిపర్యయం।
శ్రద్ధాయాః కించిదూనత్వే పునరభ్యుదయస్తయోః॥

శ్రద్ధగలవానికి శాస్త్రమును గుఱించి వేఱగు సంశయమును విపరీత భావనయును గలుగవు; గాని ఆ శ్రద్ధ కొంచెము తగ్గినయెడల సంశయము విపరీతభావనయు మఱల కలుగును.

12. మూలచ్ఛేదస్తువాసిష్ఠ స్వరూపానుభవేతయోః।
స్వరూపే సంస్థితిస్తస్మాత్ నిదిధ్యాసనముచ్యతే॥

ఓయీ వాసిష్ఠుఁడా! ఆత్మరూపానుభవమునందే ఆసంశయ విపర్యాసములయొక్క వేరుకు నాశము కలుగును. అందుచే నాత్మ రూపమున నిలుచుటనిదిధ్యాసనమని చెప్పఁబడుచున్నది.

13. బహిస్సంచరతస్తాత స్వరూపేసంస్థితింవినా।
అపరోక్షో౽భవేన్నోధః నశాస్త్రశతచర్చయా॥

ఆత్మరూపమున నిలకడఁజెందక వెలుపల మెలగుచున్నవానికి యో తండ్రీ! నూఱు శాస్త్రములఁ జర్చించినను ప్రత్యక్షజ్ఞానము గలుగదు.

14. స్వరూపసంస్థితిస్స్యాచ్చేత్ సహజాకుండినర్షభ!
సాముక్తిస్సాపరానిష్ఠా ససాక్షాత్కారఈరితః॥

ఓయి కుండిన శ్రేష్ఠుఁడా! సహజమై ఆత్మరూపమున నిలకడ గలిగినట్లాయెనా యదియె ముక్తి; అదియె నిలకడ; అదియె సాక్షాత్కార మని చెప్పఁబడుచున్నది.

ఇతి శ్రీ రమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
శ్రవణమనన నిదిధ్యాసననిరూపణంనామ
పంచదశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు
శ్రీరమణ శిష్యుఁడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచేఁ
జేయబడిన గ్రంథమున శ్రవణమనననిదిధ్యాసన
నిరూపణమను పదునైదవ అధ్యాయము.

షోడశోధ్యాయః.

భ క్తి వి చా రః.

---

1. అథభక్తింసముద్దిశ్య పృష్టఃపురుషసత్తమః।
అభాషతమహాభాగో భగవాన్రమణోమునిః॥

పదునాఱవ అధ్యాయము.

పిమ్మట భక్తినియుద్దేశించి యడుగబడినవాఁడై పురుషశ్రేష్ఠుఁడును గొప్ప మహిమగలవాఁడును భగవంతుడు నగు రమణఋషి పలికెను.

2. ఆత్మాప్రియస్సమస్తస్య ప్రియంనేతరదాత్మనః।
అచ్ఛిన్నాతైలధారావత్ప్రీతిఃభక్తిరుదాహృతా॥

ఆత్మ అందఱికిని యిష్టమైనది. ఆత్మకంటె ఇష్టమైనది వేఱొద్ది యును లేదు. ఎడతెగనిదై తైలధారంబోలు ప్రీతియె భక్తియని చెప్పబడినది.

3. అభిన్నంస్వాత్మనఃప్రీత్యా విజానాతీశ్వరంకవిః।
జానన్నప్యపరోఽభిన్నం లీనఆత్మనితిష్ఠతి॥

విద్వాంసుడీశ్వరుని తన యాత్మకంటె వేఱుగ యుండనివానినిగఁ బ్రీతిచేఁ దెలిసికొనుచున్నాడు. మఱియొకడు భేదముఁ జెందినవానినిగఁ దెలిసికొనుచున్నవాఁడైనను ఈశ్వరభక్తిచేఁ ఆత్మయందు లీనుఁడుగ నున్నాడు.

4. వహంతీతైలధారావ ద్యాప్రీతిఃపరమేశ్వరే।
అనిచ్ఛతోఽపిసాబుద్ధిం స్వరూపంనయతిధ్రువం॥

ఏ ప్రీతి పరమేశ్వరునియందు తైలధారవలె ప్రవహింపుచున్నదో యా ప్రీతి కోరనివానియొక్క బుద్ధినికూడ యాత్మరూపమును నిజముగ పొందింపుచున్నది.

5. పరిచ్ఛిన్నంయదాత్మానం స్వల్పజ్ఞంచాపిమన్యతే।
భక్తోఽవిషయ*రూపేణ తదాక్లేశనివృత్తయే॥

భక్తుఁడాత్మను స్వల్పజ్ఞునిగాను పరిచ్ఛిన్నునిగాను ఎప్పుడు తలచుచున్నాడో అప్పుడు క్లేశముల నివృత్తికొఱకు లక్ష్యరూపముగా—
(ఉత్తరశ్లోకముతో నన్వయము.)

6. వ్యాపకంపరమంవస్తు భజతేదేవతాధియా।
భజంశ్చదేవతాబుద్ధ్యా తదేవాంతేసమశ్నుతే॥

సర్వప్రపంచమును వ్యాపించినదగు ఉత్తమవస్తువును దేవతాబుద్ధిచే సేవింపుచున్నాడు. దేవతయను బుద్ధిచే సేవించుచున్నవాడై కడపట ఆ వస్తువునే బొందుచున్నాడు.

7. దేవతాయానరశ్రేష్ఠ నామరూపప్రకల్పనాత్।
తాభ్యాంతునామరూపాభ్యాం నామరూపేవిజేష్యతి॥

ఓ పురుషశ్రేష్ఠుఁడా! దేవతకు నామరూపములను కల్పించుట

* విషయి అని పాఠాంతరము.

వలెనే యీ నామరూపముల చేత నే ప్రాపంచిక నామరూపములను జయింపగలఁడు.

8. భక్త్యాతుపరిపూర్ణాయా మలంశ్రవణమేకదా।
జ్ఞానాయపరిపూర్ణాయ తదాభక్తిః ప్రకల్పతే॥

భక్తిపరిపూర్ణమగుచుండగా వినికిడి యొకసారియె చాలును. పరిపూర్ణజ్ఞానమునకై భక్తి అప్పుడు సాధనమగుచున్నది.

9. ధారావ్యపేతాయాభక్తి స్సావిచ్ఛిన్నేతికీర్త్యతే।
భక్తేఃపరస్యాస్సాహేతు ర్భవతీతివినిర్ణయః॥

ఏ భక్తి ధారలేనిదో యది విచ్ఛిన్న భక్తియని చెప్పబడుచున్నది. విచ్ఛిన్నభక్తి పూర్ణభక్తికి కారణమగును.

10. కామాయభక్తింకుర్వాణః కామంప్రాప్యాప్యనిర్వృతః।
శాశ్వతాయసుఖాయాంతే భజతేపునరీశ్వరం॥

కోరికకై భక్తి నభ్యసించిన వాఁడై కోరికను బొందియు తృప్తి బొందనివాఁడై కడపట శాశ్వతసుఖము నొందుటకు మఱల నీశ్వరుని సేవించుచున్నాఁడు.

11. భక్తిఃకామసమేతాపి కామాప్తౌననివర్తతే।
శ్రద్ధావృద్ధాపరేపుంసి భూయఏవాభివర్ధతే॥

భక్తి కోరికలతో గూడినదైనను కోరికలు సిద్ధించినవెనుక మఱలదు. పరమపురుషునియందు వృద్ధిఁజెందిన శ్రద్ధ యప్పుడు మఱల వృద్ధిఁజెందును.

12. వర్ధమానాచసాభక్తిః కాలేపూర్ణాభవిష్యతి।
పూర్ణయాపరయాభక్త్యా జ్ఞానేనేవభవంతరేత్॥

ఆ భక్తి వృద్ధిఁజెందుచున్నదై సమయమున నిండినదిగఁ గాగలదు. నిండినదగు ఉత్తమమైన భక్తిచేత జ్ఞానముచేతవలె సంసారమును పురుషుఁడు దాటును.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
భక్తివిచారోనామ షోడశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీ రమణగీతయందు
శ్రీ రమణశిష్యుడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచేఁ జేయబడిన
గ్రంథమున భక్తివిచారమను పదునాఱవ అధ్యాయము.

సప్తదశోధ్యాయః.

జ్ఞానప్రాప్తివిచారః.

1. పంచవింశేతుదివసే వైదర్భోవిదుషాంవరః।
ప్రశ్రయావనతోభూత్వా మునింభూయోపిపృష్టవాన్॥

పదునేడవ అధ్యాయము

ఇరువదియైదవదినమున విద్వచ్ఛ్రేష్ఠుఁడగు వైదర్భుఁడు అడఁకువచే వంగినవాఁడై మునిని తిరుగ ప్రశ్నించెను.

వైదర్భ ఉవాచ.

2. క్రమేణాయాతికింజ్ఞానం కించిత్కించిద్దినేదినే।
ఏకస్మిన్నేవకాలే కిం పూర్ణమాభాతిభానువత్॥

వైదర్భుని వాక్యము.

ప్రతిదినమున కొంచెము కొంచెము క్రమముగ జ్ఞానము కలుగుచున్నదా, లేక యొకే సమయమున నిండినదై సూర్యునివలె వెలుగుచున్నదా ?

భగవానువాచ.

3. క్రమేణాయాతినజ్ఞానం కించిత్కించిద్దినేదినే।
అభ్యాసపరిపాకేన భాసతేపూర్ణమేకదా॥

భగవంతుని వాక్యము.

ప్రతిదినమున క్రమముగ జ్ఞానము కొంచెము కొంచెముగఁ గలుగును. అది అభ్యాసముయొక్క పరిపాకముచే పూర్ణమై యొకప్పుడే ప్రకాశింపుచున్నది.

వైదర్భ ఉవాచ.

4. అభ్యాసకాలేభగవన్ వృత్తిరంతర్బహిస్తథా।
యాతాయాతం ప్రకుర్వాణా యాతేకింజ్ఞానముచ్యతే॥

వైదర్భుని వాక్యము.

ఓ భగవంతుఁడా! వ్యాపారము (ఆత్మవృత్తి) యభ్యాసకాలమున లోపలికి బయటికి బోవుచు వచ్చుచునున్నది; ఈ యాతాయాతముగ నుండువృత్తి జ్ఞానమని చెప్పబడునా?

భగవానువాచ.

5. అంతర్యాతామతిర్విద్వన్ బహిరాయాతిచేత్పునః।
అభ్యాసమేవతామాహుః జ్ఞానంప్యానుభవోచ్యతే॥

భగవంతుని వాక్యము.

ఓ విద్వాంసుఁడా! లోపలప్రవేశించిన బుద్ధి మఱల వెలుపల వచ్చుచున్న దాయెనా దాని నభ్యాసముగనే జెప్పుదురు. జాఱని యనుభవమే జ్ఞానమనిఁ జెప్పబడుచున్నది.

వైదర్భ ఉవాచ.

6. జ్ఞానస్యమునిశార్దూల భూమికాః కాశ్చిదీరితాః।
శాస్త్రేషువిదుషాంశ్రేష్ఠైః కథంతాసాంసమన్వయః॥

వైదర్భుని వాక్యము.

ఓ మునిశ్రేష్ఠుఁడా! విద్వచ్ఛ్రేష్ఠులు శాస్త్రములయందు జ్ఞానమునకుఁ గొన్ని తారతమ్యములను జెప్పిరి. వానియొక్క చేరిక (సమన్వయము) ఎటుల?

భగవానువాచ.

7. శాస్త్రోక్తాభూమికాస్సర్వాః భవంతిపరబుద్ధిగాః।
ముక్తిభేదాఇవప్రాజ్ఞ జ్ఞానమేకంప్రజానతాం॥

భగవంతుని వాక్యము.

ముక్తిభేదములవలనే శాస్త్రమునందు జెప్పిన జ్ఞానముయొక్క తారతమ్యములు పరబుద్ధికిమాత్రము గోచరించును. వస్తుతః జ్ఞానుల జ్ఞానమొక్కటియే.

8. చర్యాందేహేంద్రియాదీనాం వీక్ష్యారబ్ధానుసారిణీం।
కల్పయంతిపరేభూమీః స్తారతమ్యంనవస్తుతః॥

ప్రారబ్ధమునననుసరించినది అయిన దేహము ఇంద్రియము మున్నగు వానియొక్క నడవడినిజూచి, ఇతరులు జ్ఞానమునకు భేదములను ఏర్పఱచుచున్నారు. వస్తురూపమున నిజముగ జ్ఞానమునకు హెచ్చుతక్కువలులేవు.

వైదర్భ ఉవాచ.

9. ప్రజ్ఞానమేకదాసిద్ధం సర్వాజ్ఞాననిబర్హణం।
తిరోధత్తేకిమజ్ఞానా త్సంగాదంకురితాత్పునః॥

వైదర్భుని వాక్యము.

సకలములగు అజ్ఞానములఁ బోఁగొట్టునదియైన గొప్ప జ్ఞానము ఒకప్పుడు కలిగినదై సంగముచేఁ గలిగిన యజ్ఞానముచే మఱల మఱుఁగగుచున్నదా ?

భగవానువాచ.

10. అజ్ఞానస్య ప్రతిద్వంద్వి నపరాభూయతే పునః
ప్రజ్ఞానమేకదాసిద్ధం భరద్వాజకులోద్భవ॥

భగవంతుని వాక్యము.

ఓ భారద్వాజుఁడా! అజ్ఞానమును యణఁగఁద్రొక్కినదై యొకప్పుడు గలిగిన జ్ఞానము మఱలఁదిరస్కరింపఁబడదు. (అనగా తొలఁగదు).

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే రుపనిబంధే
జ్ఞానప్రాప్తి విచారోనామ సప్తదశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు
శ్రీరమణశిష్యుఁడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచేఁ జేయబడిన
గ్రంథమున జ్ఞానప్రాప్తివిచారమను
పదునేడవ అధ్యాయము.

అష్టాదశోధ్యాయః.

సిద్ధమహిమానుకీర్తనం.

---

1. వరపరాశరగోత్రసముద్భవం, వసుమతీసురసంఘయశస్కరం
విమలసుందరపండితనందనం, కమలపత్రవిశాలవిలోచనం॥

పదునెనిమిదవ అధ్యాయము

శ్రేష్ఠమగు పరాశరగోత్రమందుద్భవించిన వాఁడును, బ్రాహ్మ సంఘమునకు కీర్తితెచ్చినవాఁడును, నిర్మలుఁడైన సుందరపండిత కొమారుఁడును, తామర రేకులవలె విశాలములగు కన్నులుగలవాఁడు;

2. అరుణశైలగతాశ్రమవాసినం
పరమహంసమనంజనమచ్యుతం।
కరుణయాదధతంవ్యవహారితాం
సతతమాత్మనిసంస్థితిమక్షరే॥

అరుణశైలమందలి యాశ్రమమున వసించువాడును, పరమహం డును, నిష్కళంకుడును నిష్ఠనుండి జాఱనివాఁడును, దయచే మౌన వదలి మాటలాడు వాఁడును, ఎప్పుడు నాశరహితమగు యాత్మయం దెల్లప్పుడు నిలకడఁ జెందిన వాఁడును;

3. అఖిలసంశయవారణ భాషణం
భ్రమమదద్విరదాంకుశవీక్షణం।
అవిరతంపరసౌఖ్యకృతోద్యమం
నిజతనూవిషయేష్వలసాలసం॥

సకల సంశయములఁ దొలగఁద్రోయు మాటలు గలవాఁడు, భ్రమయను మదగజమునకు అంకుశముబోలు చూపుగలవాఁడును, ఎ డును ఇతరుల సుఖమునకు ప్రయత్న మొనర్చువాఁడును, తనయొక శరీరవిషయములందు మిగుల యలసుఁడును;

4. పరిణతామ్రఫలప్రభవిగ్రహం
చలతరేంద్రియనిగ్రహసగ్రహం।
అమృతచిద్ఘనవల్లిపరిగ్రహం
మితవచోరచితాగమసంగ్రహం॥

పండినమామిడిపండుయొక్క కాంతివంటి కాంతిగల శరీరము

వాఁడును. మిగుల చరించు ఇంద్రియములను లోబఱచుకొను శక్తిగల వాఁడును, నాశరహితమగుజ్ఞానము అను గొప్పదగు వల్లీ నాయికను స్వీకరించినవాఁడును, మితములయిన మాటలచే శాస్త్రసంగ్రహమును గల్పించువాఁడును;

5. అమలదీప్తతరాత్మమరీచిభిః
నిజకరై రివపంకజబాంధవం।
పదజుషాంజడభావమనేహసా
పరిహరంతమనంతగుణాకరం॥

తనకిరణములచేత సూర్యునివలె నిర్మలములై మిగుల ప్రకాశించు ఆత్మతేజస్సులచే పదంబుల నాశ్రయించినవారియొక్క జడభావమును కాలక్రమముగ బోగొట్టుచున్నవాఁడును, యనంతగుణంబుల కునికిపట్టగువాఁడును;

6. మృదుతమంవచనేదృశిశీతలం
వికసితంవదనేసరసీరుహే।
మనసిశూన్యమహశ్శశిసన్నిభే
హృదిలసంతమనంతఇవారుణం॥

మృదువులగు మాటలుగలవాఁడును, చల్లని చూపులు గలవాఁడును, వికసించిన ముఖపద్మము గలవాఁడును పగటిచంద్రునివలె శూన్యంబగు మానసము గలవాఁడును, ఆకాశమునందు సూర్యునివలె హృదయమునందు నిష్ఠితుండై ప్రకాశించువాఁడును;

7. అదయమాత్మతనౌకఠినంవ్రతే
పరుషచిత్తమలంవిషయవ్రజే।
ఋషిమగోషమపేతమనోరథం
ధృతమదంఘనచిల్లహరీవశాత్॥

తనశరీరమునందభిమానములేనివాఁడును, కఠినమగు నియమము గల

వాఁడును, స్రక్చందనాది భోగములందు అపేక్షలేని చిత్తముగా వాఁడును, కోపము లేనివాఁడును, కోరికలు గోరనివాఁడును, గొప్పదగు జ్ఞానప్రవాహమున కధీనుఁడగుటచేత మైమఱచినవాఁడును;

8. విగతమోహమలోభమభావనం
శమితమత్సరముత్సవినంసదా।
భవమహోదధి తారణకర్మణి
ప్రతిఫలేచ్ఛవినైవసదోద్యతం॥

మోహము లేనివాఁడును, లోభము లేనివాఁడును, తలంపులు లేని వాఁడును, మాత్సర్యము లేనివాఁడును, ఎల్లప్పుడు సంతోషము గలవాఁడును, ప్రతిఫలము లేకనే యెప్పుడును భక్తులను సంసారమను సముద్రమును తరింపజేయుటయందు ప్రయత్నించువాఁడును;

9. మాతామమేతినగరాజసుతోరుపీఠం
నాగాననేభజతియాహింపితామమేతి।
అంకంహరస్యసమవాప్యశిరస్యనేన
సంచుంబితస్యగిరిరంధ్రకృతోవిభూతిం॥

విఘ్నేశ్వరుఁడు తల్లి నాదియని పార్వతియొక్క అంకపీఠమును చేరియుండగ, తండ్రి నావాఁడు నీవు పొమ్మని యీశ్వరుని యంక మాశ్రయించిన వాఁడును, ఈశ్వరునిచే శిరస్సున ముద్దుపెట్టుకొనబడినవాఁడునగు కుమారస్వామి యొక్క అంశభూతుఁడును;

10. వేదాదిపాకదమనోత్తరకచ్ఛపేశైః
యుక్తైర్ధరాధరసుషుప్త్యమరేశ్వరైశ్చ।
సూత్మన్మృతాయుగమృతేనసహప్రణత్యా
సంపన్నశబ్దపటలస్యరహస్యమర్థం॥

1. వేదాది అనగా వేదమునకాదియగు ప్రణవము ఓం

2. పాకదమన అనగా ఇంద్రబీజ ల కారము నను ఉత్తరము అనగా ప్రక్కనిదగు. వ

3. కచ్ఛపేశం అనగా కూర్మబీజమగు చ

4. ధరాధర అనగా పర్వతబీజ ద కారము సుషుప్తిఅనగా నిద్రాబీజ భ కారము అమరేశ్వర అనగా రుద్రబీజ ఉ కారము ఈ మూడును కలిసినదైన ద్భు

5. సూక్ష్మామృతా అనగా ఏ కారముతో గూడిన అమృతము అనగా నమృతబీజ వ కారము (అనగా) వే

6. ప్రణుతి, నమస్కారము నమః

అను వీనిచే నేర్పడిన శబ్దపటలమునకు అనగా మంత్రమునకు రహస్యార్థమైనవాఁడును [“ఓం వచద్భువేనమః” అను స్కందమహామంత్రముచే నుపాసింపదగినవాఁడని తాత్పర్యము].

11. దండంవినైవయతినంబతదండపాణిం
దుఃఖాబ్ధితారకమరింబతతారకస్య।
త్యక్త్వాభవంభవమహోసతతంభజంతం
హంసంతథాపిగతమానసనంగరాగం॥

దండము లేని యతియయ్యు దండపాణియు (ఇది ఆశ్చర్యము), దుఃఖసముద్రమునకు తారకుఁడు (దాటించువాఁడు) అయినను తారకునికి

శత్రువును (కుమారుడు), సంసారమును వదలి యెప్పుడును ఈశ్వరుని సేవించువాఁడును (అనగా భవమును వదలియు భవుని సేవించువాఁడును), హంసయైనను మానససరోవరమున అనురాగము లేనివాఁడును, (అనగా మనస్సంబంధమగు యనురాగము లేనివాఁడును);

12. ధీరత్వసంపదిసువర్ణగిరేరనూనం
వారాన్నిధేరధికమేవగభీరతాయాం।
క్షాంతౌజయంతమచలామఖిలస్యధాత్రీం
దాంతౌనిదర్శనమశాంతికథాదవిష్ఠం॥

ధైర్యమున మేరువుకంటె తగ్గనివాఁడును, గాంభీర్యమున సముద్రముకంటె నధికుఁడును, ఓర్పునందు భూమిని జయించినవాఁడును, అంతరింద్రియ నిగ్రహమున యుదాహరణమును, శాంతిగలవాఁడును;

13. నీలారవిందసుహృదాసదృశంప్రసాదే
తుల్యంతథామహసితోయజబాంధవేన।
బ్రాహ్మ్యాంస్థితౌతుపితరంవటమూలవాసం
సంస్మారయంతమచలంతమనూదితంమే॥

చల్లదనమున చంద్రుని బోలువాఁడును, ప్రకాశమున సూర్యుని బోలువాఁడును, బ్రాహ్మీస్థితియందు వటమూలవాసియగు దక్షిణామూర్తిని తలపింపఁ జేయువాఁడును, యచలుఁడును, నాకు తరువాత నుదయించిన వాఁడును;

14. యస్యాధునాపి రమణీరమణీయభావా
గీర్వాణలోకపృతనాశుభవృత్తిరూపా।
సంక్షోభతేశిరసినాపిమనోజగంధ
స్తత్త్వాదృశంగృహిణమప్యధిపంయతీనాం॥

ఎవనియొక్క శిరస్సున ఇప్పటికిని రమణీయవృత్తియనెడు దేవసేవ

(రమణి) యున్నదో, ఉండినను మన్మథవాసనయు లేదో అట్టి గృహస్థుఁడైనను యతులలో గొప్పవాఁడును;

15. వందారులోకవరదంనరదంతినోపి
మంత్రేశ్వరస్యమహతో గురుతాంవహంతం।
మందారవృక్షమివసర్వజనస్యపాద
చ్ఛాయాంశ్రితస్యపరితాపమపాహరంతం॥

భక్తజనవరదుఁడును, నరదంతి నామయుతుఁడగు మంత్రేశ్వరునికి (గణపతియను మంత్రశాస్త్రవేత్తకు) గురువును, పాదములనీడ నాశ్రయించిన ఎల్లరకు పారిజాతమువలె తాపముఁ బోగొట్టువాఁడును;

16. యస్తంత్రవార్తికమనేకవిచిత్రయుక్తి
సంశోభితంనిగమజీవనమాతతాన।
భట్టస్యతస్యబుధసంహతిసంస్తుతస్య
వేషాంతరంతునిగమాంతవచోవిచారి॥

ఎవఁడు వేదములకాధారమగు యనేక విచిత్రయుక్తులచేఁ బ్రకాశించు తంత్రవార్తిక మొనర్చెనో యా పండిత సన్నుతుఁడగు భట్టపాదుని యొక్క మాఱువేషము అగువాఁడును, వేదాంతవచనముల విచారించువాఁడును;

17. వేదశీర్షచయసారసంగ్రహం
పంచరత్నమరుణాచలస్యయః।
గుప్తమల్పమపిసర్వతోముఖం
సూత్రభూతమతనోదిమంగురుం॥

ఎవఁడు వేదాంతసారముయొక్క చేరికయగునదియు, మఱుగుచేయబడి యల్పముగ నుండినను అంతట వ్యాపించునదియగు అరుణాచలపంచరత్నమును సూత్రప్రాయముగ నొనర్చెనో యాగురుఁడును;

18. దేవవాచిసుతరామశిక్షితం
కావ్యగంధరహితంచయద్యపి।
గ్రంథకర్మణితథాపిసంస్ఫుర
ద్భాషితానుచరభావసంచయం॥

సంస్కృతమును బాగుగ నభ్యసింపనివాఁడైనను, కావ్యగంధము లేనివాఁడైనను గ్రంథకార్యమునవచనములకు వెనుక నడుచు భావముల పుష్టిగల వాఁడును;

19. లోకమాతృకుచదుగ్ధపాయిన
శ్శంకరస్తవకృతోమహాకవేః।
ద్రావిడద్విజశిశోర్నటద్గిరః
భూమికాంతరమపారమేధసం॥

లోకమాతయొక్క స్తన్యమును ద్రాగినవాఁడై శంకరస్తుతి నొనర్చిన మహాకవియు, ద్రావిడబ్రాహ్మణశిశువును, నాట్యమాడుచున్న వాక్కులుగలవాఁడగు సంబంధమూర్తి యొక్క మాఱు వేషమును, అపారబుద్ధిగల వాఁడును;

20. భూతలేత్విహతృతీయముద్భవం
క్రౌంచభూమిధరరంధ్రకారిణః।
బ్రహ్మనిష్ఠితదశాప్రదర్శనాత్
యుక్తివాదతిమిరస్యశాంతయే॥

బ్రహ్మనిష్ఠగలవారియొక్క స్థితిని కనుబఱచి, యుక్తివాదమను చీకటిని పోగొట్టుటకై జనించిన కుమారునియొక్క మూడవ యవతారమును;

21. కుంభయోనిముఖమౌనిపూజితే
ద్రావిడేవచసివిశ్రుతంకవిం।

దృష్టవంతమజరంపరంమహః
కేవలంధిషణయాగురుంవినా॥

అగస్త్యుఁడు మున్నగు ఋషులచేత బూజింపబడిన ద్రావిడభాష యందు ప్రసిద్ధకవియు, గురువులేక కేవలముబుద్ధిచే నాశరహితమగు మాయకంటె పరంబగు తేజస్సును చూచినవాఁడును;

22. బాలకేపిజడగోపకేపివా, వానరేపిశునివాఖలేపివా।
పండితేపిపదసంశ్రితేపివా, పక్షపాతరహితంసమేక్షణం॥

బాలునియందును, జడునియందును, గొల్లవానియందును, వానరమందును, కుక్కయందును, దుర్జనునియందును, పండితునియందును, ఆశ్రితునియందును పక్షపాతము లేనివాఁడై సమమగు చూపుగలవాఁడును;

23. శక్తిమంతమపిశాంతిసంయుతం
భక్తిమంతమపిభేదవర్జితం।
వీతరాగమపిలోకవత్సలం
దేవతాంశమపినమ్రచేష్టితం॥

శక్తిగలవాడయ్యును శాంతికలవాడును, భక్తిగలవాఁడయ్యును భేదము లేనివాఁడును, అనురాగము లేనివాఁడైనను లోకమునందు వాత్సల్యము గలవాడును, దివ్యాంశముగలవాఁడైనను అణకువజెందిన నడవడి గలవాఁడును;

24. ఏషయామిపితురంతికంమమా
న్వేషణంతునవిధీయతామితి।
సంవిలిఖ్యగృహతోవినిర్గతం
శోణశైలచరణంసమాగతం॥

నేను తండ్రియగు ఈశ్వరుని సన్నిధానమున కేగెదను, నన్ను వెదుక వద్దని జాబువ్రాసి ఇంటనుండి బయలువెడలి యరుణగిరి జేరినవాడును;

25. ఈదృశంగుణగణై రభిరామం
ప్రశ్రయేణరమణంభగవంతం ।
సిద్ధలోకమహిమానమపారం
పృష్టవానమృతనాథయతీంద్రః॥

ఈలాటివాఁడును, గుణముల యొక్క గుంపుచే మనోహరుఁడును యగు రమణభగవంతుని అపారంబగు సిద్ధలోకమహిమనుగుఱించి అమృతనాథయతీంద్రుఁ డడిగెను.

26. ఆహతంసభగవానగవాసీ
సిద్ధలోకమహిమాతుదురూహః ।
తేశివేనసదృశాశ్శివరూపా
శ్శక్నువంతిచవరాణ్యపిదాతుం॥

అరుణగిరియందుండు రమణభగవంతుఁ డమృతనాథయతికి సిద్ధుల మహిమ ఊహింపనలవిగానిదియు శివునితో సమానులును శివరూపులువయి వరముల నిచ్చుటకుగూడ సమర్థులగుచున్నారనియును వచించెను.

ఇతి శ్రీరమణగీతాసు బ్రహ్మవిద్యాయాం యోగశాస్త్రే
శ్రీ రమణాంతేవాసినో వాసిష్ఠస్య గణపతే
రుపనిబంధే సిద్ధమహిమానుకీర్తనంనామ
అష్టాదశోధ్యాయః.

ఇటుల బ్రహ్మవిద్యయు యోగశాస్త్రమునగు శ్రీరమణగీతయందు
రమణశిష్యుఁడును వాసిష్ఠుండునైన గణపతిచేఁ జేయబడిన
గ్రంథమున సిద్ధమహిమానుకీర్తనమను
పదునెనిమిదవ అధ్యాయము.

శ్రీరమణార్పణమస్తు.

శ్రీ రమణాయనమః.

అనుబంధము ౧.

శ్రీ రమణ చత్వారింశత్.

1. కథయా నిజయా కలుషం హరతా
కరుణానిధినాఽరుణశైలజుషా ।
ఖగవాహనభాషితతత్త్వవిదా
వృషవాహన మౌనరహస్యభృతా॥

తన కథచేతఁ బాపములను హరించువాఁడును, కరుణానిధియు, అరుణాచలుని సేవించువాఁడును, గరుడవాహనుఁడగు విష్ణువు భాషితము (అనఁగా భగవద్గీత)యొక్క తత్త్వము నెఱింగినవాఁడును, వృషభవాహనుఁడగు శివుని మౌనరహస్యమును భరించువాఁడును,

2. గణరాణ్ముఖసూరిసభాగురుణా
గుణసంచయరత్నమహోదధినా ।
ఘనగూఢసహస్రకరేణయథా
తనుకంచుకగుప్తమహోమహసా॥

గణపతి మొదలగు పండితుల సభకు గురువైనవాడును, గుణరత్నసమూహమునకు మహాసముద్రమైనవాఁడును, మబ్బుమాటయిన వే వెలుంగువలె దేహమును కంచుకముచే డాపఁబడిన మహాతేజస్స్వరూపమైనవాఁడును,

3. చతురేణచలేంద్రియనిగ్రహణే
పటునాపరకీయగుణగ్రహణే ।

ఛలవర్జితమౌనసమాధిజుషా
బలతర్జితభీకరకామరుషా ॥

చలించుస్వభావముగల యింద్రియములను లోఁబఱచుకొనుట యందు నేర్పరియు, పరులగుణములను గ్రహించుటయందు సమర్థుఁడును, వంచన యించుకయు లేని మౌనసమాధిం బూనినవాఁడును, భయంకర కామక్రోధములను బలముచే నడఁగఁగొట్టిన వాఁడును,

4. జఠరంసమయేపరిపూరయతా
కఠినంవ్రతమద్రితటేచరతా ।
ఝషకేతనశస్త్రదురాపహృదా
కృషిమాత్మవిబోధవిధౌదధతా ॥

తా॥ సమయమునఁ గడుపు నింపుకొను వాఁడును, గొండచేఱియ లోఁ గఠినవ్రతమును జరపుకొనువాఁడును, మీనకేతుని (అనఁగా మన్మథుని) శస్త్రములకు అగ్గముగాని హృదయము గలవాఁడును, ఆత్మవిబోధ విధానమునఁ బనిఁగొన్నవాఁడును,

5. భవభీకరవారినిధింతరతా
కరతామరసేనసుపాత్రవతా ।
స్వదృశాధికశీతలకాంతిభృతా
భయమంఘ్రిసరోజజుషాంహరతా ॥

జన్మరూపమైన భయంకరసముద్రమును దాఁటినవాఁడును, గేలుతమ్మియందుఁ జక్కని పాత్రగలవాఁడును, మిక్కిలి చల్లని కాంతి దాలుకు తనచూడ్కిచేతఁజరణకమలసేవకుల భయమునుహరించువాఁడును,

6. నమతామతిభక్తిమతాంనిధినా
ఘనతాపవిధూననసన్నిధినా ।
యతిధర్మతతింపరిపాలయతా
పరితశ్చితమోవినివారయతా ॥

మిక్కుటమగు భక్తితో మ్రొక్కులిడువారి పాలిటి పెన్నిధియైనవాడును, సన్నిధి మాత్రమున నెంత దొడ్డ తాపమునైనను బారఁద్రోలువాఁడును, యతిధర్మములనెల్లఁ బరిపాలించువాఁడును, జుట్టున్నవారి తమమును జక్కఁగా నివారించువాఁడును,

7. ఫణినాయకవర్ణ్యగుణౌఘభృతా
భణితీః ప్రియసత్యహితా భణతా।
బహుమానవశాదయతా సుఖితా
మవమానతతేరవిదూనవతా ॥

పాములరాజు (అనగా ఆదిశేషువు) పొగడఁదగిన గుణసమూహము గలవాఁడును, ప్రియము సత్యము హితము నగు మాటలఁ బలుకువాఁడును, బహుమానవశమున నుబ్బనివాఁడును, అవమానము లెన్ని వచ్చినను గుందనివాఁడును,

8. యతినామధిపేనకుశాగ్రలస
న్మతినాధృతినాశితచిత్తభువా।
లహరీం ప్రమదస్య సదావహతా
నిహతాంతరశాత్రవసంహతినా ॥

యతులనాయకుఁడును, కుశాగ్రబుద్ధియైనవాఁడును, చిత్తసంభవుని (అనగా మన్మథుని) ధీరతచే నాశ మొనర్చినవాఁడును, ఆనందలహరిని సదా వహించువాఁడును, అంతశ్శత్రుసమూహమును సమయించినవాఁడును,

9. భగవత్పదమన్యజనాసులభం
స్వగుణైరధిగత్య పరం జయతా।
మమతారహితేన హితేన సతాం
నిహితేనగణప్రభుణా హృదయే ॥

ఇతర జనులకు సులభముగాని భగవత్పదమును దనగుణముల చేఁ బొంది పరమును జయించినవాఁడును, మమతలేనివాఁడును, సజ్జనమునకు హితుడును, గణపతిచేత హృదయమందు నిలుపుకొనఁబడినవాఁడును,

10. ధరణీధరజాంకమపిత్యజతా
ధరణీతలవాసితమోధుతయే ।
నరవేషభృతానగరంధ్రకృతా
రమణేనసనాథమిదంభువనం ॥

భూతలవాసుల తమము నెగురఁ గొట్టుటకై పార్వతియొడిని సైతము వీడినవాఁడును, మనుష్యవేషముఁ దాల్చిన క్రౌంచబిలకారి (క్రౌంచేగుబ్బలిని దూటువొడిచినవాఁడు, అనగాఁ గుమారస్వామి)యునగు శ్రీ రమణునిచేత నీలోకము సనాథమైనది.

11. పరదేశినేవధవళేనవాసస:
శకలేనవేష్టితకటీవిశోభినా ।
వరదేశికేననరవేషధారిణా
శిఖివాహనేనగురుమజ్జగద్భవేత్ ॥

పరదేశివలెఁ దెల్లని గోచిపేలికను మొలకుఁజుట్టి శోభిల్లువాఁడును, శ్రేష్ఠగురువును, మనుష్యవేషముఁదాల్చిన మయూరవాహనుఁడు అనగాఁ గుమారస్వామియును అగు శ్రీ రమణునిచేత జగము గురుయుక్తమయ్యెడిని.

12. అతీతగుణజాలాయ
నైష్ఠికబ్రహ్మచారిణే ।
నమోమాయామనుష్యాయ
గురవేతారకారయే ॥

గుణసమూహమున కతీతుఁడై నవాఁడును, నైష్ఠికబ్రహ్మచారి యు, వ్యాయామనుష్యాకారుఁడును, దారకాసురవైరి, అనగా కుమార స్వామియును అగు గురువునకు నమస్కారము.

13\. యానాయాత్రన కేకినాంకులపతిః
స్నానాయనస్వర్ణ దీ
పానాయక్షితిభృన్మహేంద్రదుహితు
ర్న స్తన్యదుగ్ధామృతం।
గానాయప్రమథేశ్వరాస్సవయసో
నైవాత్రవీణాభృతో
వాసంశోణగిరౌకరోషి భగవన్
క్రౌంచాద్రిభేత్తః కుతః॥

ఇచ్చట యానమునకై నెమళులకులపతి లేఁడు; స్నానమునకై స్వర్గనదిలేదు; పానమునకై పార్వతీదేవి చేనుబాలు అను నమృతము లేదు; గానమునకై సవయస్కులగు వీణాధరులు ప్రమథనాథులు ఇచ్చట లేనే లేరు; మఱి, కొంచెగుబ్బలినిదొలిచిన వాఁడా (కుమారస్వామి), భగవంతుఁడా, అరుణాచలమందేల నివసింతువు?

14\. ఏకంవక్త్రిముమాంకవాసవిరహః
పాణౌనశక్త్యాయుధం
మర్త్యత్వంనపతాకినీచపృతనా
పార్శ్వద్వయేనాకినాం।
వేషోలంపునరేషముగ్ధనయన
ప్రచ్ఛాదనేభూజుషా
మంతర్ధానముపైషి తారకరిపో
క్వస్తన్యదాయాదతః॥

ఒకే మొగము, పార్వతియొడినుండి వీడ్పాటు, చేతి శక్తియను నాయుధములేమి, మర్త్యజన్మము, పతాకములఁ బూని సేన యిరుప్రక్కల లేమి-ఈవేసము భూలోకవాసుల ముగ్ధనే మూసివేయుటకుఁ జాలునుగాని, యో తారకాసురవైరీ(కుమారస్వామీ) సన్యదాయాదినుండి యెట్లు నీవంతర్ధానము కాఁగలవు?

15. కేచిద్యోగవిదాంపురస్సరఇతి
ప్రజ్ఞానిబుద్ధ్యాపరే
సాధుః కశ్చిదితీతరేగురుధియా
కేప్యంఘ్రిపద్మంతవ।
సేవంతేరమణాభిధానమనుజ
క్షేమాయజాతక్షితౌ
ద్విత్రాస్త్వాంగిరిజాంకపీఠనిలయం
జానంతి దేవంగుహం॥

యోగవిదులలో నగ్రేసరుఁడని యొక కొందఱును, ప్ర(జ్ఞాని) యను తలంపుతో మఱికొందఱును, యొకానొక సాధువని యితరు(లు) గురువని భావించి యెవరో కొందఱును నీపాదపద్మములను సేవిం(తురు). ఓ రమణనామధారీ,నీవు మానవక్షేమముకొఱకుఁ బుడమియందవతరి(ంచిన) యుమాంకపీఠవాసియగు దేవుఁడవే (కుమారస్వామివే) అని యిరు ముప్వురో యెఱుంగుదురు.

16. ఓంకారార్థముపాదిశోభగవతే
వాణీమనోహారిణే
తాతాయాప్యుపదేష్టుముద్యతమభూ
త్కించిత్త్వదీయంముఖం।
జ్యేష్ఠస్యాద్యసహోదరస్యగురుతాం
ప్రాప్తోసిధీగౌరవాత్

సుబ్రహ్మణ్యాకనిష్ఠతామపిగత
స్సర్వాధికస్త్వంగుణైః॥

భగవంతుఁడగు వాణీమనోహరునకు (బ్రహ్మదేవునకు) ఓంకారార్థము నుపదేశించితివి. నీమోము తండ్రికిఁగూడ నించుక యుపదేశింప సమకట్టినదాయెను. బుద్ధిగౌరవమువలన నిప్పుడు అన్నకు గురువైతివి. ఓ సుబ్రహ్మణ్యా, నీవు పిన్నవయ్యును గుణములచేత నందఱికన్న మిన్నవైనాఁడవు.

17. యత్పూర్వం శ్రుతిపారదర్శిధిషణో
ద్వైపాయనోద్యారుహత్
పశ్చాద్బోధకలావిధూతతిమిర
శ్శంకాపహశ్శంకరః।
తత్సంప్రత్యఖిలావనీతలజుషా
మాచార్యసింహాసనం
దేవత్వాం ప్రతివీక్షతేనరతనో
గీర్వాణసేనాపతే॥

దేనిని మున్ను వేదపారము నెఱుఁగు బుద్ధిగల ద్వైపాయనుఁడు (వ్యాసుఁడు)ను, పిమ్మట బోధకళచేతఁ జిమ్మచీఁకటి నెగఁజిమ్మువాఁడు శంకాపహారియగు శంకరుఁడును అధిరోహించిరో, ఆ యఖిలజగదాచార్య సింహాసనము ఇప్పుడన్నను ఓ దేవా, మనుష్యదేహమును దాల్చిన యో దేవసేనాపతీ (కుమారస్వామీ), నిన్నుఁగోరి యెదురుచూచుచున్నది.

18. ధర్మేనాశముపాగతే త్రిభువనే
పర్యాకులేపాపతః
ప్రజ్ఞానేపరితో గిరాంపథిముధా
సంచార్యమాణేజనైః।

సద్భావేపరమేశ్వరస్యచపితు
స్సందేహడోలాంగతే
ద్వీపఃకైతవమర్త్యకేకితురగ
త్వామంతరాకస్సతాం॥

ధర్మము పాడగుచుండఁగా, ముల్లోకములును బాపమువలన నల్లాడుచుండఁగాఁ, దండ్రియగుపరమేశ్వరుని సద్భావమే (ఉనికియే) సందేహ డోలాగతమగుచుండఁగా, ఓ మాయామర్త్యరూపా, ఓ మయూరవాహనా, సజ్జనమునకు నీవుదక్క మఱి ద్వీపము(శరణ్యము) ఏమిగలదు?

19. వైరాగ్యంతవవిత్తమస్తుకరుణాం
శక్నోషిహాతుంకథం
దూష్యస్తేస్తుసముద్యమఃపితృపద
ధ్యానంచకింతాదృశం।
కామస్తేస్తువిగర్హితోవినమతాం
రక్షాచకింగర్హితా
స్కందచ్ఛద్మమనుష్యకిన్నుసమయం
కంచిత్సముద్వీక్షసే॥

వైరాగ్యము నీ సొత్తగునుగాక, కరుణ నెట్లు పోరిపుచ్చఁగలవు? పనిబూనుట నీకు దూష్యమగునుగాక, పితృపదధ్యానమును అట్టిదేనా? కామము నీకు నింద్యమగునుగాక. భక్తరక్షణము నింద్యమగునా? ఓ స్కందుఁడా, ఓ మాయామనుష్యుఁడా, యేదే నొక సమయము నెదురుచూచుచు నూరకున్నావా యేమి?

20. దూరంయాహికువాదధర్మవృష తే
నేతఃపరంపంగుతా
దుర్భాగ్యేం తేభువనంజహీహిపరితో
వర్ధస్వసంసత్సతాం।

సోదర్యేణసమన్వితోభువమిమాం
ప్రాప్తోగురుగ్రామణీః
శూరాంతఃపురనేత్రవిభ్రమహరో
దేవోభవానీసుతః॥

కువాదమా, దూరముగాఁ బొమ్ము; ధర్మవృషభమా, యిఁక మీఁద నీకుఁ గుంటువలదు; దుర్భ్రాంతీ, పుడమిని వీడుము; సజ్జనులకూట మా, చుట్టును వర్ధిల్లుము; (ఏల యన), శూరాసురుని రాణివాసముల చూడ్కి వేడుకను హరించిన దేవుఁడు పార్వతీపుత్రుఁడు (కుమారస్వామి) గురూత్తముఁడు సోదరునితోఁ గలసికొని యీ భూమిని జేరినాఁడు.

21. జన్మస్థానమవాప్యగుప్తమహామో
యోభేదమాధూతవాగ్
భూతానాంచరతాంపృథగ్విధధియా
మాత్మైవయోభాసతే।
దేహంసర్వమిదంజగచ్చవిభవా
దాక్రమ్యయఃప్రోల్లస
త్యేకస్తంగురుమూర్తిమానమతరే
లంబోదరభ్రాతరం॥

నేననునది పుట్టుచోటును జెంది యెవఁడు భేదము రూపుమాపెనో, చరించు భూతముల నానావిధచేతములం దెవ్వఁడు తాను (ఆత్మ) గానే వెలుంగునో, దేహమును ఈసర్వజగత్తును విభవమువలన నాక్రమించి యెవ్వఁడు ఒక్కఁడే పరిఢవిల్లునో, ఆ గురుమూర్తిని లంబోదరసోదరునిఁ (గుమారస్వామిని) బ్రార్థింపుమోయి.

22. అంతర్యశ్చబహిర్విధూతతిమిరం
జ్యోతిర్మయంశాశ్వతం

స్థానం ప్రాప్య విరాజతే వినమతా
మజ్ఞానమున్మూలయన్ ।
పశ్యన్విశ్వమపీదముల్లసతి యో
విశ్వస్య పారే పరః
తస్మై శ్రీరమణాయ లోకగురవే
శోకస్య హంత్రే నమః॥

ఎవ్వడు లోపలను వెలుపలను దిమిరమును బటాపంచలు గావించిన జ్యోతిర్మయశాశ్వతస్థానమును బొంది భక్తుల యజ్ఞానమును నిర్మూలించుచు విరాజిల్లుచున్నాఁడో, యెవ్వఁడు ఈ విశ్వమును జూచుచున్నను విశ్వముయొక్క పారమునందుఁ బరుడై పరిఢవిల్లుచున్నాఁడో, లోకగురువును శోకనాశకుఁడునైన యా శ్రీ రమణునకు నమస్కారము.

23. ప్రసర తాదితః శుభవిలోకితం ।
రమణ తే సకృత్ఫలతు మే కృతం॥

ఓ రమణా, యెప్పుడైన నొకమాఱు నీ శుభవీక్షణ మిటు ప్రసరించుటం జేసి నా పుణ్యము ఫలించును గాక!

24. రమణ జన్మినాం మయి భవాన్ గురుః ।
అభిద ఆశయ స్తవ మహానురుః॥

ఓ రమణా, నీవు జీవులకు గురువవోయి. భేద మెఱుఁగని నీ యాశయము (హృదయము) చాల గొప్పది.

25. జగదహంపరః స్ఫురతమే త్రయం ।
సదభిదం గిరా తవ విసంశయం॥

జగము నేను ఈశ్వరుఁడు అను మూడును సత్తునకు (ఉన్న వస్తువునకు) వేఱు గాకుండుట నీ వాక్కువలన నిస్సందేహముగా నాకుఁ దోఁచెడిని.

•26. త్వదుపదేశతోగలతిసంవిదా ।
•మయినిరన్వయా సదహమోర్భిదా॥

నీ యుపదేశమువలన నాయందు వేఱులేని యెఱుకచే సత్తునకును (ఉన్నవస్తువునకును) నేనను దానికిని భేదము జాఱిపోయినది.

27. అహమిదయోంతరస్తమమలంహృది ।
అనుభవేమభోస్తవకృపాయది॥

నీ కృప యున్నయెడల, నేననుదానిలోపలనున్న యా నిర్మల వస్తువును హృదయమం దనుభవింతుమయ్యా!

28. నకరుణాగుణాస్తవవిదాంపతే ।
హృదయతేజసః సహజభైవతే ॥

విద్వత్సార్వభౌమా, కరుణ నీకు గుణముకాదు; అది నీహృదయ తేజస్సుయొక్క సహజప్రకాశమే.

29. తవతనుర్జ్వలత్యనఘవిద్యుతా ।
తవదృగాతతాలసతిభాస్వతా ॥

నీ నెమ్మేను మెఱుమై కనులకు మిఱుమిట్లు గొలుపుచున్నది. నీ నిడుదచూడ్కి కాంతిఁ దొలుకుచు వెలుఁగుచున్నది.

30. కబలితంమనస్తవవిభోహృదా ।
త్వమసిసంతతంవిలసితోముదా ॥

ఓ విభుఁడా, నీమనము హృదయముచే మ్రింగఁ బడినది. నీ వెల్లపుడును ఆనందమునఁ దేలియాడుచున్నావు.

31. భువనభూపతే ర్భగవతఃకృతే ।
భవసిపాచకోయమవతాంపతే ॥

ఓ యతిపతీ, జగత్ప్రభువైన భగవంతునికొలువున నీవు వంటలవాఁడవై యున్నావు.

32. నరపశూనిమానహామితాడయన్ ।
పరశివౌదనంవితనుషేపచన్ ॥

తా॥ ఈ మనుష్యపశువులను అహముఁ గొట్టి పరమశివుని యన్నము వండుచున్నావు.

33. తిమిరాణిన కేవలంవచోభిః
కరుణాపాంగవిలోకితైశ్చనృణాం ।
హృదయేప్రసరంతిమర్దయంతం
భగవంతం రమణం గురుం నమామి॥

చీకటులను కేవలము వాక్కులచేతనే గాక కరుణాకటాక్ష వీక్షణములచేతను వెడలనడుచుచు మానవుల హృదయమందు వ్యాపించు భగవంతుఁడు గురువును అగు రమణునకు మ్రొక్కెదను.

34. భవజలనిధింగాహంగాహం
చిరాదలసాఽలసాన్
పదజలరుహద్వంద్వద్వీపం
శ్రితాం స్తవసంప్రతి।
రమణభగవన్ కల్యాణానాం
నికేతనపాహినః
సదయదయయాసిక్తైర్భక్తా
నపాంగవిలోకితైః॥

చిరకాలము సంసారసాగరమందు మునిఁగిమునిఁగి డస్సిడస్సి యిప్పుడు నీ పదకమలద్వయమను దీవిగడ్డ నాశ్రయించిన భక్తులమగు మమ్ము ఓ దయాళూ, ఓ కల్యాణనిలయా, ఓ రమణభగవంతుడా, దయార్ద్రములగు కటాక్షవీక్షణములచే రక్షింపుము.

35. యదినజననీ స్తన్యందద్యా
చ్ఛిశోర్బతకాగతిః

యదిపశుపతిః క్రోధం కుర్యా
త్వశోరవనం కుతః।
యదిపదజుషామాచార్యత్వం
నిహంసి న సంశయం
భ్రమశతపరాభూతా ఏతే
తరంతు భవం కథం॥

తల్లి చేనుబాలియ్యదేని యకటా! బిడ్డగతి యేమి కాఁగలదు? పశుపతి కోపము సేయునేని పశురక్షణ మెవ్వలనఁ జొప్పడును? (అట్లే) ఓ యాచార్యుఁడా, నీవు పదభక్తుల సంశయమును హతమార్పవేని లెక్కలేని భ్రమలకుఁ జిక్కువడి పరువుఁ గోల్పోయిన వీరు జన్మమునుండి కడతేఱుట యెట్లు ఘటిల్లును?

36. విశదహసితే పూర్ణా శాంతిః
సుధాకరసోదరే
స్థిరపృథులయోః పూర్ణా శక్తిః
దృశోరతులార్చిషోః।
హృదయకమలే నిత్యా నిష్ఠా
బహిశ్చ్యసరత్విభే
రమణభగవన్ కో వా మానీ
సమస్తవభూతలే॥

అమృతకరునకుఁ (జంద్రునకుఁ) దోఁబుట్టువనఁదగు విమల హాసమునందు నిండు శాంతి (నెలకొన్నది). దీటులేని తేజము కలిగి చలింపని గొప్పకన్నులందు నిండుశక్తి (నెలకొన్నది). వెలికిఁ బ్రసరించు కాంతిగల హృదయకమలమందు నిత్యనిష్ఠ (చెదరనినిలుకడ) (నెలకొన్నది). ఓ రమణ భగవంతుఁడా, భూతలమందు నీకు సమానుఁడగు మానియెవ్వఁడు?

37\. దేవీశక్తిరియం దృశ్యాశ్రితజన
ధ్వాంతౌఘసంహారిణీ
దేవీ శ్రీరియమంబుజాక్షమహిషీ
భక్తైస్సమాశ్రీయదే।
దేవీ బ్రహ్మవధూరియం విజయతే
వ్యాహారసాధారా
విశ్వాచార్యమహానుభావరమణ
త్వాంస్తోతుకః ప్రాకృతః॥

భాసిల్లుచుండెడి యాశ్రితజనుల తమము రూపుమాపు శక్తి
దేవియు, పవిత్ర హృదయ కమలమున నిడే పద్మాక్షుని పట్టపు
రాణి శ్రీదేవియు, వాక్కుగా నుండు నిదియున్నది యిదే బ్రహ్మయిల్లాలు
వాణీదేవియు విజయమొందుచున్నారు. ఓ విశ్వాచార్యా, ఓ మహాను
భావా, ఓ రమణా, ప్రాకృతుండెవ్వండు నిన్నుం బొగడంగలండు?

38\. సోహంజాతో రమణభగవన్
పాదయోస్తే దవిష్ఠో
మధ్యేప్యస్మిన్మహతి సమయే
శక్తిలాస్యే ప్రవృత్తే।
సూర్యస్యేవ జ్వలితమహసో
దూరగాంనాథశక్తిం
విశ్వస్యాగ్ర్యాంతవమమమనో
వీతదుఃఖంతథాపి॥

ఓ రమణభగవంతుఁడా, నేను నీపాదయుగ్మమునకు ఎంతయో
దవ్వున నున్నవాఁడనైతిని. అట్లయ్యును ఓ నాథా, శక్తిలాస్యము(నర్తన)
గల యీ మహత్సమయము పొందుచుండగా, సూర్యుని తేజము వలె వగద్ధ

యమానమై దూరమేఁగుచెంచు నీ మేటిశక్తిని నమ్మికొని నామనము దుఃఖరహితమగుచున్నది.

39\. తద్భాగధేయమసమానమనేకమాని
వాసార్జితంక్షితిభృతః ఖలులోహితస్య।
అంగీచకారభగవాన్ రమణో మహర్షి
రన్యేషుసత్స్వపిదిమంబహుషుస్థలేషు॥

అరుణాచలమునకుఁ బలువురు మౌనులు నివసించుటంజేసి చేకూడిన భాగ్యము అసమానమైనది. (ఏలన) భగవంతుఁడు రమణమహర్షి యితర మహాస్థలము లెన్నో యుండఁగా దీనినే అంగీకరించినాఁడు.

40\. శాంతిర్నితాంతమధికాపరమాస్యశక్తిః
వైరాగ్యమద్భుతతమంకరుణాతుసాంద్రా।
జ్ఞానంనిరస్తకుహనంమధురంచవృత్తం
నౄణాంనిదర్శనమయంరమణో మహర్షిః॥

ఇతనికి శాంతియో అత్యంతము, శక్తియో పరమోత్కృష్టము; ఇతనికి వైరాగ్యమో అద్భుతతమము, కరుణయో సాంద్రము (దట్టమైనది); ఇతనికి జ్ఞానమో మాయను మటుమాయము గావించినట్టిది, వర్తనమో మధురమైనది; (కావున) మానవులకు నిదర్శనమైనవాఁడీ రమణమహర్షి.

నారసింహిర్గణపతిర్వాసిష్ఠోరమణంగురుం।
చత్వారింశన్మితైః పద్యైఃస్కందాంశంస్తుతవాన్ఋషిం॥

నరసింహుని పుత్రుఁడు వాసిష్ఠగణపతి చత్వారింశత్ (నలువది) అను పరిమితిగల ఈ పద్యములచే గురువును స్కందాంశసంభవుఁడును అగు రమణమహర్షిని స్తోత్రము గావించెను.

శ్రీ రమణార్పణ మస్తు.

అనుబంధము ౨.

శ్రీరమణ విభక్త్యష్టకము.

1. శ్రీమత్పారాశరోయం ప్రముదితవదనః
పావనః పార్వతీయః
ప్రత్యగ్దృగ్దేవకల్పో విగతభవభయ
స్సర్వదా సుప్రసన్నః।
ఆత్మన్యేవప్రలీనః పరమగుణనిధి
ర్మౌనముద్రోపపన్నో
దృష్టస్సంతృప్తచిత్తో రమణమునిరహో
సచ్చిదానందకందః॥

శ్రీమంతుఁడు పారాశరుఁడు నగుమోమువాఁడు పవిత్రుఁడు పార్వతీపుత్రుఁడు దివ్య(జ్ఞాన) దృష్టిం బొరసినవాఁడు దేవునితో సమానుఁడు జన్మభయరహితుఁడు సదాప్రసన్నుడు ఆత్మ (తన)యందే యడఁగి యున్నవాఁడు పరమగుణనిధి మౌనముద్రదాల్చినవాఁడు మిక్కిలి తనిసిన మనస్సుగలవాఁడు సచ్చిదానందకందమైనవాఁడు అగు రమణముని ఆహా! యిదే దర్శనమొసంగుచున్నాఁడు.

2. యం దృష్ట్వైవావశిష్టం భవతిపునరహో
నేహకర్తవ్యతాయాం
సద్యశ్చిత్తప్రసాదాద్విగలతిమనసః
సర్వసంకల్పజాలం।

వృత్తిః శామ్యత్యనేకావిధిమనుజనితా
ద్వేషిణీవానిషేధాత్
సంతంపారాశరంతంగురురమణయతిం
సంతతంచింతయామి॥

ఆహా! యెవనిఁ బొడగాంచిన యంతనే యిఁక నిటఁ గర్తవ్యత నిశ్శేషముగ నశించునో, అప్పుడే పొడమిన చిత్తప్రసాదమువలన మనస్సునందలి సంకల్పసమూహ మెల్ల జాఱిపోవునో, విధిని (చేయవలయు దానిని) అనుసరించి పుట్టినదియు నిషేధము (చేయఁగూడనిది) అగుటవలనఁ బగయైనదియును అగు పలుతెగల తలంపు అణఁగిపోవునో, ఆ మహాత్మునిఁ బారాశరుని గురుని రమణయతిని నిరంతరము తలంతును.

3. యేనేయంచిత్రసృష్టిః బహిరివమనసా
స్వప్నవత్సంప్రదృష్టా
దృష్టిః ప్రత్యగ్గతాప్రిప్రణతభయహారీ
సంవిసృష్టాదయార్ద్రా।
స్వార్థాస్సంగస్యహానా త్తదనుగతధియ
స్సర్వతస్సన్నిరస్తాః
త్రాతస్తేమహానేర్త్యోరమణభగవతా
ధన్యతాంయాతిసద్యః॥

ఎవనిచేత నీ చిత్రసృష్టి వెలుపలిదివోలె మనస్సుచే స్వప్న సమానముగాఁ జూడఁబడెనో, చూడ్కి-దివ్యత్వమును (జ్ఞానమును) బొరసిన దయ్యు భక్తులభయమును హరించునదిగా దయార్ద్రముగా నొనర్పబడెనో సంగము వెన్నంటి వచ్చు స్వార్థభావములు సర్వమును సంగహానివలన సమయింపఁబడెనో, ఆ రమణభగవంతునిచేత రక్షింపఁబడు నిచ్చటి మర్త్యుడు తత్క్షణమే ధన్యత నొందును.

4. యస్మైతత్త్వార్థ వేత్త్రేపరమపదవిదే
స్వాత్మనోబోధయిత్రే
స్వానందస్యాపయిత్రేజనిమరణభయా
త్త్రాణినఃపాలయిత్రే।
ఆత్మానంప్రార్ప్యబుద్ధ్యాశరణముపగతా
ధన్యతాంయాంతిలోకా
స్తస్మైపారాశరాయోంరమణభగవతే
జ్ఞానదాత్రేనమస్తే॥

తత్త్వార్థవేత్తకై పరమపదవిదునికై స్వాత్మబోధకునికై స్వానందముఁ గొలుపువానికై జననమరణభయమునుండి ప్రాణుల రక్షించువానికై యెవనికై లోకులు బుద్ధిపూర్వకముగా ఆత్మను (తనను) సమర్పించుకొని శరణముం బడసి ధన్యతనొందుదురో, ఆ జ్ఞానదాతకై పారాశరునికై ఓం రమణభగవంతునికై వందన మిడెదను.

5. యస్మాత్సంపూర్ణ కామాద్విగతకలిమలా
ద్దివ్యవాగాత్మదేహా
న్నిత్యంప్రద్యోతమానాజ్జగతిహితపసా
సంస్థితప్రజ్ఞతోన్యః।
సంతప్తానాంప్రజానాంవిషయవిషధరై
రైన్వకశ్చిచ్ఛరణ్యః
తస్మాత్పారాశరాన్మేరమణమునివరా
దాత్మనస్సంవిదస్తు॥

ఎవనికంటె - సంపూర్ణకామునికంటెఁ గలిమలరహితునికంటె దివ్యవాగాత్మదేహునికంటె జగమందెల్లప్పుడుఁ దేజరిల్లుచున్నవానికంటె విషయములు అను విషధరముల (పాముల) చేఁ దపింపఁబడు ప్రజలకు శర

ణ్యము వేఱొదియు లేనేలేదో ఆ పారాశరునివలన రమణమునివరునివలన నాకు ఆత్మజ్ఞానము కలుగునుగాక.

6. యస్యాహమ్మమతిక్లిప్తిస్స్వయమిహగళితా
సంవిదేవావశిష్టా
ధర్మాధర్మప్రపంచఃసహవిధిభిరహో
సంప్రశాంతోనిషేధైః।
ఇష్టానిష్టేసమానేస్థితిరపిజగతి
ప్రాణినాంవాహితార్థా
తస్యేదంపాదయుగ్మంరమణభగవతః
సంప్రపద్యేశరణ్యం॥

ఆహా! యెవనికి "నేను" "నాది" అను తలంపు తనంతట నే వీడిపోయెనో, యెఱుకమాత్రమే మిగిలెనో, విధినిషేధములతో (వలయును - వలదు అను కట్టడలతోఁ) గూడిన ధర్మాధర్మప్రపంచము బొత్తిగా నణగిపోయెనో, ఇష్టానిష్టసమానస్థితియుఁగూడ జగమందలి జీవుల మేలుకొఱకే అయ్యెనో, శరణ్యమైన యా రమణభగవంతుని యొక్క పాదయుగ్మము నిదే భజింతును.

7. యస్మిన్నత్యాశ్రమస్థేహ్యభయముపగతే
వీతవర్ణప్రపంచే
బ్రహ్మిష్ఠేనిత్యతృప్తేపరమరసనిధౌ
సిద్ధయోష్టౌప్రణమ్రాః॥
కామాశ్చప్రాప్తకామాన్సుఖమిహపరమం
సంవిశంతీవనిత్యం
తస్మిన్పారాశరేమేరమణమునివరే
ధీంద్రియాణ్యారమంతాం॥

ఎవనియందు ఆశ్రమాతీతుఁడై యున్న వానియందు అభయ మొందినవానియందు వర్ణప్రపంచ రహితుని యందు బ్రహ్మనిష్ఠునియందు నిత్యతృప్తునియందుఁ బరమగసనిదానమైనవానియందు అష్టసిద్ధులు (అణిమాదులు) మిక్కిలి వంగియున్నవో (అడఁకువఁ జూపుచున్నవో), మఱియుఁ గామములు సఫలములై యెల్లప్పుడుఁ బరమసుఖముం బొరయు నట్లున్నవో, ఆ పారాశరునియంగు రమణమునివరునియందు నా బుద్ధియు నింద్రియములును క్రీడించుచుండును గాక !

8. స్వామిన్‌సర్వార్తిహారిన్నయిపరమగురో
నిర్మలజ్ఞానమూర్తే
వాసిష్ఠస్యప్రసాదాత్తవచరణయుగం
ప్రాప్యసర్వైర్దురాపం ।
పూర్ణాఃకామాఇహేతిప్రణిహితమనసా
ధన్యతాంభావయంతం
త్రాహీమంపాపజాలాద్రమణమునిపతే
దైవరాతంప్రపన్నం॥

స్వామీ, సర్వార్తిహారకుఁడా, ఓ పరమగురూ, ఓ నిర్మల జ్ఞానమూర్తీ, అందఱకు నందరాని నీ పాదయుగ్మమును వాసిష్ఠుని (వాసిష్ఠ గణపతియొక్క) ప్రసాదమువలనం బడయఁగలిగి యిటఁ గోరికలు నిండినవని దండి నిలుకడం జెందిన డెందముతో ధన్యోఽస్మి యనుకొనుచున్న శరణాగతుఁడగు నీ దైవరాతుని పాపసమూహమునుండి కాపాడుము.

రమణం రమణీయ చిద్విలాసం
శరణం సంస్మరణీయ సద్విలాసం ।
పరమం పరమార్థతత్త్వబోధం
కలయేకల్మషకలనప్రబోధం ॥

• రమణీయమగు చిద్విలాసము గలవాఁడును శరణమైనవాఁడును మిక్కిలి యొప్పుఁదగిన చక్కని విలాసము (క్రీడా - సద్వస్తువు యొక్క లీల) గలవాఁడును బరముఁడును బరమాత్మతత్త్వబోధగలవాఁడును బాపకీలనమునుండి మేలుకొలుపువాఁడును అగు శ్రీ రమణునిఁ దలంతును.

ఇతీదం దైవరాతీయం శ్రీరమణ విభక్త్యష్టకం సంపూర్ణం.

ఇట్లు దైవరాత విరచితమగు శ్రీ రమణ విభక్త్యష్టకము సంపూర్ణము.

శ్రీ రమణార్పణ మస్తు.

అనుబంధము 3.

శ్రీ గురు గీతము.

1. అవ్యక్తాద్యతఏతద్వ్యక్తం జాతమశేషం ।
యద్ధత్తేతదజస్రంయత్రాంతేలయమేతి॥

అవ్యక్తమగు దేనినుండి సమస్తప్రపంచము పుట్టినదో, ఏ అవ్యక్తము ఆవ్యక్తప్రపంచమును ధరింపుచున్నదో, ఏ అవ్యక్తమునందు అంతమునం దది లయమును బొందుచున్నదో;

2. ఆధారేఖలుయస్మిన్గోళానాంసహలక్షైః।
బ్రహ్మాండంప్రతితిష్ఠత్యేతన్నిస్తులసత్వే॥

ఈ బ్రహ్మాండము గోళముల లక్షలతోసహా నిరుపమాన సత్వము గల ఏ ఆధారమునందు నిలచియున్నదో;

3. సూర్యాదిగ్రహభాసాంయన్మూలంఘనతేజః।
యద్బ్రహ్మాదిసురాణాంశక్త్యశక్తిరుతాహో॥

ఏ ఘనతేజస్సు సూర్యాదిగ్రహ తేజస్సులకు మూలమో, ఎయ్యది బ్రహ్మాది దేవతల శక్తికి కారణమో లేక శక్తిగానే యున్నదో;

4. జ్ఞాత్వాతత్త్వమసంగాభాసాయస్యరమంతే।
యజ్జాలేనసమస్తేద్వైతేక్షాల్పమతీనాం॥

సంగరహితులు తత్త్వమును దేని ప్రకాశముచే తెలుసుకొని ఆనందించుచున్నారో, అల్పబుద్ధిగలవారికి దేని మాయచే సమస్తమునందు ద్వైతబుద్ధి కలుగుచున్నదో;

5. యద్ధ్యానేనభవంతిస్వాత్మానందనిమగ్నాః।
యన్నిష్ఠాఖిలుముక్తిర్యచ్ఛన్దోపితదర్థః॥

దేనిని ధ్యానించి స్వాత్మానందమునందు మునుగుచున్నారో, దేనియందు నిష్ఠ ముక్తియో, ఎయ్యది వేదమైయుండియు దాని యర్థమై యున్నదో;

6. తద్బ్రహ్మప్రణవాఖ్యంచిత్తేధ్యానకృతేమే।
అశ్రాంతంరమణాఖ్యాంబిభ్రద్భాతుమదిష్టాం॥

అట్టి ప్రణవపరబ్రహ్మము సంతతము నాచిత్తమునందు ధ్యానము నిమిత్తము నాకిష్టమగు రమణనామమును ధరించినదై భాసించునుగాక.

7. ఆధారేధృతమూలంహార్దాబ్జేకృతవాసం।
శీర్షాబ్జాయవహద్యత్పశ్చాదింద్రియశక్త్యై॥

ఎయ్యది మూలాధారమునందు వేళ్లుదన్నిహృదయపద్మమున వసించుచున్నదై పిమ్మట సహస్రారమునకు ప్రవహించుచు, తరువాత ఇంద్రియశక్తులకుఁ గారణమగుచున్నదో;

8. దృష్ట్యాంతఃపరాచ్యాయం దేహభ్రమకారి।
ఆవృత్తం తు పునర్యత్స్వాత్మైక్యానుభవాయ॥

ఆ ఇంద్రియద్వారా గలిగిన పరాచీ దృష్టియందు ఎయ్యది దేహాత్మ భ్రమను కలుగజేయుచున్నదో, ఎయ్యది తిరిగియు స్వజన్మస్థానమునకు (హృదయమునకు) ఆవృత్తమై స్వాత్మైక్యానుభవమునకు గారణమగుచున్నదో;

9. పశ్యద్వా విషయాఘుం విశ్రాంతం యదుతాహో।
ముక్త్యై సంస్థితమంతర్వృత్త్యైక్యానుభవేన॥

విషయములను జూచినను లేక విశ్రమించియున్నను ఎయ్యది ఏకవృత్త్యనుభవముచే లోపల నిలచినయెడల ముక్తికి గారణమగుచున్నదో;

10. ఆత్మజ్యోతిరిదం మేబిభ్రాణం రమణాఖ్యాం।
అశ్రాంతం స్ఫురతాత్తచ్ఛుద్ధం హార్దసరోజే॥

రమణనామమును వహించు శుద్ధమగు ఆ ఆత్మజ్యోతిస్సు సంతతము నాహృదయపద్మమునందు స్ఫురించునుగాక;

11. యద్దీపాద్రమణాఖ్యాద్వ్యాప్తం గాణపతీషు।
వాణీభిత్తిషు ధత్తే గీతాచిత్రవిలాసం॥

ఎయ్యది రమణుడను దీపమునుండి వెలువడి గణపతివాక్కులనెడి గోడలయందు గీతయనెడి చిత్రరూపము ధరింపుచున్నదో;

12. యద్ధంతిచ్ఛవిజాలైరజ్ఞానాంతిమిరాణి।
తత్తత్త్వం స్ఫురతాద్వస్తారధ్యానసమాధౌ॥

ఎయ్యది కాంతిజాలములచే అజ్ఞానమనెడి చీకట్లను పోగొట్టుచున్నదో, ఆజ్యోతిస్తత్త్వము మా ప్రణవధ్యాన సమాధియందు స్ఫురించునుగాక.

13. యాతాయాతవిహారై రాధారేషుచశీర్షే।
సంచారంవిదధానంకించాశేషవిసారి॥

షడాధారచక్రములందును సహస్రారమునందును యాతాయాతములచే సంచారము చేయునదియు, మఱియు సర్వమును వ్యాపించునదియు;

14. ఆలంబేనవిహీనంవ్యోమాభంపరిపూర్ణం।
నిశ్శబ్దంగురురూపంతద్బ్రహ్మాస్ఫురతాన్మే॥

నిరాలంబము ఆకాశసదృశము పరిపూర్ణము నిశ్శబ్దము గురురూపమునగు పరబ్రహ్మము నాకు స్ఫురించునుగాక.

15. జ్ఞానంభాతిపరోక్షంయత్తత్త్వశ్రవణేన।
యత్సాంగత్యవిశేషోహేతుస్స్యాదపరోక్షే॥

దేని తత్త్వమును వినిన వారలకు పరోక్షజ్ఞానము భాసింపుచున్నదో, దేని సాంగత్యము అపరోక్షజ్ఞానమునకు కారణమగుచున్నదో;

16. యచ్చింతాస్థిరముక్త్యైబ్రహ్మైతద్రమణాఖ్యం।
మామావృత్యసమంతాదానందేనిదధాతు॥

దేనిచింత స్థిరముక్తికి కారణమగుచున్నదో, ఆ రమణాఖ్యబ్రహ్మము అంతటను నన్నావరించి ఆనందమునందు ముంచునుగాక.

తారానందనియుక్తః ప్రీత్యాతస్యమతేన।
ఆధాద్దీప్తగభీరంవాసిష్ఠోగురుగీతం॥

ప్రణవానందప్రేరితుఁడై వానిమతము ననుసరించి అర్థగంభీరముగల గురుగీతమును ప్రీతితో వాసిష్ఠుడొనరించెను.

శ్రీ రమణార్పణమస్తు.

లిబర్టీ ముద్రాక్షరశాల, చెన్నపురి.